



รายงานสืบเนื่องจากการนำเสนอผลงานวิจัยสร้างสรรค์นภาณุริยางคศิลป์ระดับชาติ

ในงานมหกรรมศิลป์วัฒนธรรมไทย ประจำปี ๒๕๖๓

“สืบสาน สร้างสรรค์ งานศิลป์ สู่แผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช”

วันอังคารที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

ณ พระนารายณ์ราชนิเวศน์ อําเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี



สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม



รายงานสืบเนื่องจากการนำเสนอผลงานวิจัยสร้างสรรค์นำร่องดุริยางคศิลป์ระดับชาติ  
ในงานมหกรรมศิลปวัฒนธรรมไทย ประจำปี ๒๕๖๓

“สืบสาน สร้างสรรค์ งานศิลป์ สู่แผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช”

วันอังคารที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

ณ พระนารายณ์ราชนิเวศน์ อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี

สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม

## คณะกรรมการจัดทำรายงาน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พยา ประเสริฐยิ่ง	ที่ปรึกษา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประวินา เอี่ยมยีสุ่น	ประธานกรรมการ
นางละออ แก้วสุวรรณ	กรรมการ
นางสาวคชาภรณ์ ศิริรัตน์	กรรมการ
นางนุชจรินทร์ แจ่มสาгал	กรรมการ
นางสาวณัฐฐพัชร คุ้มบัว	กรรมการ
นางสาวนันทีนี สันติธรรม	กรรมการ
นายนิกร สังขคริ	กรรมการ
นายธีระโชค เสรีทวีกุล	กรรมการ
นางสาวสุนิดา กิ่งวงศ์	กรรมการ
นางสาวกิตาภัทร มงคลนำ	กรรมการและเลขานุการ

“สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ บรรณาธิการ และคณะกรรมการจัดทำรายงาน  
ไม่จำเป็นต้องเห็นชอบและรับผิดชอบในเนื้อหา ทัศนะ หรืออุดมความของผู้เขียน”

## ผู้ช่วยงานจัดทำ

ฝ่ายผลิตสื่อสิ่งพิมพ์และทำวิชาการ กองส่งเสริมวิชาการและงานวิจัย  
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม  
เลขที่ ๑๙๙/๑๙ หมู่ ๓ ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ๗๓๑๗๐  
โทร. ๐ ๒๔๔๒ ๒๗๗๖-๘ Fax. ๐ ๒๔๔๒ ๒๗๗๐  
Email : Journal@bpi.mail.go.th  
www.bpi.ac.th

## พิสูจน์อักษร

กองบรรณาธิการ

## ออกแบบปก

ฝ่ายเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ กองกลาง สำนักงานอธิการบดี

## พิมพ์ที่

เอ็คโค เอ็ดดูมีเดีย

๑๙๙/๒ หมู่ ๑ ตำบลบางศรีเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนทบุรี ๑๑๐๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๔๔๒ ๒๘๐๗ และ ๐๘ ๘๘๕ ๖๔๕๕

พิมพ์เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๖๓

## สารจากอธิการบดี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์จัดการเรียนการสอนและส่งเสริมวิชาการด้านศิลปวัฒนธรรม ตั้งแต่ระดับพื้นฐานวิชาชีพถึงวิชาชีพชั้นสูงด้านนาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ ศิลปะการแสดง ศิลป์ทางการและสากล รวมทั้งศิลปวัฒนธรรมระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ทำการสอน การแสดง การวิจัย และให้บริการทางวิชาการ ตลอดจนอนุรักษ์ สืบสาน สร้างสรรค์ ส่งเสริม ทำนุบำรุง และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติ และศิลปวัฒนธรรมที่หลากหลายของชนชาติในท้องถิ่นให้เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิต ชาวไทยทุกเพศทุกวัยโดยไม่จำกัดเงื่อนไข รวมทั้งเผยแพร่ความเป็นไทยสู่สากลให้เป็นที่ประจักษ์ถึงความเป็นอารยธรรมชาติที่มีสืบทอดมาตั้งแต่ครั้งโบราณกาล

ทั้งนี้ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ได้ดำเนินการตามนโยบายยุทธศาสตร์ชาติด้านการป้องกันและเชิดชูสถาบันพระมหาชัตตريย์ การทำนุบำรุงศิลปะ ศิลปวัฒนธรรม โดยการนำทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างเสริมความเข้มแข็งของชนชาติ สังคม และประเทศชาติ ด้วยการนำเสนอผลงานวิจัยสร้างสรรค์นาฏดุริยางคศิลป์ ระดับชาติ ในงานมหกรรมศิลปวัฒนธรรมไทยประจำปี ๒๕๖๓ : สืบสาน สร้างสรรค์งานศิลป์สู่แผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ในครั้งนี้ได้เผยแพร่ผลงานวิจัยสร้างสรรค์นาฏดุริยางคศิลป์ อันเป็นผลงานวิจัยสร้างสรรค์จากสถาบันการศึกษาในสังกัดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์และเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษา เพื่อเผยแพร่ผลงานสร้างสรรค์ด้านศิลปวัฒนธรรม ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างเสริมประสบการณ์ ฝึกทักษะการแสดง และที่สำคัญเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกรักการศึกษาและประชานิรัตน์ ให้แก่นักเรียนนักศึกษาและประชาชนทั่วไปได้ตระหนักรู้ถึงคุณค่าและความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทยในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ สู่นานาอารยประเทศ

ในนามของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ขอขอบคุณคณะผู้สร้างสรรค์ผลงาน ผู้ทรงคุณวุฒิอาจารยาทุกท่านที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะ แก้ไขปรับปรุงผลงานให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานทางวิชาการ ขอบคุณเครือข่ายสถาบันการศึกษา และคณะทำงานทุกภาคส่วนที่ได้ร่วมแรงร่วมใจจัดการนำเสนอผลงานวิจัยสร้างสรรค์นาฏดุริยางคศิลป์ครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ได้อย่างดีเยี่ยม

นางนิภา โสภាសัมฤทธิ์  
อธิการบดีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

## ที่ปรึกษา

นางนิภา โสภาสัมฤทธิ์  
นายจิรพจน์ จึงบรรเจิดศักดิ์  
นายอำนวย นวลอนงค์  
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จุลชาติ อรัณยานนก  
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประวีนา เอี่ยมยี่สุ่น  
ผู้ช่วยศาสตราจารย์พหลยุทธ กนิษฐบุตร  
ดร. สุรัตน์ จงดา  
นายสมภพ เชี่ยวมณี  
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภูริ วงศ์วิเชียร  
ดร. สาริกา ประทีปช่วง

อธิการบดีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์  
รองอธิการบดีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์  
รองอธิการบดีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์  
รองอธิการบดีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์  
รองอธิการบดีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์  
ผู้ช่วยอธิการบดีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์  
ผู้ช่วยอธิการบดีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์  
ผู้ช่วยอธิการบดีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์  
ผู้ช่วยอธิการบดีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

## บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประวีนา เอี่ยมยี่สุ่น

รองอธิการบดีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

## กองบรรณาธิการ

ศาสตรเมธี ดร. ณรงค์ชัย ปีภูกรชต์  
รองศาสตราจารย์สุวารดี โพธิเวชกุล  
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ยุพา ประเสริฐยิ่ง<sup>\*</sup>  
ผู้ช่วยศาสตราจารย์พหลยุทธ กนิษฐบุตร  
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภูริ วงศ์วิเชียร  
ดร. สุรัตน์ จงดา  
รองศาสตราจารย์ ดร. จินตนา สายทองคำ<sup>\*</sup>  
ผู้ช่วยศาสตราจารย์เด่น หวานจริง<sup>\*</sup>  
นายเชวนานา พึงสุข  
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วารินทร์พร พันเพื่องฟู

ผู้ทรงคุณวุฒิ วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล  
ผู้ทรงคุณวุฒิ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา  
ที่ปรึกษาฝ่ายวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์  
รองอธิการบดีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์  
ผู้ช่วยอธิการบดีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์  
ผู้ช่วยอธิการบดีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์  
คณะศิลปะสถาปนาดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์  
คณะศิลปะศิลปวิจิตร  
ผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์บุรี  
อาจารย์ประจำวิทยาลัยนาฏศิลป์บุรี

## ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ

ศาสตราจารย์ ดร. ชมนัด กิจขันธ์  
รองศาสตราจารย์ ดร. ศุภชัย จันทร์สุวรรณ  
รองศาสตราจารย์ ดร. จินตนา สายทองคำ<sup>\*</sup>  
รองศาสตราจารย์อมรา กล้าเจริญ<sup>\*</sup>  
  
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อัคవิทย์ เรืองรอง  
  
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ขวัญใจ คง千元  
ดร. ไฟโรจน์ ทองคำสุก  
ดร. สุรัตน์ จงดา

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา  
คณะศิลปะสถาปนาดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์  
คณะศิลปะสถาปนาดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์  
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์  
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา  
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์  
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา  
คณะศิลปะสถาปนาดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์  
สำนักการสังคีต กรมศิลปากร  
วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

## บทบรรณาธิการ

สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ร่วมกับเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษา จำนวน ๖ แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านบุรี มหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จัดการนำเสนอผลงานวิจัยสร้างสรรค์นานาดิริยางคศิลป์ระดับชาติ ในงานมหกรรมศิลป์ปัจจุบันและนิทรรศการนานาชาติ ๒๕๖๓ : สืบสาน สร้างสรรค์ งานศิลป์ สู่แผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ในวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๓ ณ พระนารายณ์ราชนิเวศน์ อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยสร้างสรรค์ด้านนานาดิริยางคศิลป์ มีเครือข่ายอันเป็นการส่งเสริมให้คณาจารย์ นักวิจัย และนักศึกษาสร้างงานวิจัยสร้างสรรค์ด้านนานาดิริยางคศิลป์ มีเครือข่ายความร่วมมือด้านงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ศิลป์ปัจจุบันและนิทรรศการนานาชาติ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อร่วมกันสร้างความก้าวหน้าทางวิชาการ สามารถนำผลงานสร้างสรรค์ไปต่อยอดหรือใช้ประโยชน์ เพื่อร่วมกันสร้างความก้าวหน้าและพัฒนางานสร้างสรรค์นานาดิริยางคศิลป์ อันเป็นการอนุรักษ์ สืบสาน ต่อยอดงานศิลป์ปัจจุบันพื้นฐานวิชาการได้อย่างประเมินงดงามควรค่าแก่ความภาคภูมิใจ และสะท้อนให้เห็นถึงศิลป์ปัจจุบันและนิทรรศการนานาชาติ ของประเทศไทย

รายงานสืบเนื่องจากการนำเสนอผลงานวิจัยสร้างสรรค์นานาดิริยางคศิลป์ระดับชาติดังกล่าว จัดทำขึ้นเพื่อร่วบรวมบทความฉบับสมบูรณ์ (Full Paper) ของผู้เข้าร่วมนำเสนอผลงานวิจัยสร้างสรรค์นานาดิริยางคศิลป์ จำนวน ๒๑ ชุดการแสดง ประกอบด้วยบทความจากผู้เขียนในสังกัดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จำนวน ๑๔ บทความ และเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาร่วมจัดงาน จำนวน ๗ บทความ ทุกบทความได้ผ่านการตรวจประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญในงานวิจัยสร้างสรรค์นานาดิริยางคศิลป์ จำนวน ๑๙ คน ผ่านการดำเนินการต่อไป

คณะกรรมการดำเนินงานนำเสนอผลงานนานาดิริยางคศิลป์ระดับชาติ ขอขอบคุณผู้วิจัยสร้างสรรค์ ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ สถาบันเครือข่ายเจ้าภาพ คณะกรรมการทุกฝ่าย ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ให้การสนับสนุนการจัดทำรายงานสืบเนื่องจากการนำเสนอผลงานวิจัยสร้างสรรค์นานาดิริยางคศิลป์ระดับชาติ ครั้นนี้อย่างดีเยี่ยม และหวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและส่งผลให้เกิด การพัฒนา อนุรักษ์ สืบสาน ต่อยอดงานศิลป์ต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประวีนา เอี่ยมยี่สุ่น

บรรณาธิการ

## เครือข่ายสถาบันเจ้าภาพร่วมจัดงาน



มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา



มหาวิทยาลัยนเรศวร



มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา



มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี



มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี



มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ



สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

**กำหนดการแสดงผลงานวิจัยสร้างสรรค์นาฏศิริยางคศิลป์ระดับชาติ  
ในงานมหกรรมศิลปวัฒนธรรมไทย ประจำปี ๒๕๖๓  
“สืบสาน สร้างสรรค์ งานศิลป์ สู่แผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช”  
วันอังคารที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓  
ณ พระนารายณ์ราชนิเวศน์ อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี**



เวลา ๑๙.๓๐ น.	ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดลพบุรี (นายอำนวย จันเงิน อธิบดีผู้ตรวจราชการกระทรวงวัฒนธรรม) ประธานในพิธี จุดธูปเทียนและวางพวงมาลัยหน้าศิริราชครู (ปี่พาทย์บรรเลงเพลง สาสุการ) <input type="radio"/> ประธานในพิธี กล่าวเปิดการบรรเลงและการแสดงนาฏศิริยางคศิลป์สร้างสรรค์ <input type="radio"/> อธิการบดีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ (นางนิภา โสภานสัมฤทธิ์) มอบของที่ระลึก แด่ประธานในพิธี <input type="radio"/> ผู้ดำเนินรายการแนะนำคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิประเมินการแสดงสร้างสรรค์ <input type="radio"/> อธิการบดีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ (นางนิภา โสภานสัมฤทธิ์) มอบของที่ระลึก แด่คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิประเมินการแสดงสร้างสรรค์
เวลา ๑๙.๔๐ น.	การแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ ชุด พ่อนสายดอก
เวลา ๑๙.๔๕ น.	การแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ วิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี ชุด เทพพระกาฬ
เวลา ๑๙.๕๕ น.	การแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ชุด มหาเทวะรณสูบบรรณ
เวลา ๑๙.๖๕ น.	การแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ วิทยาลัยนาฏศิลป์พัทลุง ชุด ยามโพน
เวลา ๑๙.๗๕ น.	การแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี ชุด กรีฑากาสร
เวลา ๑๙.๘๕ น.	การแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ วิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย ชุด ระบบศรีสวายะ
เวลา ๑๙.๙๐ น.	การแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ชุด สารทเดือนสิบ
เวลา ๑๙.๙๕ น.	การแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลชั้นบุรี ชุด ราชาแห่งงู (King Cobra)

เวลา ๑๙.๔๕ น.	การแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด เสน่ห์ผ้าสายไยาเชียน	วิทยาลัยนาฏศิลป
เวลา ๒๐.๐๕ น.	การแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด เส้นสายลายใหม	วิทยาลัยนาฏศิลปภาพสินธุ
เวลา ๒๐.๑๕ น.	การแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด ร่มฉัตร	คณะศิลปศึกษา
เวลา ๒๐.๒๐ น.	การแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด แสงออมจุนกชั้จ	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
เวลา ๒๐.๓๐ น.	การแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด ผืนไทย	คณะศิลปนาฏศิลปฯ
เวลา ๒๐.๔๐ น.	การแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด ลายณมเมืองนคร	วิทยาลัยนาฏศิลปนครศรีธรรมราช
เวลา ๒๐.๕๐ น.	การแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด ไม่มีที่ไหนเหมือนบ้าน (Any Place Like Home)	มหาวิทยาลัยเรศวร
เวลา ๒๑.๐๐ น.	การแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด ระบำวาระมยุรา	วิทยาลัยนาฏศิลปอ่างทอง
เวลา ๒๑.๐๕ น.	การแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด ท่อนดอกสะแบงແย়েও	วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด
เวลา ๒๑.๑๕ น.	การแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด แสงสว่างดั่งสุรีย์ อัคนีมากตูมกา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
เวลา ๒๑.๒๕ น.	การแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด สะไนเกี้ยวสา	วิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา
เวลา ๒๑.๓๐ น.	การแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด ร่ายเพลงหงส์ลดลาย	วิทยาลัยนาฏศิลปสุพรรณบุรี
เวลา ๒๑.๓๕ น.	การแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด ลายนาฏยจุพามณี	มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ
เวลา ๒๑.๔๐ น.	การแสดงพีนาเล่ (Finale) ประกอบดนตรี	

เวลา ๒๒.๐๐ - ๒๒.๓๐ น. พิธีปิดงานและส่งมอบสัญลักษณ์การจัดงานมหกรรมศิลปวัฒนธรรมไทย

ประจำปี ๒๕๖๓



## สารบัญ : Contents

หน้า

พ่อนสวายดอก	๑
เทวประการ	๔
มหาเทวรณสุบรรณ	๙
ยามโพน	๑๓
กรีฑาการ	๑๕
ระบบศรีสวายะ	๒๓
สารทเดือนสิง	๒๗
ราชาแห่งงู (King Cobra)	๓๓
เสนาทผ้าสายไ yıaoเชียน	๓๗
เส้นสายลายใหม	๔๓
ร่มฉัตร	๔๗
แฮหอมจุนกชั้	๕๓
ผืนไฟ	๕๗
ลายตามเมืองนคร	๖๓
ไม่มีที่ไหนเหมือนบ้าน (Any Place Like Home)	๗๕
ระบบความยุรา	๗๗
พ่อนดอกเศแบงແຍງອីសាន	៨៣
แสงสว่างดึงสุรី អគ្គិនមាកចូមកា	៨៧
ສະໄនកើវសារ	៩១
រោយលងងត់តុលាលាយ	៩៥
ລាយណាក្សាយជុធមានី	៩៧







## พ่อน swaydok

วิทยาลัยนาฏศิลปเชียงใหม่ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ผู้สร้างสรรค์ : นายธงชัย จีนชาติ

นายสราญทร รอบรู้

นายทวยกร พึงกริม

นายธีรวัฒน์ หมื่นทา

### แนวคิดในการสร้างสรรค์งาน

การแสดงสร้างสรรค์ชุดนี้ได้แนวคิดจาก “สายดอก” หรือ “กรวยดอกไม้” เกิดจากการใช้ใบตองหรือกระดาษม้วนขดเป็นทรงเรียวแหลมบรรจุดอกไม้ข้างใน ดอกไม้ที่ใส่จะเป็นดอกไม้ที่เลือกสรรแล้วว่าเป็นดอกไม้ที่ดีที่สุด สายหอมหรือมีซื่อที่เป็นมงคล เพราะมีความเชื่อว่าดอกไม้ที่น้ำไปบุชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะต้องเป็นดอกไม้ที่ดีที่สุด สายดอกไม้มีของภาคเหนือน้อมกับใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ โดยใช้เป็นเครื่องสักการบูชาในเกื้อบทุกประเพณีภาคกลางกรวยดอกไม้ใช้ในประเพณีไหว้ครู โดยใส่ดอกไม้ไปไม้ ที่มีความหมายมงคลต่าง ๆ และรูปเทียนเพื่อกราบไหว้บูชา แสดงถึงความควระครู อาจารย์ กรวยดอกไม้หรือสายดอกไม้จึงมีความหมายที่คล้ายกันคือ ใช้ในการแสดงความเคารพ ควระ และเครื่องสักการบูชาตามประเพณี ความเชื่อ ความศรัทธาในการบูชาในวิถีพุทธของคนล้านนา

### รูปแบบหรือขั้นตอนในการแสดง

คณะผู้สร้างสรรค์นำเสนอรูปแบบการแสดง ร้อยเรียงเป็นเรื่องราวสืบให้เห็นสภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ การแต่งกายของหญิงสาวชาวพื้นเมืองล้านนา และการประดิษฐ์กรวยใบตองที่มีเครื่องบูชาดอกไม้รูปเทียน เพื่อนำไปเป็นอันสิ่งสဉน์การสักการบูชาของค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตามความเชื่อพื้นบ้านของคนล้านนา เสนอการแสดงแนวฟ้อนล้านนาร่วมสมัย ซึ่งได้หยิบยกเอาอัตลักษณ์สืบให้เห็นถึงกระบวนการบูชาตามแนวคิด คติความเชื่อในการบูชาขวัญที่อยู่บนศีรษะของคนล้านนา ผ่านการแสดงโดยหญิงสาวพื้นเมืองล้านนา บรรเลง ท่วงทำนองเพลงล้านนาร่วมสมัยที่มีจังหวะสนุกสนานตามกรอบแนวคิด ดังนี้

#### กรอบแนวคิดที่ ๑ นาฏนาฏสายดอกเย้า

บรรยายถึงสภาพความงามของภูมิทัศน์อันอุดมสมบูรณ์ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ เช่น ภูเขา แม่น้ำ สายหมอก ดอกไม้ และสตรีล้านนาที่มีความงามดงามด้วยจิตรกรรมริมลาภ

#### กรอบแนวคิดที่ ๒ มารลสายดอกหย่องบุปผา

บรรยายถึงความสวยงามของสายดอกและการจัดตกแต่งสายดอกโดยการนำพริกไม้นานาชนิด ของล้านนาพร้อมเครื่องบูชาอันมีรูปเทียนเครื่องหอมและข้าวตอก จัดเป็นสายดอกเพื่อนำไปบูชาสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังวิหารวัด

#### กรอบแนวคิดที่ ๓ นบวนตา ไหว้สา ผะเจ้า

บรรยายถึงความสวยงามของสตรีที่กำลังเดินทางไปสักการบูชาสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในวัดด้วยอาการสำรวมและงามในจิตรประเพณีล้านนา

### ตารางที่ ๑ รายละเอียดการแสดงชุด “ฟ้อนสวยดอก”

รายละเอียด การแสดง	ระยะเวลา ในการแสดง (นาที)	แนวคิดหลัก	แนวดนตรี	วงดนตรี	เครื่องแต่งกาย
๑) นางวนารี หยอกเย้า	๒ นาที	การแสดงเกี่ยวกับกิริยา การแต่งกายของหญิงสาว	อ่อนหวาน นุ่มนวล	ดนตรีพื้นเมือง ร่วมสมัย	แต่งกาย ด้วยชุดสีขาว แบบหญิงสาว ชาวล้านนา
๒) มวลสวยดอก หย่องบุปผา	๒ นาที	ขั้นตอนและกระบวนการ การประดิษฐ์สวยดอก	เรียบง่าย งดงาม		
๓) นบวณตา <sup>๑</sup> ให้วสา พระเจ้า	๓ นาที	แสดงการสักการบูชา องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า	เคารพ ศรัทธา		

### องค์ประกอบในการแสดง

#### กระบวนการสร้างสรรค์เครื่องแต่งกาย

แนวคิดในการแต่งกายผู้แสดง ผู้วิจัยได้แรงบันดาลใจจากการแต่งกายของสตรีล้านนาในเขตจังหวัดเชียงใหม่และสตรีกลุ่มไทยวนในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยที่ไปวัดในวันพระวันศีลของคนไทยวนในล้านนา โดยจะแต่งชุดสีขาว คนล้านนาเรียกว่า แม่ขาว คือผู้婆ารณาตัวเข้ารับการฝึกปฏิบัติธรรมตามความเชื่อในศาสนาพุทธของล้านนา ผูกโดยกับเครื่องแต่งกายในยุคล้านนาดั้งเดิมมาเป็นแนวคิดในการสร้างสรรค์ชุดการแสดงโดยประมวลแนวคิดเพื่อรังสรรค์และนำดอกไม้เป็นเครื่องประดับ อาทิ เช่น ปืน สังวาล สร้อยคอต่างๆ เป็นต้น

#### กระบวนการสร้างสรรค์ท่ารำ



ภาพที่ ๑ การสร้างสรรค์ท่ารำ ชุด ฟ้อนสวยดอก  
ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์

กระบวนการรังสรรค์ท่ารำได้กำหนดการแสดงให้มีรูปแบบแนวใหม่ เป็นการนำเสนอการแสดงในรูปแบบ การแสดงสร้างสรรค์ร่วมสมัยที่ได้แนวคิดจากวิถีชีวิตความเชื่อความศรัทธาที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาของ ศตวรรษไทยวนล้านนาในเมืองเชียงใหม่ เกี่ยวกับการบูชาสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยรูปแบบการแสดงจะใช้ กระบวนการท่ารำฟ้อนพื้นเมืองเหนือผสมผสานกับรูปแบบการแสดงแปรແຄาที่แปลกดตา ตามกรอบแนวคิด ดังนี้

กรอบแนวคิดที่ ๑	นางวนารีหยอกเย้า
กรอบแนวคิดที่ ๒	มวลสวยดอกหย้อยบุปผา
กรอบแนวคิดที่ ๓	نبวันดาให้สา省份เจ้า

### กระบวนการสร้างสรรค์รูปแบบการแสดงแปรແຄา

การแปรແຄาได้ออกแบบให้มีการเคลื่อนไหวกระชับและแปลกดตาแบบร่วมสมัยโดยได้สร้างสรรค์ขึ้น จากแนวคิดลวดลายเรขาคณิตต่าง ๆ ผสมกับการแสดงแปรແຄาที่มีอยู่เดิมอีกทั้งนำเสนอร้อยเรียงอย่างเป็นเรื่องราว ตามกรอบแนวคิด

กรอบแนวคิดที่ ๑	นางวนารีหยอกเย้า
กรอบแนวคิดที่ ๒	มวลสวยดอกหย้อยบุปผา
กรอบแนวคิดที่ ๓	نبวันดาให้สา省份เจ้า

ผู้แสดง ใช้ผู้แสดงหญิง จำนวน ๑๒ คน



ภาพที่ ๒ การแสดงสร้างสรรค์ ชุด ฟ้อนสวยดอก  
ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์



PHOTO BY MAC TEENDOI

### ภาพที่ ๓ การแสดงสร้างสรรค์ ชุด พื้อนสายดอก

ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์

#### สรุป

การแสดงสร้างสรรค์ ชุด พื้อนสายดอก ได้แนวคิดมาจาก “สายดอก” หรือ “กรวยดอกไม้” ที่เป็นเครื่องสักการบูชาตามประเพณีความเชื่อและความศรัทธาการบูชาในวิถีพุทธของคนล้านนา เป็นการแสดงในแนวพื้อนล้านนาร่วมสมัย สืบทอดให้เห็นถึงกระบวนการบูชาตามแนวคิดคติความเชื่อในการบูชาขวัญที่อยู่บนศีรษะของคนล้านนา ผ่านการแสดงโดยหญิงสาวพื้นเมืองล้านนา ท่วงทำนองเพลงล้านนาร่วมสมัยที่มีจังหวะสนุกสนาน ตามกรอบแนวคิด ดังนี้ ๑) นาฏนารีหยอกเย้า ๒) มวลสายดอกหย่องบุปผา และ ๓) nabwan ta ให้สาวาจะเจ้า กระบวนการสร้างสรรค์เครื่องดนตรีและเพลงประกอบใช้งานล้านนาร่วมสมัย ดำเนินอย่างเป็นเรื่องราว ประพันธ์เพลงโดยอาจารย์รักเกียรติ ปัญญาโยศ



## เทวะภรา

วิทยาลัยนาฏศิลป์พุบุรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ผู้สร้างสรรค์ : นายอนัต มาลาวงศ์

นางสาวตรีรัตน์ วิสุทธิพันธ์

นายณรงค์ฤทธิ์ คงปีน

### แนวคิดในการสร้างสรรค์งาน

ด้วยสถานการณ์ปัจจุบัน กระแสทางด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเข้ามามีบทบาทต่อการบริหาร จัดการทางด้านศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนผู้คนให้ความสนใจอย่างยิ่ง คณะผู้สร้างสรรค์จึงมีแนวคิดนำเสนอ สถานที่สำคัญในจังหวัดพุบุรีขึ้นมา เพื่อสร้างเป็นชุดผลงานการแสดงสร้างสรรค์ อีกทั้งเพื่อเป็นการสนับสนุน เศรษฐกิจการท่องเที่ยวบูรณาการร่วมกับชุมชนตามนโยบายของภาครัฐในการพัฒนาเศรษฐกิจ ส่งเสริมมุ่งเน้น ให้งานศิลปวัฒนธรรมสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่ม การแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด เทวะภรา พยายแพร่สู่ สาธารณะสามารถกระตุ้นการท่องเที่ยวสถานที่เชิงประวัติศาสตร์ของจังหวัดพุบุรีได้ ทำให้แห่งนรดก ทางวัฒนธรรมของชาติและการต่ออายุความสามารถด้านนักท่องเที่ยว ตลอดจนเป็นหนทางหนึ่งที่ช่วยส่งผลให้นาฏศิลป์ไทย เป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศ สังคม ชุมชนสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนต่อไป

ศาลพระภรา หรือเดิมเรียกว่า ศาลสูง เนื่องจากศาลตั้งอยู่บนฐานศิลาแลงที่อยู่สูงจากพื้นดิน เป็นศาสนสถานที่เป็นฐานศิลาแลงขนาดใหญ่ในบรรจุทับหลังนารายณ์บรรทมสินธุ์กับเทวรูปสีดำองค์หนึ่ง ประมาณกันว่าเพื่อเป็นศาลาประจำเมือง ศาลพระภราเป็นสิ่งก่อสร้างของอาณาจักรขอม สืบเนื่องมาจาก เมืองพุบุรีในอดีตเคยเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรขอมโบราณ ซึ่งได้กล่าวเป็นศูนย์กลางการปกครองของขอม ในถิ่นเม่น้ำเจ้าพระยา

พระภรา เป็นเทวรูปโบราณยุคขอมเรืองอำนาจ ซึ่งอาจเป็นพระวิษณุหรือพระโพธิสัตว์วารโอลิกิเตศวร ศิลปะพุบุรี แต่เดิมพระภราเป็นพระภารีสีดำ ไม่มีเครื่อง และไม่มีพระกร ประชาชนนับถือศรัทธาเป็นเทพารักษ์ ประจำเมืองของจังหวัดพุบุรี ในคัมภีร์และจารึกโบราณปรากฏว่า “องค์พระภราไชยศรี” ซึ่งเป็นเทพที่ ปกปักษากาบบ้านเมืองทำงานของเดียวกับพระเสือเมืองพระทรงเมือง นอกจากนี้ยังได้ชื่อว่าเป็นผู้ทรงฤทธิ์บ้านคุ้ม เมืองของ จังหวัดพุบุรี คณะผู้สร้างสรรค์ได้นำแรงศรัทธาต่อองค์พระภราเป็นแรงบันดาลใจสร้างสรรค์การแสดง ชุด เทวะภรา โดยอาศัยลักษณะท่าทางของเทวรูป ภาพแกะสลัก ปูนปั้น และภาพศิลปะจำหลักทับหลังประตู ตามโบราณสถานที่ขุดพบในสมัยลพบุรี โดยอาศัยหลักการสร้างชุดการแสดงเข้ามาร่วมจินตนาการประดิษฐ์ เป็นท่ารำให้มีความอ่อนช้อยสวยงามตามรูปแบบการแสดงนาฏศิลป์

### รูปแบบหรือขั้นตอนในการแสดง

การแสดงสร้างสรรค์ ชุด เทวะภรา เป็นการแสดงระบำหมู่ ท่ารำประดิษฐ์ขึ้นโดยเลียนแบบจาก โบราณวัตถุและภาพจำหลักในสถานที่ต่าง ๆ เป็นศิลปะสมัยลพบุรี ลักษณะการรำมีระบบท่ารำของหมู่รำ ที่มีความสอดคล้องกลมกลืนกัน รวมทั้งการใช้มือ เท้า และศีรษะ มีลักษณะพิเศษตามยุคสมัย ตลอดจน การแปรແ çevาในการรำด้วยลักษณะต่าง ๆ ซึ่งรูปแบบการแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ แบ่งเป็น ๒ ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ ๑ กล่าวถึง ความส่งงานของเหล่าหมู่สุรangsarn อัปสรและเทวดาบนเทวสถานมงคลอันศักดิ์สิทธิ์ ร่ายรำด้วยความสุขทิพย์ สิริมงคล และอำนาจการมีแห่งองค์พระภาค

ช่วงที่ ๒ แสดงถึง ความเรียบง่ายเรือง อุดมสมบูรณ์ สงสุข ปราศจากภัยร้ายพิบัติ โรคภัยอัธยาศัย ทุกประการ จากพรอริษฐานสำเร็จศักดิ์สิทธิ์แห่งองค์พระภาคเทพผู้ปกปักษามีองลพุธี

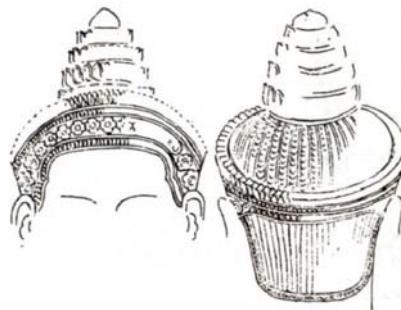
### องค์ประกอบในการแสดง

ผู้แสดง จำนวน ๑๔ คน แบ่งเป็นหมู่รำเทวดา (ชาย) ๔ คน และหมู่รำนางอัปสร (หญิง) ๑๐ คน

เครื่องแต่งกาย การออกแบบเครื่องแต่งกาย ศิราภรณ์ และเครื่องประดับได้นำลวดลายรูปแบบ ประติมารมรูปเคราะห์ เทวดา เทพเจ้า พระพุทธรูปศิลปะสมัยลพบุรี (ราพุทธศตวรรษที่ ๑๒ – ๑๔)

ผู้แสดงชายเป็นเทวดา สวมศิราภรณ์ทรงมงกุฎเทริด สวมสังวาล กรองคอ รัดอุทรพันธะ เข็มขัด ต่างหู กำไลข้อมือและข้อเท้า สวมเสื้อแขนกุดรัดรูป นุ่งผ้าโ橘แบบสั้น ด้านหลังจับชายเป็นเชิงกระโปรง มีริ้วของ การจีบผ้าคาดเอวด้านหน้า

ผู้แสดงหญิงเป็นนางอัปสร สวมมงกุฎห่อหุ้มเกศาและกระบังหน้าแบบมีเชือกผูกด้านหลังศีรษะ เพิ่มงานประดับเหนือพระกรณ์ทั้งสองข้างคล้ายกรเจียก สวมสังวาล กรองคอ เข็มขัด ต่างหู กำไลข้อมือและ ข้อเท้า พันอกด้วยผ้าผูกมัดระหว่างอกสีกีลีบบัว นุ่งผ้านุ่งแบบယามมีจีบด้านหน้าซักชายผ้าห้อยอกมาด้านหน้า มีอถือดอกบัว



ภาพที่ ๑ ภาพวาดลายเส้นศิราภรณ์ มงกุฎทรงเทริด

ที่มา : สุวัตรดิศ ดิศกุล (๒๕๓๘, น. ๔๐๔)



ภาพที่ ๒ ลักษณะการสวมมงกุฎห่อหุ้มเกษาและกระบังหน้าแบบมีเชือกผูกด้านหลังศีรษะ

ที่มา : พิริยะ ไกรฤกษ์ (๒๕๕๓, น. ๑๙๒)



ภาพที่ ๓ ลักษณะเครื่องแต่งกายการแสดง ชุด เทวพราภพ นักแสดงชายและนักแสดงหญิง  
ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์

### เพลงและดนตรี

เพลงประกอบการแสดง ชุด เทวพราภพ ซึ่งเป็นชุดการแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ ของวิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๒ ประพันธ์เพลงโดยนายณรงค์ฤทธิ์ คงปืน ข้าราชการครูประจำภาควิชาศิริยังคศิลป์ ซึ่งได้อาศัยหลักการแนวคิดการประพันธ์ทำนองเพลงระบำเทวพราภพ คือ เนื่องจากพราภพหรือเจ้าฟ้อพราภพเป็นเทว루ปโบราณยุคขอมเรืองอำนาจ ซึ่งนักวิชาการทางโบราณคดีได้อ้างไว้ว่าอาจเป็นพระวิษณุหรือพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ศิลปะลพบุรี ผู้ประพันธ์จึงได้นำเพลงเขมรโพธิสัตว์ (สองชั้น) ท่อน ๑ และท่อน ๒ มาเป็นโครงสร้างต้นแบบในการประพันธ์ โดยมีโครงสร้างทำนองเพลงประกอบด้วย ๓ ส่วน คือ

๑. ทำนองเพลงเที่ยวชา (สองชั้น) จำนวน ๒ ท่อน สื่อถึงความส่งงานของเหล่าหมู่สุรากนองอัปสร และเทวดาบนเทวสถานมงคลอันศักดิ์สิทธิ์ ร่ายรำด้วยความสุขทิพย์ สิริมงคล อำนาจบำรุงแห่งองค์พระกาฬ

๒. ทำนองเพลงเที่ยวเรว (ชั้นเดียว) จำนวน ๒ ท่อน สื่อถึงความเจริญรุ่งเรือง อุดมสมบูรณ์ สงบสุข ปราศจากภัยร้ายพิบัติ โรคพาพยาธิทุกประการ จากพรอชิษฐานสำเร็จทักษิณ์แห่งองค์พระกาฬเทพผู้ปักกรักษาเมืองลพบุรี

### ๓. ทำนองเพลงที่ใช้ในการลงจบ

วงดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบระบำเทวพราภพ เป็นวงดนตรีพิเศษที่ประสมวงขึ้นใหม่ ใช้งานดนตรีโบราณคดีที่ประกอบการแสดงระบำลลพบุรีเป็นหลัก โดยได้เพิ่มช่องวงใหญ่เข้าไปเพื่อให้ท่วงทำนองเพลงมีความส่งงานมากขึ้น เพื่อแสดงถึงความศักดิ์สิทธิ์และอำนาจบำรุงเจ้าฟ้อพราภพ เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบด้วย ซอสามสาย กระჯับปี ปี่ใน ช่องวงใหญ่ โหน ๒ ลูก ฉิ่ง ฉบับ และกรับคู่



ภาพที่ ๔ - ๕ การแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด เทวะภราพ  
ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์

### สรุป

การแสดงสร้างสรรค์ ชุด เทวะภราพ ได้แรงบันดาลใจจากประวัติศาสตร์และความเชื่อของคนจังหวัดลพบุรี มีความเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่ยุคประวัติศาสตร์ โดยได้กำหนดເວລາศิลปะເບມໃນໄທເປັນສີລະຍຸຄລພບໍລິ ໂດຍມີພະປາງຄໍສາມຍອດແລະສາລພຣກພອນເປັນທີ່ບູຊາສັກກາຮະຕາມຄວາມເຂົ້ອໃນລັກທີ່ໄວໜພນິກາຍ ເພື່ອບູຊາພຣນາຍົນເປັນໃໝ່ ອອກແບບລັກຊະນະກາຮແບບໂບຮານຄີ້ ມີຄວາມໝາຍຄື່ງເຫຼົ່າຈາວລພບໍລິໃນອົດຕມາຮ່າຍຮ່າສັກກາຮພຣວິ່ຈຸນຸເທພ ອັນເປັນເທັພເຈົ້າທີ່ມີອີທີຖິ່ງ ທ່າຮ່າຍຮ່າທີ່ໃໝ່ອກແບບກາຮແບບນຳມາຈາກເທວຽບຮ່າຈຳໜ້າກັນງອັບສຽງ ຈິນທານາກາຮສັງສຽງ ແລະກາຮປະຕິບູນທີ່ກ່າວມູນແບບງານສີລປນາຜູກສີລປ

### รายการอ้างอิง

- พິຣີຍະ ໄກຣຖົກໆ. (๒๕๕๓). ຮາກເໜ້າແຫ່ງສີລປະໄທ. ກຽງເທພາ : ວິເວຼອຣຶບູ້ຄໍສ.
- ສຸກທະດີສ ດີສຸກລ. (๒๕๓๙). ສີລປະໃນປະເທດໄທ. ກຽງເທພາ : ມາຮວິທາລ້າຍຮຣມສາສຕ່ຣ.



## มหาเทเวรรณสุบรรณ

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา  
ผู้สร้างสรรค์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คงชวัชร์ พสุริจันทร์เดช

### แนวคิดในการสร้างสรรค์งาน

การสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ไทยเชิงอนุรักษ์ ชุด มหาเทเวรรณสุบรรณ เป็นการสร้างสรรค์ที่มีแนวคิด มาจากการศึกษาวรรณกรรมเกี่ยวกับการสูรบทองพระนารายณ์ ซึ่งตามความเชื่อของคนไทยพระนารายณ์ เป็นตัวแทนแห่งคุณงามความดี ผู้ปกปักษากษาให้โลกมีความสงบสุข ขัดสิ่งชั่วร้าย ภัยันตรายต่าง ๆ ให้หมดสิ้นไป จากโลกมนุษย์ เพราะฉะนั้นพระนารายณ์จึงมีการสูรบทองเหล่าสูรบอยครั้ง และในการสูรบทองพญาครุฑนั้น ต่างไปจากการสูรบครั้งอื่น ๆ ซึ่งมีความน่าสนใจเป็นอย่างมาก นั่นคือการรับครั้งนี้ พระนารายณ์ไม่ได้แปลงกาย หรืออวตารแต่อย่างใด อีกทั้งการรับครั้งนี้ไม่มีผลแพ้ - ชนะ และพระนารายณ์ยังได้พญาครุฑมาเป็นพาหนะประจำองค์ ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกเห็นถึงความน่าสนใจของวรรณกรรมในตอนนี้ อีกทั้งยังต้องการพัฒนาและต่ออดรูปแบบกระบวนการกรอบของการแสดงนาฏยศิลป์ไทย

### รูปแบบหรือขั้นตอนในการแสดง

รูปแบบที่ใช้ในการสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ ชุด มหาเทเวรรณสุบรรณ ผู้วิจัยเลือกรูปแบบการสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ไทยเชิงอนุรักษ์มาใช้ในการสร้างสรรค์ครั้งนี้ ซึ่งคำว่านาฏยศิลป์สร้างสรรค์นั้น มีผู้รู้ได้ให้คำนิยามไว้อย่างหลากหลาย สามารถสรุปได้ว่า นาฏยศิลป์สร้างสรรค์ คือการนำองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนาฏยศิลป์ มาเป็นแนวทางเพื่อสร้างองค์ประกอบในการสร้างสรรค์เป็นนาฏยศิลป์ที่มีความแปลกใหม่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว การสร้างสรรค์ทางด้านนาฏยศิลป์นี้ หากมีข้อกำหนดทางด้านชนบทจารีตประเพณีมาเป็นกรอบในการสร้างสรรค์ ควรที่จะรักษาชนบทจารีตนี้ไว้ ในด้านของแนวคิดที่ต้องการนำเสนอจานนำสิ่งต่าง ๆ ที่พบรูโภคหรือประสบการณ์ ส่วนตัวมาเป็นแนวคิดหรือเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ สามารถสืบสารถึงผู้ชมได้ ไม่ว่าจะเป็น ในด้านของความสุนทรีย์ คติความเชื่อ หรือหลักปรัชญาคำสอนที่สอดแทรกอยู่ในการแสดง ในส่วนของคำว่านาฏยศิลป์ไทยนั้น มีผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญได้อธิบายความหมายไว้หลากหลายเช่นกัน สรุปได้ว่านาฏยศิลป์ไทยเป็นศิลปะในกลุ่มการแสดงประจำชาติไทย หมายความรวมถึงการแสดงพื้นบ้านด้วย เป็นศาสตร์ที่มีการสืบหอดมาตั้งแต่ต้นตระกูลรุ่นสู่รุ่น โดยนับว่าเป็นศาสตร์ทางภูมิปัญญาของครูบาอาจารย์ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏยศิลป์โดยเฉพาะ

### องค์ประกอบในการแสดง

ผู้แสดง ผู้สร้างสรรค์ผลงานคัดเลือกนักแสดงจากผู้ที่มีความสามารถและทักษะทางด้านนาฏยศิลป์ไทย โขน - ละคร เป็นหลักสำคัญ เพื่อให้แสดงศักยภาพทางนาฏยศิลป์ไทยอย่างเต็มที่ อีกทั้งยังสามารถพัฒนารูปแบบการสร้างสรรค์ในแบบเฉพาะ ผู้สร้างสรรค์ผลงานยังได้คัดเลือกนักแสดงผู้ที่มีความรับผิดชอบและความมีวินัย เพื่อให้เห็นถึงความเป็นมืออาชีพทั้งในการซ้อมและการแสดงจริงอีกด้วย

เครื่องแต่งกาย การออกแบบเครื่องแต่งกายเพื่อใช้ในการสร้างสรรค์นาฏยศิลป์สร้างสรรค์ ชุดมหาเทเวรรณสุบรรณ ได้รับแรงบันดาลใจจากรูปพรรณสัณฐานเดิมของตัวละครในวรรณกรรมไทยเป็นหลัก ซึ่งเครื่องแต่งกายในการสร้างสรรค์ในครั้งนี้แต่งแบบยืนเครื่องตามแบบอย่างของโขน ละครไทย เพื่อสื่อให้เห็นถึงเจ้าตีสำคัญและควรยึดตามหลักการที่ของศิลปะการแสดงของไทย และถือเป็นการให้เกียรติตัวละครที่เป็นเทพเจ้าชั้นสูง โดยพระนารายณ์แต่งชุดยืนเครื่องตัวพระ สีม่วง ขลิบเหลือง และพญาครุฑแต่งชุดยืนเครื่องแบบครุฑ สีแดงคลิบทอง

เพลงและดนตรี การออกแบบและเลือกใช้เสียงประกอบในการนำเสนอผลงานทางด้านนาฏยศิลป์ชุดมหาเทเวรรณสุบรรณ ผู้สร้างสรรค์ผลงานได้ออกแบบโดยการใช้ดนตรีปีพาทย์ของไทย ประกอบกับการประพันธ์บทร้องที่ได้แต่งขึ้นใหม่ พร้อมด้วยการบรรจุเพลงเพื่อการสื่อสารในด้านอารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร และดำเนินเรื่องราวเพื่อให้ครอบคลุมตามแนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงานทางนาฏยศิลป์

อุปกรณ์ ในส่วนของอุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดงนั้น ผู้สร้างสรรค์เห็นสมควรว่า พระนารายณ์ควรใช้คทา เป็นอาวุธในการรบกับพญาครุฑซึ่งมีความเหมาะสมที่สุด เนื่องจากคทาเป็นหนึ่งในอาวุธของพระนารายณ์ มีลักษณะที่สามารถใช้ฟัดหรือตีคู่ต่อสู้ได้ เหมาะสมสำหรับกระบวนการรบ ซึ่งสอดคล้องกับการสร้างสรรค์ทางนาฏยศิลป์ไทยแนวอนุรักษ์



ภาพที่ ๑ การแสดงนาฏยศิลป์สร้างสรรค์ ชุด มหาเทเวรรณสุบรรณ  
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์



ภาพที่ ๒ การแสดงนาฏยศิลป์สร้างสรรค์ ชุด มหาเทวะรณสูบรรณ  
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์

## สรุป

การสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ไทยเชิงอนุรักษ์ ชุด มหาเทวะรณสูบรรณ เป็นงานสร้างสรรค์ที่มีแนวคิด มาจากการศึกษาวรรณกรรมเกี่ยวกับการสูรับของพระนารายณ์ ซึ่งตามคติความเชื่อของคนไทยพระนารายณ์ เป็นตัวแทนแห่งคุณงามความดี ผู้ปกปักษากำให้โลกมีความสงบสุข ขัดสิ่งชั่วร้าย ภัยันตรายต่าง ๆ ให้หมดสิ้นไป จากโลกมนุษย์ เพราะฉะนั้นพระนารายณ์จึงมีการสูรับกับเหล่าอสูรบอยครั้ง และในการสูรับกับพญาครุฑนั้น ต่างไปจากการสูรับครั้งอื่น ๆ ซึ่งมีความน่าสนใจเป็นอย่างมาก นั่นคือการรับครั้งนี้พระนารายณ์ไม่ได้แปลงกาย หรืออวตารแต่อย่างใด อีกทั้งการรับครั้งนี้ไม่มีผลแพ้ - ชนะ และพระนารายณ์ยังได้พญาครุฑมาเป็นพันพันธะ ประจำองค์ ผู้แสดงแต่งกายแบบยืนเครื่องตามแบบอย่างของโขน ละครไทย เพื่อสื่อให้เห็นถึงจารีตที่สำคัญและ ควรยึดตามหลักจารีตของศิลปะการแสดงของไทย และถือเป็นการให้เกียรติตัวละครที่เป็นเทพเจ้าชั้นสูง โดยพระนารายณ์แต่งชุดยืนเครื่องตัวพระ สีม่วง คลิบเหลือง และพญาครุฑแต่งชุดยืนเครื่อง แบบครุฑ สีแดง คลิบทอง ใช้ดันตรีปีพายย์ของไทย ประกอบกับการประพันธ์บทร้องที่ได้แต่งขึ้นใหม่ พร้อมด้วยการบรรจุเพลง เพื่อการสื่อสารในด้านอารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร และดำเนินเรื่องราวเพื่อให้ครอบคลุมตามแนวความคิด ในการสร้างสรรค์ผลงานทางนาฏยศิลป์



ภาพที่ ๑ การแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด ยามโpen  
ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์



## ยามโพน

วิทยาลัยนาฏศิลปพัทลุง สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ผู้สร้างสรรค์ : นายรังสรรค์ ไวยพันธ์

นางอริยา ลีมกาญจนพงศ์

นายวรชัย ชาญศรี

นางสาวนิลยา สัตตะงกช

นายรัฐวุฒิ ழุชพัลลภ

นายฐานะกรรณ์ แก้วประชาเมตร

นางสาวฐานาปนา แก้วหนูนวล

### แนวคิดในการสร้างสรรค์งาน

โพน เป็นเครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ที่มีบทบาทต่อวิถีชีวิตของพุทธศาสนาโดยเฉพาะในจังหวัดพัทลุงมาแต่โบราณกาล โพนใช้ตีเพื่อสื่อสารในโอกาสต่าง ๆ เช่น บอกเวลาพระฉันภัตตาหารเพล บอกเหตุร้ายแก่ชาวบ้าน หรือเวลาใดที่ไม่สามารถมองเห็นดวงอาทิตย์เป็นเวลานาน บอกสัญญาณนัดแห่งการประชุมหรือรวมกลุ่ม เตือนการเตรียมงานของกลุ่ม เช่น ลากพระ รับกฐิน บอกเหตุร้ายหรือขอความช่วยเหลือ ยามใดที่ชาวบ้านต้องการความสนุกสนานจะมีโพนเข้าร่วมผสมโรงอยู่เสมอ “โพน” จึงเปรียบเสมือนคู่ทุกข์คู่ยากเป็นเครื่องดนตรีหรือเครื่องกำหนดสัญญาณจังหวะที่อยู่คู่กายชาวบ้านมาโดยตลอด

ปัจจุบันสภาพสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปจากสมัยก่อนมาก ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมแต่ละแห่ง “โพน” ซึ่งเป็นมรดกจากคนรุ่นก่อนใช้เพื่อการสื่อสารต่าง ๆ ก็มีบทบาทน้อยลงจากเดิมคงเหลือไว้เพียงการใช้โพนประกอบในตัวเรือพระ เพื่อการแข่งขันประชันเสียง และปัจจุบันนิยมนำโพนมาเป็นเครื่องสัญญาณให้ “ประราณในพิธีตีโพน” เพื่อเปิดงาน ด้วยเหตุผลดังกล่าวคณะกรรมการผู้วิจัยจึงสนใจที่จะสร้างสรรค์การแสดง ชุด “ยามโพน” เพื่อนำเสนอเกี่ยวกับเรื่องราวความสำคัญของโพนในลักษณะต่าง ๆ ที่ยังคงอยู่และกำลังเลือนหายไป

### รูปแบบหรือขั้นตอนในการแสดง

การแสดงชุด ยามโพน แบ่งการแสดงออกเป็น ๓ ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ ๑ เสียงโพนในยามเช้า สื่อให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวไทยพุทธที่ต้องตักบาตร ถวายภัตตาหารอาหารเช้าแด่พระภิกษุสงฆ์

ช่วงที่ ๒ เสียงโพนในยามสาย สื่อให้เห็นถึงการที่ชาวบ้าน หนุ่มสาว ชวนกันไปทำบุญที่วัด

ช่วงที่ ๓ เสียงโพนในยามบ่าย สื่อให้เห็นถึงการซักชวนกันไปร่วมซักพระ และแสดงออกถึงความสนุกสนานรื่นเริงของหนุ่มสาว

## องค์ประกอบในการแสดง

ผู้แสดง จำนวน ๒๑ คน ประกอบด้วยนักแสดงชาย จำนวน ๘ คน นักแสดงหญิง จำนวน ๘ คน และคนตีโคน (ชาย) จำนวน ๕ คน

เครื่องแต่งกาย นักแสดงชายและนักแสดงหญิงแต่งกายแบบพื้นเมืองภาคใต้ บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ การแต่งกายของชาวใต้ในแบบจังหวัดพัทลุงเมื่อไปร่วมกิจกรรมที่วัด โดยนำมาดัดแปลงให้สวยงามเหมาะสมกับ การแสดง ใช้เครื่องประดับที่ประดิษฐ์มาจากลูกปัดโนราเป็นส่วนประกอบ ส่วนคนตีโคน นุ่งโจรระเบนหยกвяз สวมเสื้อผ้าหน้า แขนกุด

เพลงและดนตรี เป็นเพลงที่บรรเลงด้วยเครื่องดนตรีพื้นเมืองภาคใต้ตอนบน โดยเรียบเรียงทำนอง เพลงขึ้นใหม่ จำนวน ๔ เพลง

อุปกรณ์ การแสดงชุดยามโภนมีอุปกรณ์ประกอบการแสดง คือ โponบกเวลา ๑ ใบ โponประชัน ๔ ใบ เรือพระจำลอง ๑ ลำ ปืนโต ผ้าขาวม้า ตะเกียงเจ้าพายุ และกระเชอ



ภาพที่ ๒ การแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด ยามโภน

ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์

## สรุป

การแสดงสร้างสรรค์ชุด ยามโภน เป็นการแสดงที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันของชาวพัทลุงกับ โponซึ่งเป็นเครื่องดนตรีที่อยู่ควบคู่กับชาวพัทลุงมาช้านาน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันชาวพัทลุงใช้โponประกอบ กิจกรรมต่าง ๆ ในวิถีชีวิต ได้แก่ ตีโponเพื่อให้สัญญาณบอกเวลา ตีโponเพื่อเป็นสัญญาณบอกเหตุร้าย ตีโponเพื่อ เป็นสัญลักษณ์ด้วยความต้องการที่จะร่วมในประเพณีลักษณะ รวมถึงการแข่งขัน โponจึงถือเป็นเอกลักษณ์ ประจำจังหวัดพัทลุง ดังคำกล่าวขานที่ว่า “จะร้อยพันแม้นหมื่นเสียงตั้งโgn ถ้าจะสู้เสียงแข่งโponที่เมืองลุง” คณะผู้สร้างสรรค์นำโponมาประกอบการแสดงเป็นเรื่องราวสืบสานวิถีชีวิตของชาวพัทลุง โดยแบ่งรูปแบบ การแสดงออกเป็น ๓ ขั้นตอน ได้แก่ โponกับชีวิต โponกับประเพณีวัฒนธรรม และลีลาโpon เพื่อเป็นการอนุรักษ์ สืบสาน เผยแพร่โponให้เป็นที่รู้จักและคงอยู่สืบไป



## กรีฑากาสร

วิทยาลัยนาฏศิลป์จังหวัดชลบุรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ผู้สร้างสรรค์ : ด้านดนตรี

๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมเกียรติ ภูมิภักดี

๒. นายกมล แก้วสว่าง

๓. นายไพรัตน์ แสงทอง

ผู้สร้างสรรค์ : ด้านนาฏศิลป์

๑. นายเจษฎากรณ์ เอี่ยมอุไร

๒. นายคฑาธุร กลินพิพัฒน์

๓. ว่าที่เรือตรี วีระพล ทองระบอา

### ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางด้านธรรมชาติ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ความหลากหลายทางด้านเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่น ดังคำขวัญที่ว่า “ทะเลงาม ข้าวหอมอร่อย อ้อยหวาน จักسانดี ประเพณีวิ่งควาย” คำขวัญดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ยุทธศาสตร์ เศรษฐกิจ วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของผู้คน ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ลงตัวอันเป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่น นอกจากนั้นยังปราศจากประเพณีที่สำคัญและมีชื่อเสียงอย่างมากของจังหวัดชลบุรี คือ ประเพณีวิ่งควายซึ่งเป็นประเพณีท้องถิ่นคู่บ้านคู่เมืองของจังหวัดชลบุรี โดยมีรูปแบบเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นเวลายาวนาน จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์พบว่าด้วยอินหารามเป็นต้นกำเนิดของประเพณีวิ่งควายจังหวัดชลบุรี ดังที่ ท่านมหาเรชทร รคคุธรรมโน (๒๕๔๖, น. ๓๙) ได้กล่าวไว้ว่า “เมื่อคราวครั้งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ เสด็จประพาสเมืองชลบุรีในระหว่างปีพุทธศักราช ๒๔๑๕ – ๒๔๑๘ มีประชาชนมาเฝ้ารับเสด็จอย่างเนื่องแน่นและได้จัดให้มีการวิ่งควายขึ้นถวายทอดพระเนตร ผลลัพธ์ที่ได้รับคือเสด็จหน้าวัดใหญ่อินหาราม สมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงรับสั่งว่า “การวิ่งควายนี้สนุกมาก ขอให้จัดเป็นประเพณีประจำเมืองชลบุรีโดยเฉพาะ” ตั้งแต่นั้นมาจึงมีการจัดขึ้นเป็นประจำทุกปีไม่เคยขาดด้วยประเพณีวิ่งควายจากศิลารักษ์กวัดใหญ่อินหาราม (ศิลารักษ์, ๒๕๒๐) ความว่า

“gap - วัว ควายมั่งม้า	ความหลังพรั่งพรูผล	ประจำปี
เตือนจิตปีลีพหน	จำ - เทศกาลชาติ ชี้	ผลิตภาพ พิศแย
ความหลังพรั่งพรูผล	วัดใหญ่อินหารามนานาชนิด	ช่วยเอื้ออดีด雅
ประจำปี	ชาวน้ำท่าที่ต้องการ	วัดโบราณนานาแห่งหนักหนา
ประจำปี	ชาวน้ำท่าที่ต้องการ	ชาวประชารัฐอยู่รบปือ
ประจำปี	ชาวน้ำท่าที่ต้องการ	มีประจำทำรับหลักนับถือ
ประจำปี	ชาวน้ำท่าที่ต้องการ	เดือนสิงหาคม ลัวะ ลือชื่อมากราม
ประจำปี	ชาวน้ำท่าที่ต้องการ	ศรัทธาเต็มเปี่ยมแปล้แห่งถวาย
ประจำปี	ชาวน้ำท่าที่ต้องการ	มากนุ่งหมายมาตราดประจำชั้น

รุ่งทิวาสีบห้าค่า่นักกัณฑ์เทคโนโลยี	สู่ขอบเขตธรรมสภาคากาขวัญ
มารับพรพระอินทร์ปืนเทวัญ	สิบสามกัณฑ์ฟังจบครบบัณฑูร
ประเพณีวิ่งความภักดีภาคหน้า	คะแนนจะจงดหมดเสื่อมสูญ
อนาคตจักอาชาขาดเกือกุล	เพ่งเพิ่มพูนฝ่ากโนะอนุชัน
จังจำลองรูปปั้นสรรค์สีสัตว์	เป็นประวัติหวานแจ้งแห่งนุสันธี
สัญลักษณ์หลักไว้ในเมืองชล	เตือนกมลงรำลึกนึกตอนมอง
ม้า วัว ความatyเหลือเนื้อหนังเข้า	ช้างตายเน่าเหลืออยู่คู่่งสอง
มนุษย์ตายชายหญิงทึ้งชา ก กอง	ดีชั่ว กองคงอยู่คู่่โลกฯ ”

จากหลักฐานข้างต้นทำให้ทราบถึงประเพณีวิ่งความภักดีจัดขึ้นในวันขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๑๑ หรือ ก่อนออกพรรษา ๑ วัน เป็นประจำของทุกปี เพื่อเป็นการทำขวัญความภักดีให้ความได้พักหลังจากหลังทำงาน มาตลอดช่วงฤดูกาล นอกจากนี้ประเพณีวิ่งความภักดีแสดงความกตัญญูรักคุณต่อสัตว์ที่มีบุญคุณกับชาวนา โดยมี ความเชื่อที่เล่าต่อ กันมาว่า “หากปีใด ไม่มีการวิ่งความภักดี ปีนั้นความจะเป็นโรคระบาดมาก” และอีกประการหนึ่ง คือ ชาวบ้านได้มีโอกาสพักผ่อนและมาพบปะสังสรรค์กันในงานวิ่งความภักดี จึงเป็นเหตุให้จัดงานวิ่งความภักดีเป็นประเพณีในทุก ๆ ปี จวบถึงปัจจุบันและเนื่องจากจังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดแห่งการท่องเที่ยวจึงมีชาวต่างชาติ เข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก เมื่อมีการจัดประเพณีวิ่งความภักดีชาวต่างชาติที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี จึงได้มีโอกาส sama สัมผัสประเพณีวิ่งความภักดี ด้วยเหตุนี้จึงทำให้มีการจัดกิจกรรมอื่น ๆ ลดแทรกเข้ามาในประเพณี วิ่งความภักดีให้ประเพณีวิ่งความภักดีเป็นจุดเด่น น่าสนใจยิ่งขึ้น ได้แก่ การจัดกิจกรรมประกวดน้องนางบ้านนา ทำการประกวดในคืนก่อนวันแข่งวิ่งความภักดี ๑ วัน โดยผู้เข้าประกวดจะต้องมีอายุตั้งแต่ ๑๘ ปีขึ้นไป หญิงสาว ผู้เข้าประกวดแต่งกายด้วยเสื้อแขนงกระบอกสีกรมท่า สีดำ หรือสีน้ำเงิน นุ่งผ้ายาวกรอบเท้าเป็นลักษณะของ การแต่งกายแบบหญิงสาวชาวสวน การประกวดน้องนางบ้านนาประกวดเพื่อเป็นการดึงดูดความสนใจและ สร้างสีสันให้แก่ประเพณีวิ่งความภักดี ปัจจุบันประเพณีวิ่งความภักดีเป็นที่รู้จักกันทั่วโลก และในงานประเพณีวิ่งความภักดี แต่ละครั้งจะได้รับการสนับสนุนส่งเสริมทั้งภาครัฐและเอกชน ประเพณีนี้จึงมีความสำคัญกับทุกภาคส่วน (สำนักงานเทศบาลเมืองชลบุรี, ๒๕๕๔, น. ๑๙)

คณะกรรมการสร้างสรรค์เล็งเห็นความสำคัญในอนุรักษ์ประเพณีนี้ที่มีการสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน เพื่อให้ อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาเรื่องราวความเป็นมาของประเพณี เป็นสิ่งควรค่าแก่การอนุรักษ์และเผยแพร่ให้ประชาชน คนไทย และชาวต่างชาติได้ทราบและเข้าใจถึงประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์อันโดดเด่นซึ่งมีแห่งเดียวในเมืองไทย จึงได้ดำเนินการโดยศึกษาปริบพญา มีหลังของประเพณีวิ่งความภักดีจังหวัดชลบุรี ก่อให้เกิดแนวทางสร้างสรรค์ และเป็นแรงบันดาลใจ นำความโดดเด่นของประเพณีวิ่งความภักดี การพัฒนาและงานสร้างสรรค์โดยละเอียด ให้เป็นรูปแบบการแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ในชุด “ระบำกรีฑากาสร” ขึ้น เพื่อสร้างผลงานสร้างสรรค์ต่อยอด งานศิลป์ปั้นพื้นฐานเอกลักษณ์ของท้องถิ่นและความเป็นไทย

## วัตถุประสงค์

๑. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา ตลอดทั้งพิธีกรรมและกิจกรรมต่าง ๆ ในงานประเพณีวิ่งความภักดี จังหวัดชลบุรี
๒. เพื่อสร้างสรรค์ชุดการแสดง “กรีฑากาสร” นำเสนอในรูปแบบวิจัยนาฏศิลป์เชิงสร้างสรรค์

### รูปแบบหรือขั้นตอนในการแสดง

คณะกรรมการฯได้นำเสนอการแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด กรีฑาการ เป็นนานาชาติ ที่เน้นถึงเอกลักษณ์ของประเทศไทย โดยแบ่งการแสดงออกเป็น ๓ ช่วง ดังนี้

**ช่วงที่ ๑ ขัญความสู่เกวียนกันท์** เป็นการนำความเชื่อและความศรัทธาของชาวนาโบราณนำเสนอด้วยรูปแบบการแสดงช่วงแรก คือ พิธีกรรมทำขัญความ การแห่ขบวนเกวียนกันท์ และความสวยงามสนุกสนาน ในประเพณีวิ่งความ การสู่ขัญความหรือการทำขัญความเป็นการระลึกถึงบุญคุณของความที่ช่วยชาวนา ให้คราดทำนา รวมไปถึงการขอมาที่ได้เมี้ยนตีความในระหว่างการทำนา ความสำนึกรักภักดีในบุญคุณของความที่มีคุณประโยชน์ต่อชาวนา พิธีตั้งกล่าวจัดขึ้นหลังจากเสร็จสิ้นฤดูกาลเกี่ยวผลผลิตการทำนาเรียบร้อยแล้ว เป็นพิธีที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับความที่เป็นไปด้วยความอ่อนโยน เอื้ออาทร และรักสักสำนึกรักภักดีในบุญคุณความ พิธีสู่ขัญความมีขั้นตอน ดังนี้

๑. เจ้าของความทำการอาบน้ำชำระ祓ราบทุกวันที่ต้องการ
๒. ให้ความกินหญ้าอ่อน
๓. นำผ้าสักต่าง ๆ รวมทั้งดอกไม้ พวงมาลัยมาตอกแต่งให้ความ และกล่าวขอขมาความ  
(ขั้นตอนที่ ๑ – ๓ ทำในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑)

๔. วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ เจ้าของความนำความมาเที่ยมเกวียนกันท์ที่ตอกแต่งอย่างวิจิตร สวยงาม จัดขบวนแห่เดินทางไปวัดเพื่อนำกันท์ที่เทคน์ไปถวายวัดในวันทำบุญออกพรรษา ตามความเชื่อว่า การใช้ความเที่ยมเกวียนกันท์ไปวัดส่งผลให้ความที่เที่ยมเกวียนนั้นได้รับอาณิสงส์ผลบุญนั้นด้วย (พระมหาอุเทน คุณสวัสดิ์, ๒๕๖๒)

**ช่วงที่ ๒ ประมวลประชันนองนางบ้านนา** เป็นการนำกิจกรรมที่สร้างสีสันในประเพณีวิ่งความ นำเสนอด้วยรูปแบบของการประมวลนองนางบ้านนาหรืออธิบายวิ่งความ การประมวลนองนางบ้านนาจะจัดขึ้น ในคืน ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ โดยคัดเลือกสาวงามจากหมู่บ้านหรืออำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดชลบุรี ประมวลคัดเลือก เพื่อหาน้องนางบ้านนาประจำปีในประเพณีวิ่งความ โดยผู้เข้าประมวลแต่งกายด้วยชุดชาวสวน (การแต่งกาย สวมเสื้อแขนงระบบทอกคลอกคลุม นุ่งผ้าถุงป้ายเป็นผ้าพื้นยกคลอกหรือผ้าพื้นเมืองก็ได้) โดยผู้ชนะการประมวล จะได้รับสายสะพาย มงกุฎ และเงินรางวัล

**ช่วงที่ ๓ สนุกเข้าประจันท่าวิ่งความ** เป็นการแข่งขันวิ่งความมีลักษณะคล้ายการแข่งขันกรีฑาสากล โดยการวิ่งแข่งในลู่วิ่งให้ถึงจุดหมายหรือเส้นชัย เพื่อคัดเลือกหาผู้ชนะในงานประเพณีประจำปี

### องค์ประกอบในการแสดง

**๑. ผู้แสดง** คณะกรรมการฯได้นำเสนอการแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด กรีฑาการ ประกอบด้วย ผู้แสดงจำนวน ๒๒ คน โดยแบ่งเป็น

- ๑.๑ ผู้แสดงหญิงจำนวน ๑๐ คน แสดงเป็นนองนางบ้านนา
- ๑.๒ ผู้แสดงชายจำนวน ๑๒ คน แสดงเป็น ๒ กลุ่ม
  - กลุ่มที่ ๑ จำนวน ๖ คน แสดงเป็นคนเข้าความ
  - กลุ่มที่ ๒ จำนวน ๖ คน แสดงเป็นความ

### ๒. แนวคิดในการประพันธ์เพลง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมเกียรติ ภูมิภักดี ผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์จังหวัดบุรี ได้คิดประดิษฐ์ ทำนองเพลงและเรียบเรียงขึ้นใหม่ เพื่อใช้เป็นทำนองเพลงสำหรับลงประกอบการแสดงชุด “กรีฑาการ” โดยมีการนำเครื่องดนตรีไทย (วงปี่พาทย์) ได้แก่ ชลุย ธนาดาเอก ธนาดทัม ช่องวงศ์ กล่องแขก และ

เครื่องประกอบจังหวะต่าง ๆ ผสมผสานกับเครื่องดนตรีในวงสากล ได้แก่ แซกโซโฟน ทรัมเป็ต คีย์บอร์ด เบส กลองชุด และเครื่องประกอบจังหวะเพื่อดำเนินทำนองมีความสอดคล้องกับท่ารำ แบ่งออกเป็น ๓ ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ ๑ ขวัญความสู่เกวียนกันท์ แนวเพลงแสดงถึงบรรยักษามอรุณรุ่งโดยสอดแทรกเครื่องประกอบจังหวะที่ทำให้เกิดเสียงพิเศษตามธรรมชาติ ได้แก่ ปืนก ทำเสียงนก เสียงกระดิ่งกระพรุนที่ใช้สำหรับแขวนคอความเพื่อเพิ่มอรรถรสให้เกิดความสมบูรณ์สอดคล้องกับรูปแบบการแสดง จากนั้นดำเนินทำนองเพลงประกอบการแห่ขบวนเกวียนกันท์ที่ทำนองเพลงมีความไฟเราะอ่อนหวานและมีมนต์คลังสอดคล้องกับพิธีกรรม

ช่วงที่ ๒ ประกดประชันน้องนางบ้านนา แสดงถึงช่วงการประกดน้องนางบ้านนา ท่วงทำนองเพลงจะมีความไฟเราะอ่อนหวานเพื่อให้เหมาะสมกับนักแสดงผู้หญิงซึ่งสมมุติเป็นผู้เข้าประกวดน้องนางบ้านนาที่มีความสวยงามอ่อนหวาน โดยให้เพลงสำเนียงสากลในจังหวะวอลซ์ (Waltz) เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะการเดิน การเอื้องรายของผู้เข้าประกวดน้องนางบ้านนาที่เป็นกิจกรรมในประเพณีวิ่งคaway

ช่วงที่ ๓ สนุกเขายาประจันท้าวิ่งคaway แสดงถึงช่วงของการแข่งขันวิ่งคaway ท่วงทำนองมีจังหวะที่หนักแน่นและกระชับขึ้น เนื่องจากช่วงนี้เป็นการแสดงลีลาของผู้แสดงเป็นคawayในช่วงของการแข่งขันวิ่งคaway ซึ่งอยู่ในช่วงท้ายของการแสดง ดนตรีจะมีท่วงทำนองค่อนข้างเร็ว เพื่อเป็นการเร้าใจให้ผู้ชมเกิดความสนุกสนานและตื่นเต้นไปกับการจำลองภาพการแข่งขันวิ่งคaway

### ๓. แนวคิดรูปแบบเครื่องแต่งกายและอุปกรณ์ประกอบการแสดง

การแต่งกายของผู้แสดงชุดกรีฑาการสร้างแนวคิดในการประดิษฐ์สร้างสรรค์ออกแบบเครื่องแต่งกายและอุปกรณ์ประกอบการแสดงให้มีความใกล้เคียงและสอดคล้องกับรูปแบบและหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในประเพณีวิ่งคawayในจังหวัดชลบุรี ได้แก่ พิธีทำขวัญคaway กิจกรรมการประกดน้องนางบ้านนา กิจกรรมแข่งขันวิ่งคaway



ภาพที่ ๑ เครื่องแต่งกายของผู้ชายและการสร้างสรรค์ (คaway)

ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์

### ๑. เครื่องแต่งกายนักแสดงชายแบ่งออกเป็น ๒ รูปแบบ

๑.๑ นักแสดงชายที่แสดงเป็นชาย มีรูปแบบเครื่องแต่งกายที่ใช้แนวคิดทฤษฎีเลียนแบบธรรมชาติ โดยคนผู้สร้างสรรค์ศึกษาอัตลักษณ์ของชายที่พับในพิธีทำขวัญความและความที่ใช้ในการแข่งขัน ในประเพณีวิ่งความของจังหวัดชลบุรี พบร่วมกับลักษณะของชายจะเป็นชายที่มีลำตัวสีดำ มักเป็นชายตัวผู้ มีลักษณะขาที่โดดเด่นด้วยรูปและสวยงามน่าเกรงขาม โดยชายที่เข้าพิธีทำขวัญความจะถูกประดับตกแต่งด้วยดอกไม้ พวงมาลัย กระดิ่ง กระพรุน และผ้าสีสันต่างๆ เป็นต้น คนผู้สร้างสรรค์จึงนำข้อมูลดังกล่าวมาเป็นแนวคิดในการประดิษฐ์เครื่องแต่งกายของนักแสดงชายที่แสดงเป็นชายให้สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้ไปศึกษาค้นคว้า โดยคนผู้ศึกษาได้สร้างสรรค์ให้ผู้แสดงสวมรองเท้าเพื่อให้เกิดเสียงที่คล้ายคลึงกับเสียง脚步ของชายอีกด้วย

๑.๒ นักแสดงชายที่แสดงเป็นผู้ชี้ความหรือผู้เลี้ยงความ มีรูปแบบเครื่องแต่งกายที่ใช้แนวคิดทฤษฎีเลียนแบบตามธรรมชาติ โดยคนผู้สร้างสรรค์ได้ศึกษาอัตลักษณ์ของผู้ชี้ความหรือผู้เลี้ยงความในอดีต ผู้ชี้ความหรือผู้เลี้ยงความจะไม่สวมเสื้อ นุ่งผ้าโงกรอบแบบหยกกรั้งสั้นเนื่องหัวเข้า เพื่อให้สะดวกในการขี่ความ แต่ปัจจุบันแต่งกายโดยเสื้อผ้าตามสมัยนิยมเน้นความคล่องตัว ซึ่งภายหลังพบว่า尼ยมสวมเสื้อม่ออ้อมแขนสั้น นุ่งกางเกงขายาวคลุมเข้า ขณะผู้ศึกษาจึงนำข้อมูลดังกล่าวมาเป็นแนวคิดในการประดิษฐ์เครื่องแต่งกายของนักแสดงชายที่แสดงเป็นผู้ชี้ความให้สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้ไปศึกษาค้นคว้า โดยคนผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์ให้ผู้แสดงสวมเสื้อแขนกุด สีสันคล้ายคลึงกับผ้าม่ออ้ม นุ่งผ้าโงกรอบแบบหยกกรั้งสั้น และสวมเครื่องประดับที่ทำจากธรรมชาติ ได้แก่ สร้อยและข้อมือที่ทำขึ้นจากกระ吝ะพร้าวและรากรไม้ เป็นต้น



ภาพที่ ๒ เครื่องแต่งกายแบบผู้หญิง  
ที่มา : คนผู้สร้างสรรค์

๒. เครื่องแต่งกายของผู้แสดงหญิงสมมุติเป็นผู้เข้าประกวดน้องนางบ้านนา คณะผู้สร้างสรรค์ออกแบบลักษณะการแต่งกายให้มีความคล้ายคลึงกับผู้ประกวดในประเภทนี้วิ่งความ ใช้หลักเกณฑ์การแต่งกายที่คณะกรรมการจัดประกวดกำหนดขึ้นมาเป็นหลักในการสร้างสรรค์เครื่องแต่งกาย เช่น เกณฑ์การแต่งกายของผู้เข้าประกวดน้องนางบ้านนาในประเทศไทย ประเภทนี้วิ่งความจะกำหนดให้ผู้ประกวดแต่งกายด้วยการนุ่งผ้าถุง สวมเสื้อแขนงระบบทอกเสื้อสำหรือสิน้ำเงินกรมท่า เมื่อนำมาประดิษฐ์สร้างสรรค์ผู้วิจัยจึงใช้เครื่องแต่งกายที่มีลักษณะสีสันที่สดใสขึ้น โดยยึดหลักไปในทิศทางเดียวกับเครื่องแต่งกายตามหลักเกณฑ์เดิม แต่เพื่อให้เหมาะสม กับการแสดง คณะผู้สร้างสรรค์จึงได้ออกแบบเครื่องแต่งกายบางส่วนให้มีความแตกต่างไปจากผู้เข้าประกวดน้องนางบ้านนา ได้แก่ ดอกไม้ประดับผม คณะผู้วิจัยเลือกใช้ดอกไม้ติดผมดอกรวงผึ้ง ซึ่งเป็นดอกไม้ประจำพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมาราธิบดีศรีสินธรรม hairy ราชร่วง มนติศรภูมิพลราชราชร่วง ภูร ภูติสิริสมบูรณ์ อดุลยเดช สายมิณฑราธิเบศรราชวโรдум บรรณาถบพิตร พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑๐ นำเป็นดอกไม้ประดับผมเพื่อความสวยงาม อีกทั้งยังเป็นการเทิดพระเกียรติ ส่วนใบวีติดอกคณะผู้สร้างสรรค์ได้แนวคิดจาก การติดหมายเลขของผู้เข้าประกวดน้องนางบ้านนามาประยุกต์สร้างสรรค์เพื่อให้มีความสวยงามเหมาะสมกับ การแสดง จึงเลือกใช้ใบวีติดอกของนักแสดงผู้หญิงเพื่อบ่งบอกตัวนักแสดงว่าเป็นผู้เข้าประกวดน้องนางบ้านนา โดยไม่มีการเขียนหมายเลขเหมือนกับผู้เข้าประกวดน้องนางบ้านนาในประเภทนี้วิ่งความ



ภาพที่ ๓ อุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดง  
ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์

#### ๔. อุปกรณ์ประกอบการแสดง

๔.๑ เกวียน เป็นลักษณะเกวียนที่จำลองขึ้นใช้ประกอบการแสดงในช่วงขวัญความสุ่นเงียบกัณฑ์ ในการจัดขบวนแห่ในการเดินทางไปวัดเพื่อนำกัณฑ์เทคโนโลยีไปวายวัดในวันทำบุญอุกพรรษา โดยมีความเชื่อว่า การใช้ความเที่ยมเกวียนกัณฑ์ไปวัดจะทำให้ความที่เที่ยมเกวียนได้อานิสงส์ผลบุญนั้น

๔.๒ หญ้า เป็นลักษณะหญ้าที่จำลองขึ้นเพื่อใช้ประกอบการแสดงในช่วงขวัญความสุ่นเงียบกัณฑ์ ในขั้นตอนการสุ่วขวัญความหรือการทำขวัญความ โดยพิธีสุ่วขวัญความมีให้ความกินหญ้าอ่อน

คณะกรรมการได้จัดทำอุปกรณ์ประกอบการแสดงขึ้นเพื่อให้องค์ประกอบของการแสดงสมบูรณ์และสมอ่อนจริงมากที่สุด



ภาพที่ ๔ - ๕ การแสดงสร้างสรรค์ ชุด กรีฑากาสร  
ที่มา : คณะกรรมการ



ภาพที่ ๖ การแสดงสร้างสรรค์ ชุด กรีฑาการสร้าง  
ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์

## สรุป

ผลงานสร้างสรรค์ ชุด กรีฑาการสร้าง ได้แนวคิดมาจากประเพณีวิ่งคaway หนึ่งในประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ประจำจังหวัดชลบุรีและเป็นประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์อันโดดเด่นซึ่งมีแห่งเดียวในเมืองไทย และมีมายาวนานมากกว่า ๑๐๐ ปี เป็นประเพณีที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีในวันขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๑๑ หรือก่อนออกพรรษา ๑ วัน เพื่อเป็นการทำวัญคaway

การแสดงแบ่งออกเป็น ๓ ช่วง ดังนี้ ช่วงที่ ๑ ความเชื่อของการแทะบวนเกรวียนกันฑ์ ช่วงที่ ๒ การประกวดน้องนางบ้านนา และช่วงที่ ๓ การประกวดความสวยงามและการแข่งขันวิ่งคaway

เพลงที่ใช้ประกอบการแสดงผสมผasanระหว่างเครื่องดนตรีไทยและดนตรีสากล แบ่งออกเป็น ๓ ช่วง เริ่มด้วยท่วงทำนองเพลงจะค่อนข้างซ้ำเพื่อแสดงถึงความเชื่อในการแทะบวนเกรวียนกันฑ์ ต่อด้วยท่วงทำนองเพลงอ่อนหวานเพื่อให้เหมาะสมกับการประกวดน้องนางบ้านนา และปิดท้ายด้วยท่วงทำนองที่มีจังหวะที่หนักแน่น และกระซับขึ้น เพราะเป็นการแข่งขันการวิ่งคaway

## รายการอ้างอิง

- พระมหาอุเทน คุณสำโรง. (๒๕๖๒). พระลูกวัด วัดใหญ่อินทาราม. สัมภาษณ์, ๒ มกราคม ๒๕๖๒.  
มหาราชนทร์ โชคธนโน. (๒๕๖๐). ปกิณวัฒนธรรมจังหวัดชลบุรี. ชลบุรี : สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชลบุรี.  
ศิลาจารีก. (๒๕๒๐). ศิลาจารีกวัดใหญ่ อินทาราม. ชลบุรี : วัดใหญ่ อินทาราม.  
สำนักงานเทศบาลเมืองชลบุรี. (๒๕๕๔). แหล่งท่องเที่ยวชลบุรี. ชลบุรี : ผู้แต่ง.



## ระบำศรีสวายะ

วิทยาลัยนาฏศิลปสุโขทัย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์  
ผู้สร้างสรรค์ : ว่าที่ร้อยตรีหญิง ฉัตรดา ยิ่มແย়ম  
นางเหมือนวัญ สุวรรณศิลป์  
นายอโนทัย ส้มอ่า  
นายเจษฎา เนตรพลับ  
นายนิติ เอมໂอด  
นางนิรมล หาญทองฤทธิ์

### แนวคิดในการสร้างสรรค์งาน

วิทยาลัยนาฏศิลปสุโขทัยได้รับมอบหมายจากจังหวัดสุโขทัยให้จัดการแสดงแสง สี เสียง เป็นประจำเพื่อบอกเล่าเรื่องราวในประวัติศาสตร์ตามโอกาสต่าง ๆ ให้แก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ เช่น งานวันพ่อขุนรามคำแหงมหาราช งานย้อนรอยอดีตศรีชนลักษยา งานลอยกระทงเผาเทียนเล่นไฟ เป็นต้น ซึ่งจากการสำรวจของเว็บไซต์ Skyscanner.co.uk เว็บไซต์ค้นหาข้อมูลการเดินทางซึ่งอ้างอิงก็ได้เผยแพร่รับฟ้ความแนะนำเทศกาลที่เต็มไปด้วยสีสันน่าตื่นตาตื่นใจที่สุดของโลก ในหัวข้อ "10 of the World's Most Amazing Festivals" เพื่อเป็นแรงบันดาลใจนักท่องเที่ยวให้ไปเยือนเทศกาลลอยกระทงเผาเทียนเล่นไฟ จังหวัดสุโขทัย ได้รับการจัดอันดับให้เป็นเทศกาลที่มีความตระการตาอันดับที่ ๒ จากเทศกาลแนะนำ ๑๐ แห่ง ของการแสดงที่วิทยาลัยฯ รับผิดชอบ ส่วนใหญ่มักผ่านรูปแบบการแสดงแสง สี เสียง ซึ่งเป็นการเล่าเรื่องราวที่สืบทอดมาโดยมีความเกี่ยวโยงระหว่างข้อมูล – สุโขทัยทั้งสิ้น แต่ทุกครั้งที่จัดการแสดงดังกล่าววิทยาลัยฯ ยังไม่เคยมีการแสดงของที่อยู่ในสุโขทัยเลย ทุกครั้งที่แสดงวิทยาลัยฯ จะนำรำดำเนินที่เกี่ยวกับข้อมูลจากที่อื่นมาแสดงร่วม เช่น ระบำลพุธี ระบำศรีชัยสิงห์ เป็นต้น ซึ่งการแสดงเหล่านี้เป็นการแสดงที่มีเอกลักษณ์เป็นของ riêngแห่งอื่น แท้ที่จริงแล้ววัดศรีสวายมีหลักฐานปรากฏการอยู่ร่วมกันของข้อมูลในสุโขทัยอย่างชัดเจน

ภาควิชานาฏศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลปสุโขทัย จึงสำรวจข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับศิลปะของที่อยู่ในสุโขทัย ณ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย พบร่วมกับสถาบันศิลปกรรมของอยู่ ๓ แห่ง คือ วัดพระพายหลวง ศาลาปูผ้าแดง และวัดศรีสวาย ซึ่งวัดศรีสวายมีลักษณะที่แตกต่างไปจากสถาบันศิลปกรรมอื่น ๆ ในยุคสุโขทัย เนื่องจากเป็นวัดที่มีศิลปะผสมระหว่างข้อมูลกับสุโขทัย

วัดศรีสวาย เดิมเป็นเทวสถานในศาสนาพราหมณ์หรืออินดู ลักษณะเป็นปราศรีสามยอดแบบของมีคุณ้ำล้อมรอบปราศรีสามองค์ โบราณสถานดังกล่าวมีรูปทรงที่มาจากการประทับบนหินทราย ได้รับการดัดแปลงแตกต่างจากต้นแบบ เช่น ส่วนประดับของปราสาทข้อมูลที่เรียกว่า บันกลาง เป็นรูปกลีบขันนุน และปูนปั้นประดับกลีบขันนุนเป็นรูปครุฑย์ดacula และเทวดา ปราศรีวัดศรีสวายจึงแตกต่างจากปราศรีสามัยรุ่งศรีอยุธยา ซึ่งมีต้นแบบจากปราศรีในศิลปะของคล้ายคลึงแบบของมหาวิหารกว่าปราศรีในแบบของช่างสุโขทัย

เมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระมหากษัตริย์เจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสเมืองสุโขทัย ทรงพบรูปพระอิศวรและโบราณวัตถุที่น้ำหลักเป็นทับหลังรูปพระนารายณ์บรรทมสินธุ รูปพระนารายณ์สีกร และชั้นส่วนของเทวรูปและศิวลึงค์ทำด้วยสำริด ทรงสันนิษฐานว่า วัดศรีสวายนี้คงเป็นสถานที่พราหมณ์ใช้ทำพิธีโลหิตช้ำ (ตรียัมป่วย) แต่ต่อมามีคนไทยเข้ามาครอบครองกรุงสุโขทัยวัดนี้จึงถูกดัดแปลงให้เป็นวัดทางพระพุทธศาสนา

สวยงาม หรือ ศิวายะ หมายถึง พระอิศวร ในยุคสุโขทัยนั้นยังคงเคารพพระอิศวโรջ

สวยงาม หมายถึง มะม่วง ป่ามะม่วง พบมากในเขตกรุงสุโขทัยตามหลักศิลปาริเวกของพ่อขุนรามคำแหง

แนวคิดการออกแบบท่ารำและเครื่องแต่งกาย ใช้ข้อมูลจากประติมากรรมบูรปั้นและศิลปะโบราณคดี ที่พับภายในวัดศรีสวายเป็นหลัก โดยสร้างสรรค์เป็นการแสดงที่ผสมผสานระหว่างศิลปะของไทยและขอ

### รูปแบบหรือขั้นตอนในการแสดง

ระบบศรีสวายะเป็นผลงานสร้างสรรค์ในรูปแบบระบบที่ได้แรงบันดาลใจมาจากข้อมูลศิลป์วัฒนธรรม ที่ปรากฏในวัดศรีสวาย ดังนั้นระบบศรีสวายะจะมีลักษณะรูปแบบของท่ารำที่ผสมผสานระหว่างไทยและขอ

ท่ารำ ประดิษฐ์ท่ารำขึ้นโดยเลียนแบบศิลปะสมัยสุโขทัย เช่น ปางลีลาในพระพุทธธูปสมัยอยุธยา มือหั้งหั้ยหัสดีในเทวรูปพระอิศวร เป็นต้น ท่ารำที่เลียนแบบศิลปะขอ เช่น การนั่งตั้งเข้า การเขย่งสันเห้า การทับเห้า โดยสังเกตจากภาพที่ปรากฏตามภาพปูนปั้นภายในวัดศรีสวายจังหวัดสุโขทัย

ระบบศรีสวายะ คณผู้สร้างสรรค์นำข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้ามาทำการประมวลเพื่อออกแบบท่ารำ ตามหลักนาฏศิลป์ไทย จำนวน ๒๑ ท่า ประกอบด้วยท่ารำเพลงชา ๑๐ ท่า ท่ารำเพลงเร็ว ๑๐ ท่า แบ่งเป็น ท่ารำหลัก ๗ ท่า และท่ารำรอง ๑๔ ท่า โดยท่ารำหลักในระบบศรีสวายะ คณผู้สร้างสรรค์นำมาจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เช่น สถาปัตยกรรม ภาพปูนปั้นภายในวัดศรีสวาย จำนวน ๗ ท่า และท่ารำรอง คือ ท่ารำที่คณผู้สร้างสรรค์ประดิษฐ์ขึ้นโดยยึดหลักนาฏศิลป์ไทย เช่น ท่ารำแม่บท ท่ารำโบราณคดี เป็นต้น

การแปรແຄວ ยึดหลักนาฏศิลป์ไทย และสอดแทรกลักษณะมุ่มนองของตัวอาคารและประติมากรรม ที่สามารถมองเห็นได้เด่นชัดของวัดศรีสวาย เช่น ปรางค์ ๓ องค์ กลีบบูน บันแดลง เป็นต้น ระบบศรีสวายะ มีรูปแบบการแปรແຄວ ๔ รูปแบบ คือ สถาหน้ากระดาน สถาหน้ากระดาน ๒ สถา สถาปีกาก และสถาชุม

เมื่อสร้างสรรค์ท่ารำแล้ว ได้จัดทำโครงการวิพากษ์ท่ารำโดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำมาปรับปรุง ดังนี้

๑. นางรัจนา พวงประยงค์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาวิศิลป์การแสดง ปี พ.ศ. ๒๕๕๔ และเป็นข้าราชการบำนาญ สังกัดกรมศิลปากร

๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธีรภัทร ทองนิมิ อาจารย์ประจำหลักสูตรระดับปริญญาโท – ปริญญาเอก สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมบูรณ์ พนเสาวภาคย์ หัวหน้าภาควิชานาฏศิลป์ไทย คณศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

๔. นายสมศักดิ์ พนเสาวภาคย์ ข้าราชการบำนาญ สังกัดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ขั้นตอนในการแสดง ระบบศรีสวายะ แบ่งออกเป็น ๓ ขั้นตอนด้วยกัน ดังนี้

ขั้นที่ ๑ ผู้แสดงทั้งหมดเคลื่อนตัวเป็นสถาหน้ากระดาน ด้วยท่านิ่ง เปรียบเสมือนภาพปูนปั้นที่อยู่รายรอบบริเวณหน้าบันวัดศรีสวาย

ขั้นที่ ๒ ผู้แสดงร่ายรำด้วยท่ารำที่สืบทอดกันมา การแสดงนี้จะแสดงความร่วมกันระหว่างศิลปะสุโขทัยและขอ จากนั้น การแปรແຄวใช้หลักของรูปแบบศิลปะประติมากรรมรูปแบบของวัดศรีสวาย อาทิ ปรางค์สามองค์ กำแพงแก้ว บันแดลง เป็นต้น

ขั้นที่ ๓ ผู้แสดงเคลื่อนตัวหันหลัง แล้วกลับไปตั้งสถาหน้ากระดานดังเช่นขั้นที่ ๑ เพื่อแสดงให้เห็นว่า ทุกสิ่งทุกอย่างไม่มีสิ่งใดคงอยู่ตลอดไป ย้อมกลับสู่ที่เดิมเสมอ

## องค์ประกอบในการแสดง

### ผู้แสดง

ใช้ผู้แสดงหญิงล้วน จำนวน ๘ คน โดยมีคุณสมบัติในการคัดเลือกนักแสดง ดังนี้

- รูปร่างสมส่วน
- ใบหน้ารูปไข่
- ความสูงไม่ต่ำกว่า ๑๖๐ เซนติเมตร
- ผู้ทรง ยาวเกินครึ่งหลัง

### เครื่องแต่งกาย

สร้างสรรค์เครื่องแต่งกายเลียนแบบภาพปั้นที่อยู่โดยรอบภัยในวัดศรีสวาย ดังนี้

- สวมเสื้อแขนกุดสีเนื้อ ทำจากผ้าไหมเทียม
- นุ่งกระโปรงป้ายสำเร็จ ยาวครึ่ง丈 ดินແບสีทอง ผ้าที่ใช้ตัดเย็บทำจากผ้าทอพื้นเมืองที่เรียกว่า ผ้ามุข อันเป็นเอกลักษณ์ของผ้าพื้นเมืองสุโขทัย
  - ด้านข้างทั้งชายผ้าโรงเชิงทั้งสองข้าง ตัดเย็บด้วยผ้าหมักโคลนสุโขทัย
  - เครื่องประดับ ออกแบบโดยยึดหลักและรูปทรงตามภาพปั้นวัดศรีสวาย ทำจากโลหะสีทอง ประกอบด้วย กรองคอ รัดต้นแขน กำไลข้อมือ และกำไลข้อเท้า
    - สร้อยตัวทำด้วยลูกปัดสี ซึ่งลูกปัดสีนี้สืบคันข้อมูลพบว่า มีการใช้ลูกปัดในสมัยสุโขทัย โดยพบมากที่อำเภอบ้านค่านานลานหอย จังหวัดสุโขทัย
    - ศิรารณ์ ออกแบบขึ้นใหม่ เพื่อให้สอดรับกับสถาปัตยกรรมของวัดศรีสวาย

### เพลงและดนตรี

วิทยาลัยนาฏศิลปสุโขทัยจัดทำโครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ประเทศกัมพูชา เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๖๐ เพื่อศึกษาดูงานศิลปวัฒนธรรมด้านดนตรีและนาฏศิลป์ เมื่อกลับมา นายนิติ เอมໂอด ครุฑานาญการพิเศษ วิทยาลัยนาฏศิลปสุโขทัย ได้ทำการประพันธ์เพลงขึ้น ๑ เพลง ชื่อละแวกลาวัณย์ แต่ยังไม่ได้ทำการเผยแพร่ สู่สาธารณะ

เพลงระบำศรีสวายะเป็นการแสดงผสมผสานเครื่องดนตรีระหว่างเขมรและไทยเข้าไว้ด้วยกัน เพื่อทำให้ สำเนียงของเพลงได้กลิ่นอายของทั้งขอมและสุโขทัย ซึ่งนำเพลงละแวกลาวัณย์มาปรับปรุง และผ่านการวิพากษ์ ด้านเพลงและดนตรีโดย รองศาสตราจารย์สหวัฒน์ ปลื้มปริชา และนำมาปรับปรุงตามคำแนะนำที่เห็นสมควร ได้แก่ ซองระบบทอก ซองกลา สะใน ปืออ โทนเขมร โทนรำมະนา และกระจับปี

### อุปกรณ์

การแสดงชุดระบำศรีสวายะไม่ใช้อุปกรณ์การแสดง แต่นำเอาชัยผ้าห้อยด้านข้างมาใช้เป็นส่วนหนึ่ง ในการแสดงท่ารำบางท่า



ภาพที่ ๑ การแสดงสร้างสรรค์ ชุด ระบบศรีสวายะ

ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์



ภาพที่ ๒ การแสดงสร้างสรรค์ ชุด ระบบศรีสวายะ  
ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์

### สรุป

ระบบศรีสวายะเป็นผลงานสร้างสรรค์ในรูปแบบระบบбаได้แรงบันดาลใจมาจากโบราณสถานวัดศรีสวายในอุทยานประวัติศาสตร์สูงทัย วัดศรีสวายเป็นวัดที่มีศิลปะแบบขอมโบราณผสมผสานกับศิลปะไทยในสมัยสุโขทัย ผู้สร้างสรรค์จึงได้นำลักษณะท่ารำแบบขอมโบราณตามหลักฐานโบราณคดีผสมผสานกับท่ารำแบบนาฏศิลป์ไทย เพลงและดนตรีนำท่านของเพลงภาษาสำเนียงเขมรและเพลงไทยมาผสมผสานกัน ด้วยการนำเพลงละแวกลาวณย์มาปรับปรุงขึ้นใหม่โดย นายนิติ เออมโอด



ภาพที่ ๑ การแสดงสร้างสรรค์ ชุด สารทเดือนสิบ  
ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์



## สารทเดือนสิบ

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา  
ผู้สร้างสรรค์ : นางสาวศศิมาพร บรรณราช  
นางสาวสุรภา ทองจินดา  
นายสหัสส์ ทีบไธสง\*

### แนวคิดในการสร้างสรรค์งาน

สารทเดือนสิบเป็นผลงานนาฏยศิลป์สร้างสรรค์ที่ได้แนวคิดจากประเพณีชิงเปรต ซึ่งเป็นประเพณีสำคัญของภาคใต้ที่กระทำขึ้นในงานเทศกาลสารทเดือนสิบ เพื่อทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษผู้ล่วงลับ

ประเพณีชิงเปรตเป็นประเพณีงานทำบุญเดือนสิบ ภาคกลางเรียกว่า “วันสารท” หรือคนภาคใต้เรียกว่า “วันชิงเปรต” ซึ่งเป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่เปรตชนหรือบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว กำหนด ๒ ครั้ง คือ วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๐ เป็นวันรับตายหรือวันรับเปรต และวันแรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ เป็นวันส่งตายหรือวันส่งเปรต เชื่อว่าในวันแรม ๑ ค่ำ เป็นวันที่ymbalจะปล่อยให้เปรตชนมาเยี่ยมลูกหลาน ลูกหลาน จะทำบุญเลี้ยงต้อนรับครั้งหนึ่ง เมื่อถึงวันแรม ๑๕ ค่ำ เป็นวันที่เปรตชนต้องกลับยมโลก ลูกหลานก็จะทำบุญเลี้ยงส่งอีกรอบ ก่อนถึงวันทำบุญชาวบ้านจะเตรียมทำขันน้ำเดือนสิบ ซึ่งเป็นขันน้ำที่ทำขึ้นใช้ในการทำบุญสารทเดือนสิบ หรือทำบุญชิงเปรตโดยเฉพาะเรียกว่า “ขنمตายาย” ประกอบด้วย ๑) ขنمดีขา หรือ เมช หรือ ขنمเจาะหู โดยมีความเชื่อว่าให้วิญญาณใช้จ่ายแทนเงินในโลกหลังความตาย หรืออาจจะใช้เป็นเครื่องประดับ ๒) ขنمลา มีลักษณะเป็นเส้น ๆ คล้ายร่างแทหรือตาข่าย เชื่อว่าให้วิญญาณใช้แทนเสื้อผ้า บางท่านกล่าวว่า ขنمลาทำเป็นพิเศษเพื่อให้เปรตที่มีปากเท่ารูเข้มสามารถกินได้ ๓) ขنمบ้า เป็นแผ่นกลม ๆ มีลักษณะคล้ายลูกสะบ้า เชื่อว่าให้วิญญาณได้นำไปเล่นกีฬาสะบ้าที่เมืองนรก ๔) พอง หรือ ข้าวพอง เป็นรูปกลมหรือรูปสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัดหรือรูปอื่น ๆ เชื่อว่าให้วิญญาณใช้แทนเครื่องประดับ หรือใช้แทนแพเพื่อใช้loyข้ามหัวทะเลกรรມ ๕) ขnmang หรือ ขnm ไป่ปลา เชื่อว่าให้วิญญาณใช้แทนเครื่องประดับ นอกจากนี้มีขนมอย่างอื่น เช่น ขnm เทียน ยาหนม (กะละแม) ต้ม ปด เป็นต้น ชาวบ้านจะทำขันมต่าง ๆ เหล่านี้ แล้วนำไปแจกจ่ายให้ญาติพี่น้องและเพื่อนบ้าน ตลอดถึงผู้ที่ตนเคารพนับถือ ตลอดจนใช้ทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้วิญญาณบรรพบุรุษ โดยจะถูกนำมาจัดเป็น “หมรับ หมรับ หรือสำรับ” เพื่อความสะดวกในการขนย้ายสิ่งของไปวัด และส่วนหนึ่งจะถูกนำมาตั้งที่ร้านเปรต ซึ่งอาจใช้สืบปุนพืนดินหรือทำเป็นเครื่องสูงจากพื้นดินโดยสายสิญจน์ไปที่พระสงฆ์ เมื่อพระฉันเพลยถาสพพีแล้วจะดึงสายสิญจน์เป็นสัญญาณว่าเปรตกินเสร็จแล้ว ชาวบ้านและเด็ก ๆ จะแหงงอาหารบนร้านเปรตกันอย่างสนุกสนาน

การซิงเปรตมีลักษณะคล้ายกับการทึ้งกระจาดของจีน แต่การทึ้งกระจาดของจีนมีเป้าหมายตรงกับการตั้งเปรตหรือการซิงเปรตเพียงบางส่วนเท่านั้น กล่าวคือการทึ้งกระจาดของจีนเป็นการทึ้งทานให้ฝีไม่มีญาติ ส่วนการซิงเปรตของไทยเป็นการอุทิศส่วนกุศลให้ทั้งฝี (เปรต) ที่เป็นญาติพี่น้องของตนเองและที่ไม่มีญาติด้วย นอกจากนี้วิธีการปฏิบัติในการทึ้งกระจาดและการซิงเปรตก็แตกต่างกันด้วย ผู้เฒ่าผู้แก่หลายคนได้ยืนยันว่า การซิงเปรตไม่ได้เป็นความอัปมงคลแก่ผู้ซิงเปรตแต่อย่างใด แต่ในทางตรงกันข้ามกลับถือว่าเป็นการทำบุญ เพราะเชื่อว่าบุตรหลานของเปรตตนได้ชิงได้ เปรตตนนั้นยอมได้รับส่วนนั้น (สมปราษณ์ อัมมะพันธ์, ๒๕๓๖, น. ๙๑)

\* นักศึกษาสาขาวิชานาฏยศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

คณะผู้สร้างสรรค์จึงนำลักษณะเด่นของประเพณีชิงเปรตในงานเทศกาลสารทเดือนสิบของภาคใต้มาสร้างสรรค์เป็นผลงานนานาภูยศิลป์ โดยนำเสนอแง่มุมของความสนุกสนานในประเพณีชิงเปรต ตลอดจนความเชื่อที่แฝงไว้ซึ่งคติที่ดีงามของชาวใต้ อีกทั้งยังเป็นสื่อในการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้กับชาวใต้อีกด้วยหนึ่ง

วัตถุประสงค์เพื่อสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนานาภูยศิลป์จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมของประเพณีชิงเปรตในงานเทศกาลดาราทเดือนสิบของภาคใต้

วิธีการดำเนินงาน คณะผู้สร้างสรรค์ได้ดำเนินงานตามรูปแบบกระบวนการวิจัย โดยศึกษาข้อมูลเชิงเอกสาร สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ สำรวจข้อมูลภาคสนาม จากนั้นรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล สู่การสร้างสรรค์ผลงานนานาภูยศิลป์ ทั้งนี้ได้นำทฤษฎีนาภูยลักษณ์ ทฤษฎีนาภูยประดิษฐ์ ทฤษฎีการออกแบบท่าเต้น ทฤษฎี Dance of life และทฤษฎี Dimensional Cross มาเป็นกรอบแนวคิดออกแบบลีนานาภูยศิลป์ อีกทั้งมีการนำทฤษฎีการใช้พื้นที่บนเวทีมาออกแบบพื้นที่การแสดงจัดวางตำแหน่งของผู้แสดงอีกด้วย

### รูปแบบหรือขั้นตอนในการแสดง

คณะผู้สร้างสรรค์ได้กำหนดแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน โดยนำเสนอในรูปแบบนานาภูยศิลป์ร่วมสมัย บนพื้นฐานของนานาภูยศิลป์ไทย แบ่งการแสดงเป็น ๓ ช่วง ได้แก่

ช่วงที่ ๑ การระลอกถึงและการกลับมาของบรรพบุรุษ เป็นการเล่าเรื่องราวีที่สืบทอดวิญญาณบรรพบุรุษ ที่ได้กลับมาในช่วงเทศกาลดาราทเดือนสิบโดยใช้ตัวหนังตะลุงที่คณะผู้สร้างสรรค์ได้ออกแบบขึ้นใหม่

ช่วงที่ ๒ ประเพณีวิถี เป็นการแสดงถึงธรรมเนียมปฏิบัติในประเพณีสารทเดือนสิบและการชิงเปรต แสดงให้เห็นความสามัคคีของชาวบ้านที่ร่วมแรงร่วมใจกันสร้างเส้า หลังจากนั้นเริ่มเข้าสู่ประเพณีสารทเดือนสิบ และมีการละเล่น หรือเรียกอีกอย่างว่า พิธีชิงเปรต

ช่วงที่ ๓ การเฉลิมฉลอง เป็นการแสดงออกถึงความสุขและความสนุกสนานหลังจากเสร็จสิ้นงานบุญ ประเพณี

### องค์ประกอบในการแสดง

ผู้แสดง คณะผู้สร้างสรรค์ได้คัดเลือกนักแสดงจากผู้ที่มีพื้นฐานด้านนานาภูยศิลป์ไทยและมีประสบการณ์ในการแสดงงานนานาภูยศิลป์ร่วมสมัย ประกอบด้วย นักแสดงหญิง ๕ คน และนักแสดงชาย ๔ คน

ลีนานาภูยศิลป์ คณะผู้สร้างสรรค์ได้ออกแบบลีนานาภูยศิลป์โดยนำเอกลักษณ์ท่าทางการแสดงโหนรา และการเคลื่อนไหวของการเขิดตัวหนังตะลุง มาผนวกกับลีลาการเคลื่อนไหวอย่างอิสระเพื่อให้เกิดท่าทางที่เป็นธรรมชาติของมนุษย์ในการถ่ายทอดวิถีชีวิตและประเพณี อีกทั้งออกแบบให้นักแสดงที่เป็นนักแสดงหลักเล่าเรื่อง ในแต่ละช่วงให้มีความโดดเด่นกว่านักแสดงอื่น ๆ โดยมีความสอดคล้องกับโครงเรื่องที่ได้วางเอาไว้ ทั้งนี้การแสดงแต่ละช่วงสามารถสื่อความหมายให้ผู้ชมได้เห็นถึงการกลับมาของบรรพบุรุษ ประเพณีวิถี และการเฉลิมฉลอง ตามที่คณะผู้สร้างสรรค์ได้ตั้งเป้าหมายไว้อย่างครบถ้วน

### เครื่องแต่งกาย



ภาพที่ ๒ เครื่องแต่งกายนักแสดงหญิงและนักแสดงชาย  
ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์

คณะผู้สร้างสรรค์ได้แรงบันดาลใจจากการจัด “หมุรับ” (สำรับ) ที่ชาวใต้尼ยมนำมารำบุญเลี้ยงพระ และใช้ประกอบในพิธีชิงเปรต ซึ่งสิ่งที่ขาดไม่ได้ในการจัดหมุรับ คือ ขนม ๕ อย่าง ได้แก่ ขนมพอง ขนมลา ขนมกง ขนมไข่ปลา ขนมดีขา และขนมบ้า ซึ่งได้นำลักษณะเด่นทางด้านรูปทรง สีสัน และความหมายของขนม ๕ อย่าง มาใช้ในการออกแบบเครื่องแต่งกาย

อุปกรณ์ คณะผู้สร้างสรรค์มีการใช้อุปกรณ์ประกอบการแสดง ได้แก่ ตัวหนังตะลุง และกระละมัง ดังนี้

#### ๑. ตัวหนังตะลุง



ภาพที่ ๓ ตัวหนังตะลุงประกอบการแสดง  
ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์

ตัวหนังตะลุงมีการออกแบบขึ้นใหม่ จำนวน ๔ ตัว โดยเลียนแบบมาจากลักษณะตัวหนังตะลุงแบบดั้งเดิม แต่มีการปรับแต่งให้ดูน่ารักมากยิ่งขึ้น ซึ่งใช้ในการดำเนินเรื่องเพื่อสื่อความหมายถึงการกลับมาของวิญญาณบรรพบุรุษในช่วงเทศกาลสารทเดือนสิบ

## ๒. กะละมัง



ภาพที่ ๔ กะละมังเคลือบสีขาว และสีเหลือง

ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์

คณะผู้สร้างสรรค์เลือกใช้กะละมังเคลือบสีขาวและสีเหลือง ซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่ชาวใต้ที่นิยมนำมาใช้ในการแห่หมรับไปทำบุญที่วัด จำนวน ๔ ใบ ใช้สื่อความหมายหมายถึงกระทะสำหรับใช้ทำขันหมหรืออาหาร และกะละมังที่ใส่ของไปวัด

เพลงและดนตรี มีลักษณะเป็นเพลงร่วมสมัย โดยคณะผู้สร้างสรรค์ได้นำลักษณะเฉพาะของดนตรีพื้นเมืองภาคใต้มาผสมผสานกับดนตรีสากล

## สรุป

สารทเดือนสิบ เป็นผลงานนานาภูยศิลป์สร้างสรรค์ที่ได้แนวคิดจากประเพณีชิงเปรต ซึ่งเป็นประเพณีสำคัญของภาคใต้ที่กระทำขึ้นในงานเทศกาลสารทเดือนสิบ เพื่อทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษผู้ล่วงลับ โดยนำเสนอแง่มุมของความสนุกสนานในประเพณีชิงเปรต ตลอดจนความเชื่อที่แฝงไว้ซึ่งคติที่ดึงงานของชาวใต้ออกทั้งยังเป็นสื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวภาคใต้อีกด้วย ทำการนำทฤษฎีนาฏยลักษณ์ ทฤษฎีนาฏยประดิษฐ์ ทฤษฎีการออกแบบท่าเต้น ทฤษฎี Dance of life และทฤษฎี Dimensional Cross มาเป็นกรอบแนวคิดในการออกแบบลีลานาฏยศิลป์ โดยนำเสนอในรูปแบบนาฏยศิลป์ร่วมสมัย

การแสดงแบ่งออกเป็น ๓ ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ ๑ การระลึกถึงและการกลับมาของบรรพบุรุษ ช่วงที่ ๒ ประเพณีวิถี และช่วงที่ ๓ การเฉลิมฉลอง เป็นการแสดงออกถึงความสุขและความสนุกสนานหลังจากเสร็จสิ้นงานบุญประเพณี ผู้แสดงประกอบด้วย นักแสดงหญิง ๕ คน และนักแสดงชาย ๕ คน ออกแบบลีลานาฏยศิลป์โดยนำเอกลักษณ์ท่าทางการแสดงโหนราและการเคลื่อนไหวเชิดตัวหนังตะลุง มาผนวกกับลีลาการเคลื่อนไหวอย่างอิสระ เพลงและดนตรีมีลักษณะเป็นเพลงร่วมสมัย

## รายการอ้างอิง

สมปราษณ์ อัมมะพันธ์. (๒๕๓๖). ประเพณีและพิธีกรรมในวรรณคดีไทย. กรุงเทพฯ : โอล. เอส. พรินดิ้ง เอ็กซ์.



## ราชาแห่งงู (King Cobra)

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนบุรี

ผู้สร้างสรรค์ : นางสาวกัญญา เกตุวิชิต

นางสาวณัฏฐนาถ รุ่นศิลป์

นางสาวณัฏฐนิตย์ รุ่นศิลป์

นายพงค์ภักร เกิดสมจิตต์

นางสาวสุดาพร รักชาติ

นายอนันตพัทธ์ ปั่นน้อย

นางสาวไอยรดา ผ่องครรบุรี

ที่ปรึกษาผลงาน : อาจารย์อาทิตยา เงินแดง

อาจารย์ณัฐนันท์ จันนิวงศ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิสิษฐ์ บัวงาม

### แนวคิดในการสร้างสรรค์งาน

งูจง芳 หรือ King Cobra ถือเป็น “ราชาแห่งงู” เป็นงูพิษที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก มีลักษณะดุเดือด มีพิษร้ายแรง และเป็นงูพิษที่สามารถต้านทานพิษงูชนิดอื่น ๆ ได้อย่างดี เมื่อเกิดการต่อสู้และถูกกัดจึงไม่ได้รับอันตรายจนถึงตาย แต่จะกัดและกินงูเหล่านั้นเป็นอาหารแทน งูจง芳จึงเป็นเพียงงูชนิดเดียวที่จัดอยู่ในสกุล Ophiophagus ที่มีรากศัพท์จากภาษาละติน มีความหมายว่า “กินงู” ซึ่งหมายถึงการล่าเหยื่อของงูลงมา

เมื่อพูดถึงงูจง芳 คนส่วนใหญ่จะคิดถึงสัตว์ร้าย หากพบเห็นเมื่อไหร่ต้องตีให้ตาย ทั้งที่ความเป็นจริงล้วนมีชีวิตทุกชนิดในโลกล้วนมีประโยชน์และต่างมีหน้าที่ของมัน ไม่ว่าแมลงกระต่าย ความอันตรายที่ว่านั้นจึงแฝงความสำคัญอันใหญ่หลวงในเรื่องของการควบคุมประชากรของงู ดังนั้นการที่งูจง芳หนึ่งตัวหายไปจากจำนวนประชากรจึงส่งผลกระทบต่อสังคมของงูทั้งหมด เพราะงูจง芳เป็นผู้ล่าที่สำคัญที่ช่วยควบคุมประชากรงูทุกชนิดในระบบ生物链 อีกทั้งงูจง芳เป็น ๑ ใน ๑๕ ชนิดของงูที่อยู่ในบัญชีสัตว์ป่าคุ้มครององค์การสิ่งแวดล้อมของสหประชาชาติหรือไออยูซีเอ็น และจัดอยู่ในกลุ่มสัตว์ที่อ่อนไหวต่อการสูญพันธุ์

ด้วยเหตุนี้คณะผู้สร้างสรรค์จึงมีความสนใจศึกษาลักษณะนิสัย พฤติกรรม และความสำคัญของงูจง芳 นำเสนอผ่านการแสดงชุด King Cobra โดยมีจุดมุ่งหมายนำเสนอผลงานสร้างสรรค์การแสดงที่บ่งบอกว่าเหตุใดงูจง芳จึงได้ชื่อว่าเป็นราชาแห่งงู

### รูปแบบหรือขั้นตอนในการแสดง

การแสดงชุด King Cobra แบ่งออกเป็น ๒ ช่วง ได้แก่

ช่วงที่ ๑ “งูจง芳” เป็นการแสดงถึงลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ของงูจง芳

ช่วงที่ ๒ “ราชาแห่งงู” เป็นการแสดงถึงความสำคัญและเหตุที่งูจง芳ได้ชื่อว่าเป็นราชาแห่งงู

## องค์ประกอบในการแสดง

ผู้แสดง ใช้ผู้แสดงชาย - หญิง รวม ๑๕ คน แทนงูแต่ละชนิด

เครื่องแต่งกาย ประดิษฐ์เครื่องแต่งกายเลียนแบบจากลักษณะและสีของงูแต่ละชนิด ประกอบด้วย งูเห่า งูแมวเซา และงูจงอาง

เพลงและดนตรี นำเสนอแนวคิดอารมณ์เพลงที่แสดงให้เห็นถึงความลึกลับ ความน่าค้นหา ความดุเดือด ความยิ่งใหญ่ เป็นเพลงที่สื่อถึงความมีมือนอยู่ท่ามกลางอสրพิษ เป็นการผสมผสานกันระหว่างแนวเพลงร่วมสมัยที่หลากหลาย เพื่อเสริมการแสดงโดยมีจังหวะของดนตรีที่มีความหลากหลายตามแต่ละช่วงการแสดง โดยเริ่มที่จังหวะซ้ำและเพิ่มความเร็วขึ้น เมื่อการแสดงได้ดำเนินต่อไป ดนตรีเพิ่มความดุเดือด ความยิ่งใหญ่ ความลุ้นระทึกไปกับการแสดง ทำให้การแสดงเกิดอรรถรสในหลากหลายมิติ



ภาพที่ ๑ การแสดงสร้างสรรค์ ชุด King Cobra

ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์



ภาพที่ ๒ การแสดงสร้างสรรค์ ชุด King Cobra  
ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์

## สรุป

งูจงอาง หรือ King Cobra ถือเป็น “ราชาแห่งงู” เป็นงูพิษที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก มีลักษณะดุเด่น มีพิษร้ายแรงและเป็นงูพิษที่สามารถต้านทานพิษงูชนิดอื่น ๆ ได้อย่างดี เมื่อเกิดการต่อสู้และถูกกัดจึงไม่ได้รับ อันตรายจนถึงตาย แต่จะกัดและกินงูเหล่านี้นั้นเป็นอาหารแทน งูจงอางจึงเป็นเพียงงูชนิดเดียวที่จัดอยู่ในสกุล Ophiophagus ที่มีรากศัพท์จากภาษาละติน มีความหมายว่า “กินงู” หมายถึงการล่าเหยื่อของงูจงอางนั้นเอง ลักษณะการแสดงแบ่งออกเป็น ๒ ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ ๑ “งูจงอาง” เป็นการแสดงถึงลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ ของงูจงอาง ช่วงที่ ๒ “ราชาแห่งงู” แสดงถึงความสำคัญและเหตุที่งูจงอางได้ชื่อว่าเป็นราชาแห่งงู ใช้ผู้แสดง ชาย - หญิง รวม ๑๕ คน แทนงูแต่ละชนิด ประดิษฐ์เครื่องแต่งกายเลียนแบบจากลักษณะและสีของงูแต่ละชนิด ซึ่งประกอบไปด้วย งูเห่า งูแมวเซา และงูจงอาง เพลงและดนตรีนำเสนอแนวคิดของอารมณ์เพลงที่แสดงให้เห็น ถึงความลึกลับ ความน่าค้นหา ความดุเด่น ความยิ่งใหญ่ เป็นเพลงที่สื่อถึงอารมณ์เหมือนอยู่ท่ามกลางอสูรพิษ เป็นการผสมผสานกันระหว่างแนวเพลงแบบร่วมสมัยที่หลากหลาย เพื่อเสริมการแสดงโดยมีจังหวะของดนตรี ที่มีความหลากหลายตามแต่ละช่วงของการแสดง โดยเริ่มที่จังหวะช้าและเพิ่มความเร็วขึ้น เมื่อการแสดง ได้ดำเนินต่อไปดนตรีเพิ่มความดุเด่น ความยิ่งใหญ่ ความลุ้นระทึกไปกับการแสดง ทำให้การแสดงเกิดอรรถรส ในหลากหลายมิติ



ภาพที่ ๑ การแสดงสร้างสรรค์ ชุด เสน่ห์ผ้าสายไหมอาเซียน  
ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์



## เสน่ห์ผ้าสายไยาเชี่ยน

วิทยาลัยนาฏศิลป สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ผู้สร้างสรรค์ : นางชรัสญา พูเพ็งสุทธิ์

นางสาวนนกัส ใจรามาลี

นางอัมพิกา เอี่ยมจรูญ

นางสาวนพดี ไชยรัตน์

นางสาวเมศิณี มหาชัยเรือง

### แนวคิดในการสร้างสรรค์งาน

อาเซียน (ASEAN) เป็นการรวมตัวกันของ ๑๐ ประเทศ ในทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยมี วัตถุประสงค์ของการก่อตั้งเพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างประเทศ เสริมสร้างและรักษาไว้ซึ่ง สันติภาพและความมั่นคง เกษตรกรรม อุตสาหกรรม การค้า การคมนาคม การสื่อสาร และปรับปรุงมาตรฐาน การดำรงชีวิต รวมทั้งส่งเสริมอัตลักษณ์อาเซียน เพื่อร่วมรับการเป็นประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน

สมาชิกอาเซียนทั้ง ๑๐ ประเทศ มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และสังคม ต่างมีเอกลักษณ์เป็นของ ตนเอง แต่ยังคงมีบางสิ่งที่มีลักษณะเหมือนกันหรือสอดคล้องกัน คือ วัฒนธรรมที่เป็นหนึ่งเดียว รวมถึง ศิลปหัตถกรรมด้านสิ่งทอที่มีความแตกต่างหลากหลาย แต่ผ่านการหล่อหลอมรวมกันตามแบบอย่างของ ประเพณีและวัฒนธรรม จึงทำให้ชิ้นงานที่ออกแบบไม่ใช่แค่ผลิตภัณฑ์ แต่ได้แสดงตัวตนในการดำรงวิถีชีวิตของ แต่ละประเทศเอาไว้ด้วย

ในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ เป็นปีที่ประเทศไทยได้รับหน้าที่เป็นประธานอาเซียน วิทยาลัยนาฏศิลปจึงได้ ทำการศึกษาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวัฒนธรรมในอาเซียนที่มีความคล้ายคลึงกัน โดยพบว่าในอดีตและปัจจุบัน วัฒนธรรมบนผืนผ้าเป็นวัฒนธรรมหนึ่งที่แพร่กระจายจากประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศหนึ่งอย่างหลากหลาย จะเห็นว่าผ้าในทุก ๆ ประเทศต่างมีเอกลักษณ์เด่นของแต่ละประเทศทั้งตัวผ้า และลายผ้าตามบริบททางสังคม และชนเผ่าของแต่ละประเทศ ซึ่งภูมิปัญญาในการหอผ้าของชาวบ้านในแต่ละประเทศมีหลากหลายชนิด แต่หนึ่งในผ้าที่มีวัฒนธรรมร่วมกันในอาเซียน คือ ผ้ามัดหมี ดังคำกล่าวที่ว่า “การหอผ้าใหม่มัดหมีเป็นศิลปะ กีฬาแก่ของโลกอย่างหนึ่ง แต่จะกีฬาแก่เพียงไหนนั้น ยังไม่มีหลักฐานมายืนยันได้แน่นอน เพราะทั้งใหม่และ สีย้อมล้วนมาจากการหมาด เมื่อนานเข้าก็เสื่อมสภาพไปตามกาลเวลา แต่เมื่อหลักฐานว่า มัดหมีในทวีปเอเชีย มีหลายประเทศ เช่น อินเดีย อินโดนีเซีย เขมร ลาว ไทย ในพม่าและเชียงตุง และในแคนวันสิบสองปันนาก็มีบ้าง ส่วนหลักฐานของไทยนั้น ศาสตราจารย์นายแพทย์สุด แสงวิเชียร เล่าว่าการขุดคันที่บ้านเชียงได้พบโครงกระดูก ที่แสดงว่าคนเราใช้ใหม่เป็นเครื่องแต่งกายมา ๓-๔ พันปีแล้ว และหลักฐานปัจจุบันทำให้ทราบว่ากรุงศรีอยุธยา คนไทยก็ใช้ผ้าใหม่มัดหมี คือมีจิตรกรรมฝาผนังพระอุโบสถวัดเกาะแก้วสุทธารามที่จังหวัดเพชรบุรี แสดงผ้านุ่ง ลายมัดหมี รวมทั้งยังวาดภาพลายโคลมห้า โคลมเจ็ด และมากกว่า ๑๐๐ ลาย และอาจมีลายใหม่ ๆ เกิดขึ้นได้เสมอ” (ธนาคารแห่งประเทศไทย, ม.ป.ป.) จึงเกิดเป็น แนวคิดแรงบันดาลใจเกี่ยวกับการนำผ้ามัดหมีมาสร้างสรรค์การแสดง ชุด เสน่ห์ผ้าสายไยาเชี่ยน โดยเลือกนำ ผ้ามัดหมีที่ ๑๐ ประเทศอาเซียนนิยมใช้ นำเสนองานการแสดงให้เห็นความเหมือนและความแตกต่างทางวัฒนธรรม

## รูปแบบหรือขั้นตอนในการแสดง

จากแนวคิดข้างต้นที่ได้กล่าวมา คณะกรรมการได้นำเสนอการแสดงสร้างสรรค์ ชุด เสน่ห์ผ้าสาย Isaan ในรูปแบบของ “ระบำ” โดยมีขั้นตอน ดังนี้

๑. เริ่มจากผู้แสดงทั่วไปโดยเอ่ยเสียงอุกอาจพร้อมกันทั้งหมด จากนั้นมีการรำเพื่อให้เห็นถึงการมัดหมี่และการทอผ้า รวมเวลาประมาณ ๑ นาที

๒. เข้าสู่ทำงานของเพลงที่มีการสร้างสรรค์ขึ้นในลักษณะของเพลงอุกภาษา อุกแบบท่ารำด้วยการนำเอกลักษณ์เฉพาะท่าของแต่ละประเทศมาเป็นท่ารำใหม่ ตามลำดับ คือ

- ประเทศไทย นำลักษณะการเตะเท้า การใช้เหล็ก และซักศอกเข้ามาใช้
- ประเทศไทย นำลักษณะการเต้นนาสโลบ และการรำในแบบวัฒนธรรมอีสานเข้ามาใช้
- ประเทศไทย เวียดนาม นำลักษณะการเดิน การเต้นระบำหมากมาประยุกต์ใช้
- ประเทศไทย กัมพูชา นำลักษณะการทรงตัว การเดินแบบนางอัปสรา และการรำที่มีวงแคบกว่าน้ำดูริยางค์ไทยอันเป็นความงามเฉพาะของกัมพูชามาใช้ในการแสดง

- ประเทศไทย และมาเลเซีย นำลักษณะการเต้นด้วยเท้าแบบรองเงิง และการทำความเคารพแบบسلامมาเลกุ มาใช้ประกอบการแสดง

- ประเทศไทย สิงคโปร์ นำแบบอย่างจากราบอาเซียนของวิทยาลัยน้ำดูริยางค์ มาใช้ประกอบการแสดง โดยอุกแบบท่ารำ ๓ เชือชาติที่อาศัยในสิงคโปร์ ได้แก่ ๑) อินเดีย นำลักษณะมือและคอมมาใช้ ๒) เชือชาติแขก นำลักษณะการเต้นด้วยเท้ามาใช้ และ ๓) เชือชาติจีน นำลักษณะใช้มือแบบพลีว์ไหวมาใช้

- ประเทศไทย พลีปินส์ นำลักษณะการเต้นบัลเล็ตแบบตะวันตกมาใช้ในการแสดง
- ประเทศไทย อินโดนีเซีย นำลักษณะการกระดกมือและการสไลด์เท้ามาใช้ในการแสดง
- ประเทศไทย นำลักษณะการรำไทยแบบภาคอีสานมาใช้เข้ากับท่ารำพื้นฐานทางน้ำดูริยางค์ไทย

นอกจากนี้ ในทำงานของเพลงอุกภาษาของแต่ละประเทศได้มีการนำเสนอผ้ามัดหมี่ของแต่ละประเทศด้วยการใช้นุ่งห่มในชีวิตประจำวันเป็นหลัก ส่วนผ้ามัดหมี่ของประเทศอื่น ๆ นำมาใช้เป็นฉากหลังประกอบการแสดง และนำมาใช้นุ่งห่มเพื่อต้องการสื่อสารให้ผู้ชมได้เห็นภาพในการแสดงของแต่ละประเทศให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

๓. เมื่อจบการนำเสนอผ้ามัดหมี่ประกอบกับทำงานของเพลงอุกภาษาแต่ละประเทศครบแล้ว จึงได้นำเสนอการแสดงด้วยลายผ้ามัดหมี่ของแต่ละประเทศพร้อมกันอีกครั้งและจบด้วยการตั้งซัมจูบ เพื่อให้แสดงให้เห็นถึงการรวมตัวกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชนชาติในอาเซียนทั้ง ๑๐ ประเทศ

## องค์ประกอบในการแสดง

ผู้แสดง ใช้ผู้แสดงหญิงล้วน จำนวน ๑๒ คน

เครื่องแต่งกาย การแสดงชุด เสน่ห์ผ้าสาย Isaan ผู้แสดงทั้ง ๑๒ คน แต่งกายเหมือนกันโดยมีแนวคิดมาจากชุดไทยพระราชนิยมในสมเด็จพระนารายณ์เจ้าศรีกิตรัตน์พระบรมราชชนนีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง คณะผู้สร้างสรรค์ได้ใช้การสวมเสื้อแขนกุดแบบชุดไทยดุสิตมาเป็นต้นแบบในการแต่งกาย เนื่องจากการแสดงใช้ผ้าเป็นอุปกรณ์ประกอบการแสดง ทำให้เห็นว่าหากสวมเสื้อแขนกุดจะทำให้ความงามของลวดลายที่อยู่บนผ้ามัดหมี่หายไป จึงเลือกการสวมเสื้อแขนกุดแบบชุดไทยดุสิตมาใช้ในการแสดงชุดนี้ นอกจากนี้ในการแต่งกายท่อนล่างได้เปลี่ยนจากการนุ่งผ้าจีบหน้านางมาใช้เป็นการนุ่งแบบโคงะบนเนื่องจากการนุ่งโคงะบนเป็นเอกลักษณ์การนุ่งผ้าอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นความเป็นไทยและเป็นที่นิยมกัน

อย่างแพร่หลาย อีกทั้งทำให้ผู้แสดงได้เคลื่อนไหวได้อย่างสะพาน จึงนำการนั่งโจระเบนมาพสมพานกับ การรวมเสื้อแบบไทยดุสิตเพื่อให้เห็นถึงวัฒนธรรมการแต่งกายแบบไทยที่งดงาม โดยเน้นแต่งกายโทนสีเหลือง และสีทองเพื่อแสดงให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ในการรวมกันเป็นหนึ่งเดียวของกลุ่มอาเซียน

ในส่วนของเครื่องประดับมีการคาดเข็มขัด สวมสร้อยคอ ต่างหู และกำไลข้อมือ เน้นเครื่องประดับ สีทอง และจี้พลอยสีทับทิมเพื่อให้เกิดความโดดเด่นขึ้น

ส่วนของศีรษะออกแบบทรงผมให้ผู้แสดงรวมทำมวยสูกกลางศีรษะ ติดเข็มกลัดสีทองกลางมวยผม ด้านหน้า การรวมทำให้ดูสวยงามตาและส่งให้ผ้าที่ใช้เป็นอุปกรณ์การแสดงเด่นชัดมากยิ่งขึ้น

### ดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง

ดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง ชุด เสน่ห์ผ้าสายใยอาเซียน มีรูปแบบที่สื่อความสัมพันธ์ของกลุ่มประเทศอาเซียน มีทั้งการนำเพลงเก่าและเพลงที่มีผู้ประพันธ์ขึ้นใหม่มาใช้ โดยนำเครื่องดนตรีไทยและเครื่องดนตรีสากลมาพสมพานกัน เพื่อสื่อถึงประเทศไทยต่าง ๆ และมีความสอดคล้องกับลีลาท่าทางของผู้แสดง ดังนี้

๑. ทำงานเพลง คณาจารย์ภาควิชาดุริยางค์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม ได้สร้างสรรค์ทำงานเพลงขึ้นใหม่ โดยมีแนวคิดมาจากทำงานเพลงระบำาอาเซียนของวิทยาลัยนาฏศิลป รวมถึงการนำเครื่องประกอบจังหวะต่าง ๆ มาสอดแทรกเพื่อให้มีสำเนียงของเชื้อชาติต่าง ๆ

๒. เครื่องดนตรี มีการนำเครื่องดนตรีไทยและเครื่องดนตรีสากลมาใช้บรรเลงประกอบร่วมกัน ดังนี้

#### ๒.๑ เครื่องดนตรีสากล ประกอบด้วย

- กลองชุด เปียโนไฟฟ้า คีย์บอร์ดไฟฟ้า กีตาร์ไฟฟ้า และเบสไฟฟ้า ใช้บรรเลงเป็นแบ็คอัพของทำงานเพลงในท่อนสร้อยเพลง และคลอกับทำงานเพลงในแต่ละประเทศ

- ส่วนไวโอลิน ฟลุต และโวโน ใช้บรรเลงประกอบจังหวะดนตรีของประเทศไทยและเบรซิล บราซิล และสิงคโปร์ ส่วนประเทศไทยเป็นสีใช้ฟลุตดำเนินทำนองเข้ากับกลองสแควร์และกลองอเมริกัน

๒.๒ เครื่องดนตรีไทยได้นำปีพาทย์เครื่องห้ามไว้บรรเลงประกอบการแสดง และนำเครื่องดนตรีประกอบจังหวะต่าง ๆ เข้ามาพสมพานกันเพื่อให้ได้สำเนียงแต่ละประเทศ ได้แก่

- เปิงหม่าใช้ประกอบจังหวะดนตรีของประเทศไทยพม่า
- กลองทางหรือกลองอีสานใช้ประกอบจังหวะดนตรีของประเทศไทยลาว
- กลองจีนและฝ่าใช้ประกอบจังหวะดนตรีของประเทศไทยเวียดนามและสิงคโปร์
- โหนใช้ประกอบจังหวะดนตรีของประเทศไทยกัมพูชา
- รำนาใช้ประกอบจังหวะดนตรีของประเทศไทยและบรูไน
- กลองแขกตัวผู้และตัวเมียใช้ประกอบจังหวะดนตรีของประเทศไทยอินโดนีเซีย
- ตะโพนใช้ประกอบจังหวะดนตรีของประเทศไทย

นอกจากนี้มีการนำทรัมมาลิน มาลาเก้ กรับไม้ไผ่ ฉาบเล็ก ฉาบใหญ่ ชลุย และแคน มาใช้บรรเลงร่วมในการแสดงด้วย

### อุปกรณ์ประกอบการแสดง

การแสดงสร้างสรรค์ชุด เสน่ห์ผ้าสายใยอาเซียน มีอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการแสดง คือ ผ้ามัดหมีที่มีลวดลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของแต่ละประเทศ จำนวน ๑๐ ผืน ได้แก่

- ประเทศไทย ผ้าซินเหม่ เป็นผ้าทอด้วยไหม ตกแต่งด้วยกรรมวิธีมัดหมีเส้นพุ่ง ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของผ้าซิน ลวดลายที่นิยมใช้กันมาก คือ ลายดอกไม้ ลายพรอมพุกษา ลายริ้วที่มีทั้งแบบตั้งตรงและริ้วเฉียงที่เป็นเอกลักษณ์ของผ้าซินเหม่

- ประเทศลาว ผ้ามัดหมีลาภวน เป็นผ้ามัดหมีตัวฝ่ายแกรมใหม่มัดหมีลายโคม ลายเอี้ย และลายนาค ตีนฝ่ายจากใหม่ลายดอกกาน หัวชินโโทร ที่นิยมใช้ในการนำม่านผ้าเป็นผ้าชิ้น สำหรับใช้ในชีวิตประจำวันหรือ กิจกรรมพิเศษต่าง ๆ รวมถึงการนุ่งเข้าวัดเพื่อไปทำบุญ

- ประเทศเวียดนาม ผ้ามัดหมีที่เจลายเงือกหรือเรียกว่า ลายนาค ซึ่งเป็นผ้าพื้นเมืองจากเมืองเหง่่อาน ตอนเหนือของประเทศเวียดนาม โดยมีการสอดดินตีนจกลายดอกไม้ ใช้ใหม่พร้อมแบบรุ่นเก่า ตัวผ้าเป็นฝ่าย เอาไว้ใช้นุ่งเป็นผ้าชิ้นแบบหนึบไม่นิยมป้ายข้างใช้สวมใส่ในชีวิตประจำวัน

- ประเทศกัมพูชา ผ้าໂຂລກ กำปงຈາມ อันเป็นผ้าของชาวมุสลิมแยกจากในกัมพูชา เป็นผ้าหอด้วยไหม ตกแต่งด้วยกรรรมวิธี มัดหมีแบบเส้นพุ่ง เมื่อติดมีเอกลักษณ์ของลายผ้าเป็นลายแบบธรรมชาติที่เห็นได้ชัดเจน คือ ลายใบสนค่าวัวหัวลง นิยมน้ำม่านผ้า หรือใช้เป็นเครื่องแต่งกายแบบอื่น ๆ

- ประเทศบรูไนและมาเลเซีย ผ้าลีมาบินตัง เป็นผ้าหอด้วยไหมมัดหมีจากจีน ตกแต่งด้วยกรรรมวิธี มัดหมีแบบเส้นพุ่ง และวัลย์อมสีธรรมชาติ ส่วนใหญ่จะได้รับอิทธิพลมาจากผ้าปาโตลาประเทศอินเดีย ลวดลายที่ นิยมใช้เป็นลายสัตว์และรูปทรงเรขาคณิตในเชิงสัญลักษณ์แบบผสมผสาน

- ประเทศสิงคโปร์ ผ้าปาโตล่า เป็นประเทศเดียวในอาเซียนที่ไม่มีการหอผ้าเป็นของตนเอง แต่มีการรับ วัฒนธรรมผ้ามัดหมีจากของประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียนมาใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้สิงคโปร์มีวัฒนธรรมของ อาเซียนผสมผสานอยู่ในตัว จึงได้นำผ้าปาโตล่าที่เป็นผ้ามัดหมีของอินเดียมายเป็นสัญลักษณ์ของผ้ามัดหมี สิงคโปร์ เนื่องจากผ้าปาโตล่าถือเป็นผ้ามัดหมีที่เป็นต้นกำเนิดและแพร่กระจายเข้าสู่ผ้ามัดหมีในประเทศต่าง ๆ ของอาเซียน

- ประเทศฟิลิปปินส์ ผ้าฟูดาลู เป็นผ้าหอด้วยเส้นใยสับปะรด ตกแต่งลวดลายตามจินตนาการของ มนุษย์ ลายที่นิยมใช้ คือ รูปทรงเรขาคณิต แต่ละผืนจะมีลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวขึ้นอยู่กับช่างหอ

- ประเทศอินโดนีเซีย ผ้าปูดุลابันด้า เป็นผ้ามัดหมีของอินโดนีเซีย ตกแต่งด้วยกรรรมวิธี มัดหมี นิยม นำมาใช้นุ่งเป็นโสร์ง ลวดลายที่นิยม คือ รูปทรงเรขาคณิตและรูปสัตว์

- ประเทศไทย ผ้ามัดหมีแคนแก่นคุณ อันเป็นศิลปะการหอผ้าอย่างหนึ่งที่มีการสร้างลวดลายก่อน การย้อมสี ซึ่งลายแคนแก่นคุณ มีองค์ประกอบของลายที่แสดงถึงที่มาแทนความหมายลึกซึ้ง จากเส้นทางที่มา ของไหม นำมามัด ย้อมสี ขึ้นลาย ทอมือจอนเป็นผืนผ้าสักท้อนที่มาและภูมิปัญญาของคนในชาติ ซึ่งในตัวผ้า แสดงลายต่าง ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ของผ้ามัดหมีชนิดนี้ คือ ลายแคน ลายดอกคุณ ลายพานบายศรี ลายขอ ลายโคม ลายกง และลายมากจับ

## สรุป

ผลงานสร้างสรรค์ ชุด เสน่ห์ผ้าสายอาเซียน เป็นการแสดงที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นจากแนวคิดของ วัฒนธรรมผ้าอาเซียนที่มีร่วมกันในอดีตถึงปัจจุบันมานำเสนอเป็นรูปแบบการแสดงในลักษณะของ “ระบำ” ออกแบบท่ารำโดยนำเอกลักษณ์เฉพาะท่าของแต่ละประเทศมาใช้นำเสนอให้เข้ากับทำงานของเพลงที่สร้างสรรค์ ขึ้นในลักษณะของเพลงอุกภาษา โดยนำเครื่องดนตรีไทยและเครื่องดนตรีสากลผสมผสานกัน เพื่อสื่อถึง ประเทศต่าง ๆ มีความสอดคล้องกับลีลาท่าทางของผู้แสดง ในการแสดงได้สอดแทรกการเล่าเรื่องราវผ่าน การใช้ผ้ามัดหมี อันเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละชนชาติในการนุ่งห่มในชีวิตประจำวันเป็นหลัก และใช้ผ้ามัดหมี เป็นสื่อนำเสนอการแสดงเพื่อให้เห็นถึงวัฒนธรรมร่วมกันของชนชาติในอาเซียนทั้ง ๑๐ ประเทศ



ภาพที่ ๒ การแสดงสร้างสรรค์ ชุด เสน่ห์ผ้าสาย Isaan เชียง

ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์

#### รายการอ้างอิง

ชนพชร นุตสาระ. (๒๕๖๑). แนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวกระเหรี่ยง ตำบลบ้านจันทร์

อำเภอแก้งค้อ จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัย

ราชภัฏเชียงใหม่.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (ม.บ.ป.). เรื่องผ้าและกรรมวิธีการทอผ้ามัดหมี. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ

๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒. เข้าถึงจาก <https://www.bot.or.th/Thai/MuseumAndLearningCenter/BOTMuseum/Northern/Pages/textile04.aspx>.

ผ่าทอง ทองเจือ. (๒๕๖๐). มัดหมีหนึ่งในผ้าในวัฒนธรรมอาเซียน. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๖๐.

เข้าถึงจาก <https://www.trueplookpanya.com/knowledge/content/๕๗๒๔๗/-artfin-art->.



ภาพที่ ๑ การแสดงสร้างสรรค์ ชุด เส้นสายลายใหม่  
ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์



## เส้นสายลายใหม่

วิทยาลัยนาฏศิลป์สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ผู้สร้างสรรค์ : นายกิตติยา ทาธิสา

นายเรืองชัย นาກกลาง

นางสาวอังศุมาลิน ทาธิสา

นายอภิรักษ์ ภูส่งฯ

นางอิสระย์ ฉายแฝ้า

### แนวคิดในการสร้างสรรค์งาน

ผ้าไหม หัตถกรรมแห่งพื้นผ้าภูมิปัญญาพื้นบ้านชาวอีสาน วัฒนธรรมการทอผ้าผูกพันกับวิถีชีวิตของชาวอีสานมาอย่างยาวนาน จากการศึกษาทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีทำให้ทราบว่า มีการทำผ้าใช้ในภาคอีสานประมาณ ๖,๐๐๐ ปีมาแล้ว ผู้หญิงชาวอีสานส่วนใหญ่ทอผ้าไว้เองเพื่อใช้ในครัวเรือนมาตั้งแต่อดีต โดยถือว่าเป็นงานจำเป็นที่ผู้หญิงอีสานที่ต้องเรียนรู้และปฏิบัติให้ชำนาญ เพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มและพิธีกรรมทางศาสนา

วัฒนธรรมการทำผ้าของชาวอีสานได้รับอิทธิพลมาจากกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลักแหลมที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในภาคอีสานของประเทศไทย แต่ละกลุ่มมีลักษณะและลวดลาย กรรมวิธีการทำที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ในอีสานตอนเหนือเป็นแหล่งทอผ้าฝ้าย ได้แก่ ผ้าขิด ผ้าคราม อีสานตอนกลางเป็นแหล่งทอผ้าไหม ได้แก่ ผ้าไหมมัดหมี ผ้าหางกระรอก ผ้าแพรวา อีสานตอนใต้เป็นแหล่งทอผ้ามัดหมีสีน้ำเงิน ได้แก่ ผ้าโอล ผ้ายก เป็นต้น ปัจจุบันผ้าทอลายเป็นหัตถกรรมที่มีเชื่อเสียงของชาวอีสาน ที่ผลิตเพื่อการค้าและเป็นอาชีพเสริมจากการทำนา รูปแบบการผลิตถูกปรับเปลี่ยนให้มีความทันสมัยและรวดเร็วขึ้นเพื่อให้เข้ากับยุคสมัยและความเจริญของเทคโนโลยี แต่เมื่อเวลาผ่านไป ผ้าไหมที่เคยเป็นเครื่องนุ่งห่มและเครื่องประดับในอดีต ได้หายไปอย่างรวดเร็ว จนเหลือแต่รอยจำลองและร่องรอยในประวัติศาสตร์ จึงเกิดแนวคิดในการสร้างสรรค์งานที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาของชาวอีสานให้คงอยู่ต่อไป

ผ้าทออีสานมีความสัมพันธ์กับประเพณี ความเชื่อ การดำรงชีวิต เป็นสิ่งที่ใช้ตั้งแต่เกิดจนตาย ใช้ผูกเป็นเปล ผ้าห่ม เสื่อผ้า ใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ ใช้เป็นผ้าหยอดกฐิน งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ ใช้ห่อคัมภีร์ โบราณ ผ้าคลุมหัวนาค ใช้เป็นผ้าคลุมศพ เป็นต้น

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้สร้างสรรค์จึงเกิดแนวคิดในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านจากเส้นทางสายใหม่วิถีแห่งแพรพรรณของชาวอีสานในชุด เส้นสายลายใหม่ ออกแบบกระบวนการรำ ดนตรี เพื่อสะท้อนคุณค่า ความสำคัญ ของผ้าทอในภาคอีสาน

### วัตถุประสงค์

๑. เพื่อนำความสำคัญและเอกลักษณ์ของผ้าทอในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ของชาวอีสานมาสร้างสรรค์ในรูปแบบการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสาน

๒. เพื่อสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสาน ชุด เส้นสายลายใหม่

## ขอบเขตของการสร้างสรรค์

### ๑. ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

เนื้อหาประวัติความเป็นมาของผ้าทอในภาคอีสาน ประเภทของผ้าทอ ลวดลาย กรรมวิธีการทอ และประโยชน์ในการใช้สอยของผ้าทอในจังหวัดกาฬสินธุ์ มหาสารคาม ขอนแก่น หนองคาย และอุดรธานี

### ๒. ขอบเขตของการออกแบบสร้างสรรค์

สร้างสรรค์กระบวนการท่ารำจากท่ารำแม่บทอีสาน กรรมวิธีการทอ ลวดลายของผ้าทอ ผ้าทอกับวิถีชีวิต มาสร้างสรรค์เป็นท่ารำเส้นสายลายใหม่ในรูปแบบของการฟ้อนอีสาน เป็นลักษณะนาฏศิลป์พื้นบ้าน อีสานผสมผสานกับนาฏศิลป์สากลประกอบวงดนตรีพื้นบ้านอีสานให้มีความสอดคล้องกับยุคสมัยปัจจุบัน

## รูปแบบหรือขั้นตอนในการแสดง

### ๑. แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์

เส้นทางสายไหมวิถีแห่งแพรพรรณชาวอีสาน กรรมวิธีการทอ ลวดลายของผ้าทอ ผ้าทอกับวิถีชีวิต และประเพณีของชาวอีสาน

### ๒. รูปแบบหรือขั้นตอนในการแสดง

นำกระบวนการท่ารำแม่บทอีสานเป็นพื้นฐานในการสร้างสรรค์ ปรับกระบวนการเคลื่อนที่ การใช้สีระร่างกายในส่วนต่าง ๆ ผสมกับนาฏศิลป์สากล สร้างสรรค์ท่วงทำงของเพลงจากวงดนตรีพื้นบ้านอีสานและวงสากล ถ่ายทอดออกมารูปแบบการแสดงเส้นทางสายไหมวิถีแห่งแพรพรรณชาวอีสาน ใช้ผู้แสดงหญิงล้วน ๑๒ คน ใช้เวลาในการแสดง ๕ นาที แบ่งการแสดงออกเป็น ๓ ช่วง

ช่วงที่ ๑ เส้นทางสายไหม บอกเล่าเรื่องราวการเดินทางของเส้นสายลายใหม่จากอดีตจนถึงปัจจุบัน

ช่วงที่ ๒ สอดสายลายศิลป์ บอกกล่าวเรื่องราวการสอดสายลายเส้นของเส้นใหม่ จนเกิดเป็นลวดลายที่หลากหลายและวิจิตรงดงาม

ช่วงที่ ๓ ภูมิศิลป์แผ่นดินทอง บอกเล่าเรื่องราวของเอกลักษณ์ผ้าไหมในแต่ละชุมชนที่มีชื่อเสียง

## องค์ประกอบในการแสดง

การสร้างสรรค์เพลงและดนตรีประกอบการแสดง นำแนวคิดการประสานวงดนตรีพื้นบ้านอีสานและวงดนตรีสากล ผสานเสียงจากอิเล็กทรอนิกส์ ถ่ายทอดออกมารูปแบบพื้นบ้านอีสานที่มีความทันสมัย วงดนตรีพื้นบ้านอีสานประกอบไปด้วย โปงลาง พิณ แคน โหนด กลองรำมนา กลองห้าง ผางยาด ปีกไก ฉบับเล็ก ฉบับใหญ่ ส่วนเครื่องดนตรีสากลที่นำมาผสมวงประกอบไปด้วย คีย์บอร์ด ราชฆังร้า และแซ โดยแบ่งการสร้างสรรค์เพลงและดนตรีประกอบการแสดง ดังนี้

ช่วงที่ ๑ ใช้ดนตรีบอกเล่าเรื่องราวถึงการเดินทางของเส้นสายลายใหม่ จากข้อมูลในการศึกษาค้นคว้า สันนิษฐานว่าไหมนี้มีต้นกำเนิดมาจากจีน จึงสร้างสรรค์ดนตรีให้ออกสำเนียงจีน โดยนำเอาซ้อง กลองตู้ม ผางยาด มาบรรเลงเพื่อสื่อให้เห็นถึงเส้นทางของไหมจากจีนเข้ามาสู่ไทย

ช่วงที่ ๒ ใช้ดนตรีสื่อถึงเรื่องราวของเส้นทางสายไหมของภาคอีสานตามบริบทพื้นที่ในงานวิจัยประกอบไปด้วย ๕ จังหวัด คือ จังหวัดอุดรธานี จังหวัดหนองคาย จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีการนำเอาเครื่องดนตรีที่มีความโดดเด่นและบ่งบอกถึงอัตลักษณ์ของจังหวัดดังกล่าว นำมาผสมผสานเข้ากับการบรรเลง เช่น ปีกไกเครื่องดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นต้น

ช่วงที่ ๓ ใช้ดนตรีบอกเล่าเรื่องราวเอกลักษณ์ของเส้นสายลายใหม่โดยมีการผสมผสานระหว่างดนตรีอีสานและดนตรีสากล เพื่อให้เห็นถึงการพัฒนาของเส้นสายลายใหม่จากเดิมสู่สากลโลกได้อย่างมีคุณค่าและสวยงาม



ภาพที่ ๒ วงโปงลางผสมเครื่องดนตรีสากล  
ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์

ผู้แสดง ใช้ผู้แสดงหญิงล้วน ๑๒ คน

กระบวนการสร้างสรรค์ท่ารำ ศึกษากระบวนการท่าฟ้อนอีสานที่เกี่ยวข้องกับการทอผ้า วิถีชีวิต ประเพณีของชาวอีสานที่ปรากฏในแม่น้ำท่ออีสาน จากนั้นออกแบบสร้างสรรค์ผ่านจินตนาการของผู้สร้างสรรค์ เป็นท่ารำพื้นบ้านอีสานผสมกับนาฏศิลป์สากล ผสมกับการใช้ผ้าใหม่ที่พลิ้วไหว เรียบเรียงกระบวนการท่ารำประกอบกับจังหวะทำงานของดนตรี ออกแบบการแสดงแปรແแวนในลักษณะต่าง ๆ จนจบการแสดง ถ่ายทอดท่ารำให้แก่นักแสดงฝึกซ้อมท่ารำ อารมณ์ที่ถ่ายทอด การแต่งกาย แต่งหน้า ทดลองแสดงเพื่อเกิดความชำนาญ คณะผู้สร้างสรรค์ได้ออกแบบท่ารำที่สื่อให้เห็นถึงลายของผ้าใหม่ที่เป็นลายตั้งเดิม เช่น ลายขอที่เป็นลายพื้นฐานในการทอผ้าใหม่มัดหมี ลายนาคน้อย

การออกแบบเครื่องแต่งกาย ออกแบบเครื่องแต่งกายให้มีความทันสมัย สะดวกในการสวมใส่ โดยใช้ผ้าใหม่ไทยในการตัดเย็บเครื่องแต่งกาย ประกอบด้วย ๒ แบบ ได้แก่

แบบที่ ๑ แบบชาวบ้าน ผ้ารัดอกและนุ่งผ้าถุงใหม่มัดหมี โดยแบ่งสีตามจังหวัด ดังนี้ รัดอกสีฟ้าแทนจังหวัดมหาสารคาม รัดอกสีแดงแทนจังหวัดกาฬสินธุ์ รัดอกสีเหลืองแทนจังหวัดอุดรธานี รัดอกสีชมพูแทนจังหวัดหนองคาย และรัดอกสีเขียวแทนจังหวัดขอนแก่น

แบบที่ ๒ ประกอบไปด้วยชุดกระโปรงเก้าอกและตกแต่งด้วยหัวชินอีสาน และใช้ผ้าใหม่มัดหมีเย็บเป็นผืนไว้ด้านนอก โดยแต่ละจังหวัดมีสีที่แตกต่างกันออกไป

### แบบเครื่องแต่งกาย



ภาพที่ ๓ - ๔ เครื่องแต่งกายแบบที่ ๑ และ ๒

ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์

อุปกรณ์การแสดง ประกอบด้วย ระบะบุง และผ้าซีฟองติดกับพัดอีสาน ประดับด้วยใบหม่อนและเส้นไหมสีเขียว สีแดง สีเหลือง สีฟ้า และสีชมพู

### สรุป

ผลงานสร้างสรรค์ ชุด เส้นสายลายใหม่ ได้แนวคิดมาจากผ้าไหม หัตถกรรมแห่งพื้นผ้าภูมิปัญญา พื้นบ้านชาวอีสาน วัฒนธรรมการทอผ้าภูกันกับวิธีชีวิตของชาวอีสานมาอย่างยาวนาน จากการศึกษาทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีทำให้ทราบว่า มีการทอผ้าใช้ในภาคอีสานประมาณ ๖,๐๐๐ ปีมาแล้ว ผู้หญิงชาวอีสานส่วนใหญ่ทอผ้าไว้เองเพื่อใช้ในครัวเรือนมาตั้งแต่อดีตโดยถือว่าเป็นงานจำเป็นที่ผู้หญิงอีสานต้องเรียนรู้และปฏิบัติให้ชำนาญ เพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มและพิธีกรรมทางศาสนา

คณะผู้สร้างสรรค์นำกระบวนการท่ารำแม่บทอีสานเป็นพื้นฐานการสร้างสรรค์ ปรับกระบวนการเคลื่อนที่ การใช้สีรีระร่างกายในส่วนต่าง ๆ ผสมกับนาฏศิลป์สากล สร้างสรรค์ท่วงท่านองเพลงจากวงดนตรีพื้นบ้านอีสานและวงสากล ถ่ายทอดออกมายเป็นบรรยายศิลป์แห่งเส้นทางสายไหมวิถีแห่งแพรพรรณชาวอีสาน ใช้ผู้แสดงหญิงล้วน ๑๒ คน ใช้เวลาในการแสดง ๕ นาที แบ่งการแสดงออกเป็น ๓ ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ ๑ เส้นทางสายไหม บอกเล่าเรื่องราวการเดินทางของเส้นสายลายใหม่จากอดีตจนถึงปัจจุบัน ช่วงที่ ๒ สอดสายลายศิลป์ บอกกล่าวเรื่องราวการสอดสายลายเส้นของเส้นไหม จนเกิดเป็นลายที่หลักหลาຍและวิจิตรงดงาม และช่วงที่ ๓ ภูมิศิลป์แผ่นดินทอง



## รั่มฉัตร

คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์  
ผู้สร้างสรรค์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมบูรณ์ พนเสาวภาคย์ และคณะ

### ความเป็นมาและความสำคัญของการสร้างสรรค์

การแสดงสร้างสรรค์ ชุด รั่มฉัตร มีแนวคิดจากการที่ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหาชนกตรีเป็นประมุขตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน ศาสนาพุทธหมู่เหล่าอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข ภายใต้รั่มโพธิสมการของพระมหาชนกตรีเบรียบประดุจพ่อปกครองลูก เบรียบดังรั่มฉัตรคุ้มครองแผ่นดินไทย กัยอันตรายต่าง ๆ เปรียบเสมือนแสงเดดที่แผลเพา แต่ด้วยพระบารมีขององค์พระมหาชนกตรีทุกพระองค์ เบรียบเสมือนร่มที่ค่อยปักป้องคุ้มครองปัดเป่ากัยอันตรายต่าง ๆ แผ่ความร่มเย็นมาสู่พสกนิกรทุกหมู่เหล่า ทำให้ประชาชนชาวไทยอยู่เย็นเป็นสุข พระองค์ห่วงใยพสกนิกรประดุจลูก ทรงเป็นร่มเงาที่แฟไฟศาลา กันแดด กันฝน เปรียบเหมือนร่มเศวตฉัตร ด้วยเหตุนี้คณะผู้สร้างสรรค์จึงนำแนวคิดการปกครองแบบพ่อปกครองลูก มาสร้างสรรค์การแสดง ชุด รั่มฉัตร โดยมีการออกแบบท่ารำ เครื่องแต่งกาย จังหวะ ท่านอง เพลงประกอบที่ สะท้อนอดีตสู่ยุคปัจจุบัน โดยมุ่งหวังให้การแสดงชุดนี้เชื่อมโยงวัฒนธรรมไทยแท้โบราณที่สะท้อนให้เห็นถึง ขนบธรรมเนียมประเพณีการปกครองที่มีมาแต่โบราณ ให้นำได้จากการปฏิบัติงานของพระมหาชนกตรีทุกพระองค์ โดยใช้ร่มเป็นสัญลักษณ์ที่สื่อถึงพระบารมีขององค์พระมหาชนกตรีที่ค่อยปักป้องคุ้มครองพสกนิกรทุกหมู่เหล่า ให้อยู่อย่างเป็นสุขตระหนานเท่านาน

### รูปแบบหรือขั้นตอนในการแสดง

การแสดงสร้างสรรค์ชุด รั่มฉัตร เป็นการแสดงประเภทรำ เป็นการนำเสนอวิถีทางการของรั่ม ๓ ลักษณะ ได้แก่

๑. ร่มยุคกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย
๒. ร่มยุคกรุงรัตนโกสินทร์ตอนกลาง
๓. ร่มแบบสร้างสรรค์

การแสดงเน้นที่ความส่งงานในอิริยาบถของสตรีไทย โดยใช้ร่มเป็นอุปกรณ์ประกอบลีลาที่อ่อนช้อย สวยงาม ท่ารำจะประกอบไปด้วยท่ารำที่เป็นมาตรฐานและท่ารำที่สร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ ดนตรีและเพลง ประกอบการแสดง มีการสร้างสรรค์บทเพลงประกอบขึ้นมาใหม่ โดยกำหนดรูปแบบของการแสดงเป็น ๓ ช่วง ได้แก่

การแสดงช่วงที่ ๑ สื่อถึงร่มที่หญิงสาวในสมัยอยุธยานิยมใช้ประโยชน์ในการกันแดด กันฝน และใช้เป็น อุปกรณ์ประจำตัวเพื่อประดับเกียรติสำหรับสตรีชาววังในสมัยนั้น

การแสดงช่วงที่ ๒ พัฒนาเป็นร่มที่สร้างสรรค์ขึ้น มีการวางแผนรายละเอียดของวงพื้นที่ ของการแสดง เป็น ดอกไม้ประจำพร่องค์พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ์ มหิศรภูมิพล ราชวรางกูร กิตติศรีสมบูรณ์ดุลยเดช สายมินทราธิเบศรราชวโรดม บรรมนาถบพิตร พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อสื่อถึงผู้แสดงที่สมมุติเป็นราชภราชาไทย อาศัยอยู่ภายในได้ร่มพระบารมีในแผ่นดินรัชกาลที่ ๑๐

## องค์ประกอบในการแสดง

ผู้แสดง

ใช้ผู้แสดงหญิงล้วน จำนวน ๑๖ คน

### ดนตรีและเพลงประกอบการแสดง

การแสดงช่วงที่ ๑ วงดนตรีที่ใช้บรรเลงเป็นวงปี่พาทย์เครื่องคู่

การแสดงช่วงที่ ๒ อารยธรรมตะวันตกได้เข้ามา มีอิทธิพลและมีบทบาทในสังคมไทย เครื่องดนตรีสากลได้เริ่มเข้าสู่ประเทศไทย ทำนองเพลงช่วงนี้เรียบเรียงเพลงในลักษณะของวงเครื่องสายฝรั่งหลวงที่มีเด่นตรีไทย ร่วมผสมอยู่ด้วย

การแสดงช่วงที่ ๓ เป็นเพลงที่ประกอบการแสดงในช่วงสุดท้าย บรรยายถึงประชาชนชาวไทยที่อยู่ใต้ร่มพระบรมโพธิสมภาร เรียบเรียงโดยใช้ลักษณะของวงเครื่องสายฝรั่งมาผสมกับเครื่องประกอบจังหวะไทย

### เครื่องแต่งกาย

นำแนวคิดของการแต่งกายในอดีตกับปัจจุบันมาผสมผสานกัน เกิดเป็นชุดที่มีความเป็นสมัยนิยม สอดคล้องกับการแสดงในแต่ละช่วง มี ๒ ลักษณะ คือ แบบสตรีไทยสมัยอยุธยาตอนปลาย และแบบสตรีสมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลาง (รัชกาลที่ ๕)

### ลักษณะการแต่งกายแบบที่ ๑ (เลียนแบบสตรีสมัยอยุธยา)



ภาพที่ ๑ - ๒ การแต่งกายแบบที่ ๑ (ด้านหน้า - ด้านหลัง)

ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์

ลักษณะการแต่งกายแบบที่ ๒ (แบบสตรีไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลาง รัชกาลที่ ๕)



ภาพที่ ๓ แนวคิดการแต่งกายแบบบรัตนโกสินทร์  
ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์

ภาพที่ ๔ การออกแบบการแต่งกายตามแบบบรัตนโกสินทร์  
ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์

### กระบวนการท่ารำ

ท่ารำเป็นการสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ เพื่อให้เกิดความสวยงามเหมาะสมกับการแสดง แนวคิดการออกแบบโดยนำกรอบแนวคิดในการสร้างระบำมาใช้ คือ เป็นการรำแบบหมู่ในท่าทางที่เหมือนกัน แต่ใช้การแปรແຄาเพื่อให้เกิดความสวยงาม ท่ารำหลัก ประกอบด้วย ๒ ส่วน คือ

๑) ท่าที่นำมาจากท่าพื้นฐานทางนาฏศิลป์ไทยในเพลงชาติ เพลงเร็ว และเพลงแม่บท เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดที่สื่อถึงสมัยอยุธยา เช่น ท่าสอดสูง ท่าสอดสร้อย ท่ากระต่ายชนจันทร์ โดยท่าดังกล่าวจะปฏิบัติโดยการถือร่มร่วมไปด้วย

๒) ท่าที่สร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ โดยใช้ท่าทางจากธรรมชาติ ดัดแปลงมาจากท่ารำหลักของนาฏศิลป์ไทย และท่าที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ โดยใช้ท่าทางการรื่นเริงประกอบการถือร่ม

การใช้พื้นที่ในการแสดงสร้างสรรค์ ชุด ร่มฉัตร ใช้พื้นที่ทุกส่วนของเวทีทั้งเวทีส่วนหน้า และเวทีส่วนหลัง มีการแปรແຄาประกอบการแสดง

### อุปกรณ์

อุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดง คือ ร่ม ประกอบด้วยร่ม ๓ ลักษณะ ได้แก่ ร่มสีแดง ร่มลายลูกไม้ และร่มลายดอกรวงผึ้ง



ภาพที่ ๕ - ๗ การแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด ร่มฉัตร  
ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์



ภาพที่ ๘ - ๑๐ การแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด ร่มฉัตร  
ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์

## สรุป

การสร้างสรรค์การแสดง ชุด ร่มฉัตร ได้แรงบันดาลใจมาจากความร่มเย็นเป็นสุขภายใต้ร่มโพธิ์สมการของพระมหากษัตริย์ซึ่งเปรียบประดุจพ่อปกครองลูก เปรียบดั่งร่มฉัตรคุ้มครองแผ่นดินไทย ด้วยพระบารมีขององค์พระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ เปรียบเสมือนร่มที่ค่อยปกป้องคุ้มครองปัดเป่าภัยอันตรายต่าง ๆ พร้อมทั้งแผ่ความร่มเย็นมาสู่พสกนิกรทุกหมู่เหล่า ทำให้ประชาชนชาวไทยอยู่เย็นเป็นสุข ออกแบบแบบท่ารำ ออกแบบเครื่องแต่งกาย จังหวะ ท่านอง เพลงประกอบการแสดงที่สะท้อนตั้งแต่อิตามาสู่ยุคปัจจุบัน โดยมุ่งหวังให้การแสดงชุดนี้เชื่อมโยงวัฒนธรรมไทยแท้โบราณที่สะท้อนให้เห็นถึงชนบธรรมเนียมประเพณีการปกครองที่มีมาแต่โบราณ จะเห็นได้จากการปฏิบัติตนของพระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ โดยใช้ร่มเป็นสัญลักษณ์ที่สื่อถึงบารมีขององค์พระมหากษัตริย์ที่ค่อยปกป้องคุ้มครองพสกนิกรทุกหมู่เหล่าให้อยู่อย่างเป็นสุขราบานาท่าน

รูปแบบของการแสดงเป็นการแสดงประเภทบำบัด ใช้ผู้แสดงหญิงล้วน จำนวน ๑๖ คน นำเสนอด้วยวิธีการของร่ม ๓ ลักษณะ ได้แก่ ๑. ร่มยุคกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ๒. ร่มยุคกรุงรัตนโกสินทร์ตอนกลาง และ ๓. ร่มแบบสร้างสรรค์ แสดงอิริยาบถที่ส่งงามของสตรีไทยมีร่มเป็นอุปกรณ์ประกอบเลิศท่ารำที่อ่อนช้อยสวยงาม ท่ารำจะประกอบไปด้วยท่ารำที่เป็นมาตรฐานและท่ารำที่สร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่

## รายการอ้างอิง

กรมหลวงนรินทรเทวี. (๒๕๐๑). จดหมายเหตุแห่งความทรงจำและพระราชวิจารณ์ ในพระบาทสมเด็จ

พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.

ธนิต อยู่โพธิ์. (๒๕๒๓). เครื่องดนตรีไทยพร้อมด้วยต้นน้ำนการผสมวงໂหร ปีพาย แลเครื่องสาย.

กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.

พิมณกัทธ ณรงค์รักษ์สัตว์. (๒๕๕๕). ภิรเมย์รำ Payne. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.



## ແຂ່ວມຈຸນກັບ

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ผู้สร้างสรรค์ : อาจารย์นฤมล จิตต์หาญ  
อาจารย์ชาลาลัย วงศ์อารีย์  
อาจารย์สาวรัตน์ ทศศะ<sup>๑</sup>  
อาจารย์ภูวนัย กาฬวงศ์<sup>๒</sup>  
อาจารย์พรัตน์ บรรณาลัย<sup>๓</sup>

### แนวคิดในการสร้างสรรค์งาน

จังหวัดสุรินทร์เป็นหนึ่งในจังหวัดชายแดนของภาคอีสานตอนล่างหรืออีสานใต้ที่มีประวัติความเป็นมา ยาวนานจังหวัดหนึ่ง จังหวัดสุรินทร์แบ่งได้เป็น ๓ กลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ ชาวไทย ชาวเขมร และชาวลาวที่อยู่ร่วมกันอย่างผสมกลมกลืนมาบานปลายร้อยปี มีความเชื่อและพิธีกรรม เช่น ประเพณีโภก ประเพณีแต่งงาน ประเพณีบุญวันสารท (แซนโนดา) และประเพณีสงกรานต์ เป็นต้น (สำนักงานจังหวัดสุรินทร์, ๒๕๕๖)

ประเพณีสงกรานต์ของจังหวัดสุรินทร์ที่ยังมีวิถีความเชื่อซึ่งเป็นเอกลักษณ์ไม่เหมือนใคร คือ ประเพณีสงกรานต์ของชาวบ้านปรือ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ที่จัดขึ้นตามความเชื่อคตินิยมของตนเองที่ได้สืบทอดกันมาช้านาน เป็นพิธีกรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ถือว่าเป็นประเพณีหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาโดยตรง โดยเชื่อมโยงประเพณีนี้เข้ากับคติความเชื่อเรื่องการรرمในพระพุทธศาสนา มีการก่อพระเจดีย์รายถวยวัด เพื่อนำเศษดินทรายที่ติดเท้าออกจากวัดไปกลับมาคืนวัดในรูปของพระเจดีย์รายถวยเป็นพุทธบูชาให้เป็นกุศลอนิสังส์ ถือเป็นกุศลlobayของคนในอดีตให้มีการรวมตัวกันของคนในชุมชน เพื่อร่วมกันจัดประเพณีขึ้น เกิดความสามัคคีของคนในชุมชนตามแบบวัฒนธรรมของไทยเช่น จังหวัดสุรินทร์ จึงเกิดจุดเด่นที่มีลักษณะเฉพาะพื้นที่

จากความสำคัญดังกล่าว คณะผู้สร้างสรรค์จึงมีความสนใจที่จะศึกษาพิธีขออุดินในประเพณีสงกรานต์ ของชาวบ้านปรือ ตำบลปรือ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ เพื่อนำมาเป็นแนวคิดในการนำเสนอและสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์พื้นเมือง ชุด ແຂ່ວມຈຸນກັບ โดยประดิษฐ์ท่ารำเพื่อนำเสนอพิธีขออุดินและกระบวนการแห่หินทรายจาก ๔ ทิศ จากนั้นทำพิธีขออุดินและร่วมกันแห่หินที่ได้เข้าวัดเพื่อไปก่อเจดีย์ราย โดยมีความเชื่อในเรื่องของผลบุญจากการนิสสการสร้างบุญกุศลให้พระแม่รรณ์ตามความเชื่อของชาวบ้านปรือที่ถือว่าแห่นกันเป็นสิ่งค้าจุนสรพรสิ่งทั้งปวงในโลก เปรียบเสมือนมารดาผู้ให้กำเนิดและหล่อเลี้ยงชีวิตบนโลก จากนั้นนำมาสร้างสรรค์เป็นท่ารำโดยยึดถือตามแบบแผนของนาฏศิลป์ไทย ออกแบบเครื่องแต่งกาย และองค์ประกอบของการแสดงให้มีความสอดคล้องกับลักษณะของการแสดง หมายความกับพื้นที่ในการศึกษา เรียนรู้เรื่องทำงานของเพลงตามความเหมาะสมสมกับรูปแบบการแสดง ซึ่งเป็นการอนุรักษ์สืบสานพิธีขออุดิน และเผยแพร่องค์ความรู้ทางนาฏศิลป์พื้นเมืองเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่และอนุรักษ์ให้คงอยู่ต่อไป

### วัตถุประสงค์

๑. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของพิธีขออุดิน บ้านปรือ ตำบลปรือ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์
๒. เพื่อนำแนวทางจากการศึกษาพิธีขออุดินมาสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์พื้นเมือง ชุด ແຂ່ວມຈຸນກັບ
๓. เพื่อเผยแพร่และสืบสานผลงานทางด้านนาฏศิลป์พื้นเมืองให้คงอยู่ต่อไป

## ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

พิธีข้ออุดนิในประเพณีบุญเดือนห้าของชาวบ้านปรือ ตำบลปรือ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์

## ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เกิดการแสดงสร้างสรรค์นวัตศิลป์พื้นเมือง ชุด แ Hernandez จุน กษัตริย์ โดยนำข้อมูลเกี่ยวกับพิธีการขอมาดิน ขบวนแห่ดินทรายไปรวมกันที่วัดเพื่อทำพิธีการขอมาพระแม่รรณีของชาวบ้านปรือ ตำบลปรือ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ที่มีเอกลักษณ์ของการขอดินทั้ง ๔ ทิศ กำหนดครูปแบบการแสดง ออกแบบการแต่งกายและ เเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงนำผู้ชมฟังเสียงเป็นรูปแบบการแสดงนวัตศิลป์พื้นเมือง

## นิยามศัพท์เฉพาะ

แ Hernandez	อ่านว่า แฮ-	ยอม	หมายถึง การร่วมกัน การมาร่วมกัน
จุน	อ่านว่า จุน		หมายถึง ชน แบกหานสิ่งต่าง ๆ
กษัตริย์	อ่านว่า กะ-	ชัต	หมายถึง ทราย ดินทราย

## รูปแบบหรือขั้นตอนในการแสดง

แบ่งการแสดงออกเป็น ๓ ช่วง ได้แก่

ช่วงที่ ๑ การหาดิน หนุ่มสาวชาวไทยเขมรเดินทางไปขอดินที่กลางทุ่ง

ช่วงที่ ๒ การขอมาดิน แสดงออกถึงการทำพิธีขอดินจากเทวดาประจำทิศ

ช่วงที่ ๓ ขบวนแห่ดิน แสดงออกถึงขบวนแห่ดินที่จะนำไปก่อเจดีย์ทราย

## องค์ประกอบในการแสดง

### ตนตรีและการวางแผนในการประกอบการแสดง

#### ตนตรีประกอบการแสดง

ใช้วงตนตรีกันตรีมในการบรรเลง ประกอบด้วย ซอกันตรีม กลองกันตรีม ปี่อ้อ ฉิ่ง และกรับคุ สร้างสรรค์ทำงานของเพลงใหม่ให้คงความเป็นเอกลักษณ์รูปแบบตนตรีกันตรีม ส่วนเนื้อเพลงเป็นการแต่งเนื้อร้อง ขึ้นมาใหม่ โดยเนื้อหากล่าวถึงประวัติความเป็นมาของพิธีขอดิน รวมถึงขั้นตอนต่าง ๆ ในการขอดินจนสิ้นสุดพิธี ด้วยภาษาเขมรผสมกับภาษาไทย

#### การวางแผนการแสดง

##### เนื้อเพลง แ Hernandez จุน กษัตริย์

แม่อ้วตาเยียบองปะโอนอย

หนอಡេ แจ៉ែ ໂតលខ្មោនសករាន់

หนอกันເឡារមមຈចុមແກមូ

កំបើយិនដីតីតីតី

ទីក្រុងពីតីតីតីតី

ទីក្រុងពីតីតីតីតី

ประเพณีอันจุนกษัตริย์ มีมาแต่โบราณ

เรາลុកលានអ៊ែងខិណ្ឌមេរនី ខៅវ

កម្មាយុគ្រុន ឱីយុមេមេខៅវកា

ប្រវមិតិមិត្តមា អ៊ែង ឱីយុមេ

គួយគួយការិកវឹបីបីនំតីតីតី

គួយគួយការិកវឹបីបីនំតីតីតី

### ทำนองเพลง ไมเน้อ

โน โน โน เน้อกันเลือกกรรม  
ເຢືອງ ເຕັບມູຈີຍໝາວັນຈິນຈຸນກັຈ້ຈ  
ລະອວໜ້ວງໜ້ວງຈິວວັນຈຸນກັຈ້ຈ  
ເນີຍສຕຣຕໍ່ງມູບອງໝາກີ່ງສຕຣ  
ບອນໝາຍຮ້າຍບັກກະໄພອໝານຫາ  
ຈັງ ໂມຄລ້ອຈປປໂວນເມີຍນສະແນ  
\*ແຄແຈດສງການຕປີເທິ  
ເລ້ວອຸໝ່ພຣະແມ່ຮຣນີ່ພຣະຈີ່ທຣາຍ  
ນີ້ມາແຕ່ໂບຮານໃໝ່ຄອງຍູ່ຕລອດໄປ

ຕຸ້ຈົມ ເຮີລ ຄະ ເນີຍ  
ເບຣີຍ ແມຮຣນີ ກຣບຕີຍ  
ຫວີບົນແຄແຈດສງການດໍ  
ພົອງປະໂວນໝາເທອກຮີອ ບູນ  
ເນີຍໝາມີ່ງອີລ໌ຫະໄກະເດາບປິລ  
ຫາຍື່ງຮມໝາຈຸນກັຈ້ຈຮວມ ຄະເນີຍ  
ເຮາຮ່ວມໃຈກັນທຳບຸນ ທຳພີເຂືອຄມາ  
ສ້າງກຸສລັບມູບາຮມີສັບສານປະເພນີ

### ทำนองเพลงที่ใช้ในการแสดง เพลง ແຂວອມຈຸນກັຈ້ຈ

#### ຈັງຫວະກລອງ

- - - -	- - - -	- - - -	- - - ທ້າມ	- - - ປິບ	- ທ້າມ - ທ້າມ	- ປິບ -	- ທ້າມ - ທ້າມ
- - - ປິບ	- ທ້າມ - ທ້າມ	- ປິບ -	- ທ້າມ - ທ້າມ	- - - ປິບ	- ທ້າມ - ທ້າມ	- ປິບ -	- ທ້າມ - ທ້າມ
- - - ປິບ	- ທ້າມ - ທ້າມ	- ປິບ -	- ທ້າມ - ທ້າມ	- - - ປິບ	- ທ້າມ - ທ້າມ	- ປິບ -	- ທ້າມ - ທ້າມ
- - - ປິບ	- ທ້າມ - ທ້າມ	- ປິບ -	- ທ້າມ - ທ້າມ	- - - ປິບ	- ທ້າມ - ທ້າມ	- ປິບ -	- ທ້າມ - ທ້າມ

#### ທ່ອນທີ ๑

- - - -	- - - -	- ທີ - ຕ	- ທີ - ທ	- - - -	- - - -	- ທ - ດົ່ມ	- ທ - ຕ
- - - -	- - - -	- ວ - ມ	- ທີ - ຕ	- - - -	- - - -	- ຕ - ທີ	- ຕ - ທ
- - - -	- - - -	- ທີ - ຕ	- ທີ - ທ	- - - -	- - - -	- ທ - ດົ່ມ	- ທ - ຕ
- - - -	- - - -	- ວ - ມ	- ທີ - ຕ	- - - -	- - - -	- ທີ - ທ	- ຕ - ທີ

#### ທ່ອນທີ ๒

- - - -	- - - -	- - - ທີ	- - - ມ	- - - -	- - - -	- ທີ - ມ	- ວ - ດ
- - - -	- ດ - ທ	- - - ດ	- - - ວ	- - - -	- ດ - ວ	- ມ - ວ	- ດ - ທ
- - - -	- - - -	- - - ທີ	- - - ມ	- - - -	- - - -	- ທີ - ມ	- ທີ - ຕ
- - - -	- - - -	- ວ - ມ	- ທີ - ຕ	- - - -	- - - -	- ທີ - ທ	- ຕ - ທີ

#### ທ່ອນທີ ๓

- - - -	- ວ - ທ	- - - ທ	- - - ທ	- ທ ວ - ທ	- ຕ - ທີ	- ຕ - ທ	- ວ - ທ
- - - ມ	- - - ທ	- - ຕ ທ	ວ ຖ ຕ ທ	- ວ - ມ	- ວ - ທີ	- - - ຕ	- - ວ - ທ
- - ວ - ທ	ຕ ທ - ຕ	- - ທ ຕ	- - ທ ຕ	- ຕ ທ ມ	ວ ມ ທ ຕ	- ທ - ຕ	ທ ມ ທ ຕ
- - - -	- - ທ ຕ	- - ທ ຕ	- - ທ ຕ	- ທ - ມ	- ທ - ຕ	- ວ - ທ	- ຕ - ທ

#### ຜູ້ແສດງ

ໃຊ້ຜູ້ແສດງທີ່ສິ້ນຈຳນວນ ๑៦ ດາວ ແບ່ງອອກເປັນຜູ້ໜ້າຍ ៨ ດາວ ແລະຜູ້ໜູ້ງິ ៨ ດາວ  
(ໝາຍເຫຼຸດ ຕາມຄວາມເໜາະສົມຂອງສຖານທີ່ແສດງ)

### กระบวนการท่ารำ

การสร้างสรรค์การแสดง ชุด แ好象อมจูนกซัจ คณะผู้สร้างสรรค์ได้ประดิษฐ์ท่ารำจากที่พบเห็นการฟ้อนรำของชาวบ้านในท้องถิ่นต่าง ๆ ในเทศบาลงานบุญ งานประเพณี และพิธีกรรมด้วยท่ารำที่อิสระ นอกจากนี้ยังนำเอาท่ารำจากวิถีชีวิตวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชาวจังหวัดสุรินทร์ในการประกอบอาชีพและอิริยาบถในการใช้ชีวิตประจำวัน เช่น การบังಡัด การปาดเหเจ້ อการนุ่งผ้า การเก็บดอกไม้ การชุดดิน การถือขันการกราบไหว้บูชา มาประดิษฐ์ท่ารำขึ้นใหม่ให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน

### การแต่งกาย แต่งกายแบบชาวบ้านไทยเขมร ประกอบด้วย

ผู้ชาย สวมเสื้อแขนงระบบทอกสีแดงเลือดหมู นุ่งผ้าโจงกระเบนลายลูกแก้วสีเขียว มีผ้าขาวม้า และผ้าลายลูกแก้วสีขาวคาดเอว สวมสร้อยเงิน

ผู้หญิง สวมเสื้อลูกไม้สีขาว นุ่งผ้าถุงลายโไฮลต์เชิงປะໂບລ หัดดอกไม้ ดอกลำดาวน ใส่เครื่องประดับเงินได้แก่ ต่างหู สร้อยคอ สังวาล กำไลข้อมือ

### อุปกรณ์ประกอบการแสดง ได้แก่ ร่ม และขันไส่ทราย

ร่ม ในการแสดงใช้สำหรับการเพื่อบังແடดในช่วงที่ ๑ ตอนไปหาดิน

ขัน ในการแสดงใช้สำหรับใส่ดินรายเพื่อนำไปวัด



ภาพที่ ๑ การแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด แ好象อมจูนกซัจ  
ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์



ภาพที่ ๒ - ๓ การแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด แ酵ออมจูนกฉัจ  
ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์

## สรุป

การแสดงน้ำดูริยางค์ศิลป์พื้นเมือง ชุด แ绣อมจุนกชัจ เป็นการสร้างสรรค์งานด้านน้ำดูริยางค์ศิลป์พื้นเมือง ได้รับแนวคิดจากพิธีข้ออินของชาวบ้านบริอ ตำบลบริอ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ เป็นประเพณีที่มีความสำคัญ อีกประเพณีหนึ่งในช่วงเทศกาลสงกรานต์ของชาวไทย เช่น จังหวัดสุรินทร์ที่มีเอกลักษณ์แห่งวิถีชีวิตของคน ในชุมชน ความหลากหลายด้านเชื้อชาติ ศิลปวัฒนธรรม ภาษา ประเพณี และความเชื่อของชาวบ้านบริอ ตำบลบริอ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ใน การนับถือพระแม่ธรณีที่สถิต ณ ผืนแผ่นดิน ถือว่าแผ่นดินเป็น สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งปวงในโลก เสมือนมารดาผู้ให้กำเนิดหล่อเลี้ยงโลกและแผ่นดินในช่วงเดือนเมษายนของ ทุกปี ชาวบ้านจะจัดประเพณีบุญเดือนห้าที่เรียกว่า แಡแจ็ด เพื่อทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษ และแสดงออกถึงความเคารพต่อญาติผู้ใหญ่ ปิตามารดา ขอมาต่อเทพเทวที่ได้ล่วงเกินไป และทำพิธีขอมา พระแม่ธรณีตามประเพณีความเชื่อที่มีต่อพระพุทธศาสนา ในเรื่องของผลบุญที่ได้จากการบวช ปราสาทรายเพื่อสร้างบุญกุศลให้กับพระแม่ธรณี

การสร้างสรรค์การแสดงชุด แ绣อมจุนกชัจ เป็นการเผยแพร่และอนุรักษ์วัฒนธรรมของท้องถิ่นให้คงอยู่ ในรูปแบบของการแสดง เพื่อให้ชุมชนในท้องถิ่นได้จัดจำรูปแบบของอารีตประเพณี และسانตอวัฒนธรรม กีดความรักในท้องถิ่นของตนเอง

## รายการอ้างอิง

สำนักงานจังหวัดสุรินทร์. (๒๕๖๑). ประวัติเมืองสุรินทร์. สุรินทร์ : รุ่งรัตนเกียรติอโภเช็ฟ.



## ผืนไทย

คณะศิลปนาฏกรรมศิริก สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์  
ผู้สร้างสรรค์ : รองศาสตราจารย์ ดร. จินตนา สายทองคำ และคณะ

### แนวคิดในการสร้างสรรค์งาน

แผ่นดินไทยมีประวัติศาสตร์สืบหอดมาภานาน พลเมืองมีความหลากหลายทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม กระจายอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขทั่วแผ่นดิน ภายใต้รัมพระบรมมีแห่งบูรพกษัตริย์ที่ทรงบรรณาให้ปวงชนชาวไทยทั้งหลายตั้งมั่นอยู่ในความดีงาม ความพอเพียง ความพอเพียง รักษาและกิจกรรมของชาติอันเป็นสิ่งที่บรรพบุรุษได้สร้างสมไว้ และเป็นหน้าที่ของอนุชนต้องรักษา ทั้งสร้างสรรค์พัฒนาอย่างเหมาะสมควบคู่กับการอนุรักษ์เพื่อให้ดำรงอยู่ด้วยเอกลักษณ์โดยเด่นแสดงถึงความเป็นชาติอิหราย

ดังนั้นเพื่อแสดงความจริงกัดดี ความสำนึก ตระหนักในคุณของแผ่นดิน อันเป็นที่เกิดอาศัย ทำให้ปวงชนชาวไทยภาคภูมิใจในชาติกำเนิด มุ่งมั่นที่จะรักษาและกิจกรรมและประเทศชาติไว้ให้เป็นอิสรภาพ มั่นคงต่อไป จึงเป็นแนวคิดนำสู่การแสดงที่ร้อยเรียงเรื่องราวของคนไทยทุกภูมิภาค รวมใจเป็นหนึ่ง อนุรักษ์สืบสาน สร้างสรรค์งานศิลป์ทั้งด้านการแสดงที่ประจักษ์และภาคภูมิใจในแผ่นดินไทย

นาฏศิลป์สร้างสรรค์ชุดผืนไทย เป็นการสร้างสรรค์ผลงานจากพื้นฐานนาฏศิลป์ไทยและศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่สืบทอดผ่านมาในภูมิภาคต่าง ๆ ของไทย ผสมผสานการออกแบบการเคลื่อนไหวร่างกาย การใช้พื้นที่เวทีที่มีความหลากหลาย มีอุปกรณ์สำคัญ คือ ผ้าผ้าสีสันสดใสรักษาของชาติและพระมหาภกษัตริย์ไทย แฟ้มศาลาให้ความสุขสงบเรียบร้อยแก่อาณาประชาราษฎรทุกเชื้อชาติที่ร่วมกันเป็นเอกลักษณ์ ก่อให้เกิดมรดกศิลปวัฒนธรรมอันวิจิตรรายได้ผืนไตรรงค์ธงไทยที่ส่งงาม

### ความเป็นมาและความสำคัญของการสร้างสรรค์

บรรพบุรุษของไทยมีความเจริญมั่นคง สร้างสมอรายธรรมเป็นปีกแผ่นในดินแดนสุวรรณภูมินานา民族 ดังปรากฏหลักฐานศิลปวัตถุและโบราณสถานกระจายอยู่ทั่วภูมิภาคของประเทศไทย ส่งผลให้ประเทศไทยเป็นแหล่งรวมมรดกทางวัฒนธรรมที่มีอายุย้อนหลังไปถึงสมัยก่อนประวัติศาสตร์ สืบเนื่องจนถึงสมัยประวัติศาสตร์คันพับได้ในพื้นที่ส่วนต่าง ๆ ของประเทศ สะท้อนถึงความเหมาะสมทางภูมิลักษณ์แห่งแผ่นดินในการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ตั้งแต่สมัยโบราณ เกิดความหลากหลายทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม กลุ่มน้อยสยาม เป็นกลุ่มคนไทยพื้นที่อยู่ในบริเวณอันเป็นประเทศไทยปัจจุบัน ราواร่วงก่อนศตวรรษที่ ๑๙ เป็นกลุ่มน้อยที่มีส่วนสำคัญต่อการสร้างบ้านเมืองในบริเวณกลุ่มน้ำยมและลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ก่อให้เกิดยุคสมัยจากอดีตที่ปรากฏในประวัติศาสตร์เรียงร้อยจากยุคสุโขทัย อยุธยา ธนบุรี จนจนรัตนโกสินทร์ มีสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์เป็นสถาบันที่ยึดเหนี่ยวให้เกิดความเป็นประเทศชาติ

วิชณุ เครืองาม (๒๕๕๘, น. ๗-๘) ได้กล่าวถึงความสำคัญของประเทศชาติโดยเปรียบเทียบกับร่างกายมนุษย์ว่า ประเทศชาติเป็นเหมือนร่างกายจึงย่อมมีโลกร้อม คือ สุข ทุกข์ ความเจริญ ความเสื่อมเข้ามาครอบจั่งเป็นธรรมชาติ ประเทศประกอบด้วยผู้คนทั้งหลายนัยยะแต่ผู้ปกครอง เช่น พระราชา มหาภกษัตริย์ อำนาจมั่นตรี ขุนนาง ทหาร เจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ชาวสวน ชาวไร่ ชาวประมง พ่อค้า ผู้มีอาชีพต่าง ๆ จนกระทั่งกรรมกรแบกหาม คนสื้นไร้เมตออก ยากจากเข็ญใจ ผู้คนเหล่านี้เป็นดุจอวัยวะของร่างกายที่แยกกันทำหน้าที่ต่าง ๆ สำคัญบ้างไม่สำคัญบ้าง แต่ก็ต้องประสานสอดคล้องกันจะเกี่ยงจนหน้าที่ไม่ได้ ขณะเดียวกันร่างกายคนเราจะมีแต่渥บายนั้นไม่พอ หากต้องมีสิ่งประคบประคองร่างกายและจิตใจหรืออาการ เครื่องนุ่งห่ม

ณ นิมพินพารณ์ ประดับให้พอดุงตามสมควรฉันได้ ประเทศไทยต้องมีพิธีการต่าง ๆ มีศิลป์ปั้นนรรรม ความจำเริญรุ่งเรืองทางวรรณศิลป์ ดูริยางคศิลป์ นาฏศิลป์ ความละเมียดละไมในการกิน การอยู่ การแต่งกาย ระเบียบแบบแผนในการพูดจาและมีเครื่องยืดเหยี่ยวจิตใจ เพื่อสร้างความชุมชนร่วมมือและรังสรรค์ความงาม ด้วยฉันนั้น

ดังนั้น ผู้คนทุกภาคส่วนของประเทศไทยจึงมีความสำคัญต่อการดำเนินอยู่ของชาติ โดยมีศิลป์ปั้นนรรรม เป็นอากรณ์ที่งดงามแสดงความเป็นชาติอิาระภัยให้รั่มพระบารมีภัยให้ผืนงไทย จึงเป็นแรงบันดาลใจให้ คณะศิลป์ปั้นนรรรมดูริยางค์ตระหนักถึงความสำคัญ ความสำนึกระหนักในคุณของแผ่นดินอันเป็นที่เกิดที่อาศัย แสดงการร้อยเรียงเรื่องราวของคนไทยทุกภูมิภาค รวมใจเป็นหนึ่งอนุรักษ์ สืบสาน สร้างสรรค์งานศิลป์เป็นที่ ประจักษ์และภาคภูมิใจว่าปวงชนชาวไทยทุกภาคทุกท้องถิ่นมีความสุข สรรษสร้างศิลป์ปั้นนรรรมอันดงดงของ แผ่นดินภายใต้รั่มพระบารมี รั่มงไทย ด้วยความจริงภักดีและสำนึกใน “ผืนไทย”

### วัตถุประสงค์

เพื่อสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ ชุด ผืนไทย

### รูปแบบการแสดง

ผืนผ้า ผืนภาค : สื้อถึงสัญลักษณ์ความเป็นเอกชาติไทยและความสุขของปวงชนชาวไทยที่ หลากหลายวัฒนธรรมในแต่ละภูมิภาค

ผืนไทย : สื้อถึงความรัก สามัคคี ความพอดี ความพอเพียงบนผืนแผ่นดินทอง

### องค์ประกอบในการแสดง

ผู้แสดง ผู้แสดงชายหญิง จำนวน ๓๔ คน แบ่งตามช่วงการแสดง ดังนี้

- |                      |             |
|----------------------|-------------|
| ๑. ผู้แสดงช่วงผืนผ้า | จำนวน ๑๐ คน |
| ๒. ผู้แสดงช่วงผืนภาค | จำนวน ๒๔ คน |
| ๓. ผู้แสดงช่วงผืนไทย | จำนวน ๓๔ คน |

เครื่องแต่งกาย ได้รับแรงบันดาลใจการแต่งกายของภูมิภาคทั้ง ๔ ภาคของไทย โดยมีการประยุกต์และ ปรับใช้วัตถุดิบต่าง ๆ ให้มีความเปลกตาแต่ยังคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และวัฒนธรรมการแต่งกายท้องถิ่น

เพลงและดนตรี ดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงเป็นการผสมผสานการใช้เทคโนโลยีร่วมกับการบรรเลง เครื่องดนตรีไทยภาคต่าง ๆ โดยท่วงทำนองลีลาของเพลงจะสื้อถึงเอกลักษณ์ของสำเนียงดนตรีพื้นเมือง ๔ ภาค ของไทย ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคใต้ และภาคกลาง

อุปกรณ์ ประกอบด้วยผืนผ้าสีแดง สีเหลือง สีน้ำเงิน และสีขาว ขนาดกว้าง ๑.๕๐ เมตร ยาว ๓ เมตร จำนวน ๓ ผืน



ภาพที่ ๑ - ๒ การแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด ผืนนี้เก<sup>ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์</sup>

## สรุป

การแสดงน้ำดูริยางคศิลป์สร้างสรรค์ ชุด ผืนไท เป็นการสร้างสรรค์ผลงานจากพื้นฐานน้ำดูริยางค์ศิลป์ไทยและศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่สืบทอดกันในภูมิภาคต่าง ๆ ของไทย ผสมผสานการออกแบบการเคลื่อนไหวร่างกาย การใช้พื้นที่เวทีที่มีความหลากหลาย มีอุปกรณ์สำคัญคือผืนผ้าสีอิฐสัญลักษณ์ของชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ไทยปักແปี้เพศาลให้ความสุขสงบร่มเย็นแก่อาณาประราษฎร์ทุกเชื้อชาติ ที่รวมกันเป็นเอกลักษณ์ ก่อให้เกิดมรดกศิลป์ปั้นนรรรมอันวิจิตร ภายใต้ผืนไตรรงค์ธงไทยที่สง่างาม

## รายการอ้างอิง

วิษณุ เครื่องนาม. (๒๕๕๙). รายงานสืบเนื่องจากการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง "การขับเคลื่อนการจัดการศึกษาด้านศิลป์ปั้นนรรรมในประเทศไทย. สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม.



## ลายตามเมืองนคร

วิทยาลัยนาฏศิลป์บ้านครุฑ์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์  
ผู้สร้างสรรค์ : นายเฉลิมพล จันทร์โชค และความ

### แนวคิดในการสร้างสรรค์งาน

จังหวัดนครศรีธรรมราชมีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์มาซ้านาน โดยเฉพาะเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรม พบว่าดินแดนดังกล่าวเป็นอู่อารยธรรมที่มีการสั่งสมงานช่างฝีมือสกุลต่าง ๆ จนเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย เช่น การหอผ้ายก การจักสานย่านลิเก การแกะหังตะลุง และการทำเครื่องถมเมืองนคร เครื่องถมเมืองนครเป็นงานหัตถศิลป์ที่ปรากรภูอย่างเด่นชัดทำให้ผู้สร้างสรรค์เกิดความสนใจศึกษาเพิ่มเติมในเชิงลึก ประกอบกับผู้สร้างสรรค์มีโอกาสได้เรียนรู้กระบวนการทำการทำเครื่องถมเมืองนครจากช่างฝีมือโดยเฉพาะ จึงพบว่าลวดลายที่ปรากรภูนผลิตภัณฑ์ของเครื่องถมเมืองนครในแต่ละชิ้นนั้น มีความวิจิตรสวยงาม การสอดผ้านลวดลายที่มีเอกลักษณ์อย่างลงตัว จันได้รับการยกย่องให้เป็นงานช่างฝีมือชั้นสูงของไทยชนิดหนึ่ง ปัจจุบันความงามของเครื่องถมเมืองครานั้นยังไม่ได้รับการเผยแพร่อย่างกว้างขวาง ผู้สร้างสรรค์จึงเกิดแรงบันดาลใจที่จะศึกษาเรื่องเครื่องถมเมืองนครจากความสวยงามของลวดลายที่ปรากรภูนผลิตภัณฑ์ ได้แก่ เครื่องราชบุโภค เครื่องประดับตกแต่ง และเครื่องใช้สอยทั่วไป ซึ่งมีการผูกลวดลายของลายถมที่มีความวิจิตรสวยงาม มาออกแบบและสร้างสรรค์เป็นการแสดงชุด “ลายตามเมืองนคร” เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่เอกลักษณ์ของลวดลายงานหัตถศิลป์ ออกมาในรูปของระบบบำบัดสร้างสรรค์ที่มีความอ่อนช้อยดงงามของท่ารำและความสวยงามของลวดลายอันเป็นอัตลักษณ์เฉพาะบุคคล แต่งกาย เพื่อให้เกิดการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์เชิงวัฒนธรรมของวิทยาลัยนาฏศิลป์นครศรีธรรมราชให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย ตลอดจนเป็นแนวทางหนึ่งเพื่อตอบสนองนโยบายรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับงานศิลปวัฒนธรรมในด้านการศึกษาและเรียนรู้ การนำน้ำบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม

### วัตถุประสงค์

ศึกษาลวดลายเครื่องถมของจังหวัดนครศรีธรรมราชเพื่อนำมาสร้างสรรค์นวัตกรรมการแสดงชุด “ลายตามเมืองนคร” สำหรับเป็นสื่อเพื่อส่งเสริมและเผยแพร่เอกลักษณ์ลวดลายงานเครื่องถม ของจังหวัดนครศรีธรรมราช

### รูปแบบหรือขั้นตอนในการแสดง

การสร้างสรรค์ ชุด “ลายตามเมืองนคร” ผู้สร้างสรรค์ได้ศึกษาค้นคว้าตามลำดับต่อไปนี้

๑. ขั้นสำรวจและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผู้สร้างสรรค์ศึกษาเอกสารตำรา วิทยานิพนธ์ รายงานสัมมนา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องลายเครื่องถมเมืองนครศรีธรรมราช

๒. ขั้นการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้สร้างสรรค์เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเครื่องถมและลายถมเมืองนครศรีธรรมราช จากเอกสารที่เกี่ยวข้องข้างต้น แล้วนำมาเรียบเรียงเพื่อเป็นพื้นความรู้ในการสร้างสรรค์ชุดนี้

๓. ขั้นการออกแบบและประกอบสร้าง ผู้สร้างสรรค์ได้ออกแบบเนื้อหาการแสดงเครื่องแต่งกาย ท่ารำ และดนตรีในรูปแบบของการผสมผสานงานนวัตกรรมใหม่จากแนวคิด DNA ของผู้ช่วยศาสตราจารย์เอกพงษ์ ตรีตรง มาเป็นแนวทางในการสร้างระบบชุดนี้ให้กลายเป็นอัตลักษณ์ในรูปแบบเฉพาะของศิลปะใหม่ของเมืองนครศรีธรรมราช โดยเป็นการสร้างสรรค์จากทุนวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ถือว่าเป็น DNA ทางวัฒนธรรม ในอดีตให้กลายเป็น DNA ใหม่ในยุคปัจจุบัน โดยมีกระบวนการออกแบบ ดังนี้

## ๑. การออกแบบเนื้อหาการแสดง

โครงสร้างเนื้อหาการแสดงโดยยึดหลักของวัฒนธรรมเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์การแสดง ประเทศไทยบำบัด “ลายณมเมืองนคร” สำหรับเป็นสื่อเพื่อส่งเสริมและเผยแพร่เอกลักษณ์ลวดลายงานเครื่องถม ของจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยแบ่งเนื้อหาการแสดงออกเป็น ๔ ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ ๑ เส้นสายลายศิลป์ สื่อถึงการเปิดตัวนักแสดงที่อุกมาวดลวดลายจากลายเส้นของร่างกาย ในท่ารำต่าง ๆ

ช่วงที่ ๒ นานาลักษณ์ลายถม : การร่ายรำเพื่ออวดลวดลายเครื่องถมเมืองนครด้วยลายพู่มข้าวบิณฑ์ ลายกนกเปลว ลายก้านขด และลายภาพประกอบ

ช่วงที่ ๓ ชนชื่นชมหัตศิลป์ : การร่ายรำด้วยความความสุขและความภาคภูมิใจในงานหัตศิลป์ ของชาวนครศรีธรรมราชด้วยกระบวนการท่ารำอันงดงาม

ช่วงที่ ๔ จบการแสดง

## ๒. การออกแบบท่ารำ

การแสดงชุด “ลายณมเมืองนคร” ผู้สร้างสรรค์กำหนดให้เป็นการแสดงประเทศไทยที่นำแนวคิด จำกความงามของลวดลายที่ได้รับอิทธิพลในสมัยอยุธยาอันปราณีอยู่บนผลิตภัณฑ์เครื่องถมที่ได้รับการยกย่อง ให้เป็นงานหัตศิลป์ชั้นสูงในแต่เดิมเมืองนครศรีธรรมราช มาเป็นแนวทางในการสร้างกระบวนการท่ารำใหม่ บนพื้นฐานวัฒนธรรมดั้งเดิมของคนนครศรีธรรมราช ด้วยวิธีการผสมผสานท่ารำที่มีกลิ่นอายของวัฒนธรรม ภาคกลางผสมภาคใต้ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๒.๑ นาฏยลักษณ์ของวงเจ้าพระยานคร โดยคัดเลือกจากท่ารำแม่นบทเล็ก

๒.๒ นาฏยลักษณ์ของการแสดงโนรา โดยคัดเลือกท่ารำจากแม่นบทในปฐมและท่ารำเพลงโคง

๒.๓ นาฏยลักษณ์สร้างสรรค์ เป็นท่ารำที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่จากการเลียนแบบลวดลายของเครื่องถม การออกแบบท่ารำสามารถแบ่งช่วงการแสดงได้ดังนี้

การออกแบบท่ารำช่วงที่ ๑ : เส้นสายลายศิลป์ สื่อถึงการเปิดตัวนักแสดงที่อุกมาวดลวดลายจาก ลายเส้นของร่างกายในท่ารำต่าง ๆ

ในการออกแบบท่ารำเปิดตัวของนักแสดงนี้ได้เลือกท่ารำซักแบ่งผัดหน้าและกระบวนการท่ารำร่าย ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของท่ารำทางวังเจ้าพระยานครมาใช้โดยวิธีการขยายท่ารำและสร้างรูปแบบแกรโพธิ์เกิด ลายเส้นที่สวยงาม พร้อมทั้งเลือกท่ารำที่ใช้อวดลวดลายโดยใช้หลักการของเส้นโค้ง และเส้นตรง



ภาพที่ ๑ การแสดงอวดเส้นสายลายศิลป์

ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์

การออกแบบท่ารำช่วงที่ ๒ : นานาลักษณ์ลายตาม สื่อถึงการร่ายรำเพื่อowardลายของเครื่องคอมเมืองนคร ด้วยลายพู่มข้าวบิณฑ์ ลายกนกเปลว ลายก้านขด และลายภาพประกอบ

คณะกรรมการจังหวัดนครศรีธรรมราชเพื่อการออกแบบเครื่องประดับที่ทำจากโลหะผสม ซึ่งจากการศึกษาและพัฒนาเครื่องคอมจังหวัดนครศรีธรรมราชให้เป็น ๙ ลวดลาย ซึ่งใน ๙ ลวดลายนี้ ทำการวิเคราะห์โครงสร้างของลวดลายเพื่อนำมาออกแบบเป็นท่ารำใหม่และผสมท่ารำเดิมเพื่อให้เกิดการสื่อความหมายจากท่ารำสู่ภาพของลวดลาย โดยเลือกลวดลายออกแบบเป็น ๔ ลวดลาย ตามรายละเอียดดังนี้



ภาพที่ ๒ การแสดงowardลายพู่มข้าวบิณฑ์  
ที่มา : คณะกรรมการจังหวัดนครศรีธรรมราช



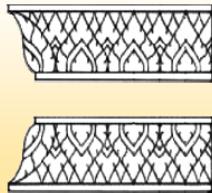
ภาพที่ ๓ การแสดงowardลายก้านขด  
ที่มา : คณะกรรมการจังหวัดนครศรีธรรมราช



ภาพที่ ๔ การแสดงowardลายกนกเปลว  
ที่มา : คณะกรรมการจังหวัดนครศรีธรรมราช



ภาพที่ ๕ การแสดง渥ดລາຍໃນກາພປະກອບລາຍຈາກກຮອບຂອງກໍາໄລ  
ที่มา : ຄນະຝູ້ສ້າງສ່ຽງ



ภาพที่ ๖ การแสดง渥ດລາຍໃນກາພປະກອບລາຍ  
ที่มา : ຄນະຝູ້ສ້າງສ່ຽງ

การออกแบบท่ารำช่วงที่ ๓ : ชนชั้นชุมหัตถศิลป์ สือดึงการร่ายรำด้วยความความสุขและความภาคภูมิใจในงานหัตถศิลป์ของชาวครศีรธรรมราชด้วยกระบวนการท่ารำอันงดงาม คัดเลือกท่ารำที่สื่อถึงความสุขและความภาคภูมิใจด้วยวิธีการผสมผสานท่ารำใหม่ที่เกิดจากนาฏยลักษณ์แม่บททางวังเจ้าพระยาฯ และท่ารำแม่บทโนราและท่ารำเพลงโโค



ภาพที่ ๗ การแสดงສື່ອດີ່ນຄວາມສຸຂ  
ที่มา : ຄນະຝູ້ສ້າງສ່ຽງ



ภาพที่ ๘ การแสดงสื่อถึงความภาคภูมิใจในงานหัตถศิลป์  
ที่มา : คณบัญชีสร้างสรรค์

การออกแบบท่ารำช่วงที่ ๔ : จบการแสดง เลือกใช้ท่าซักแป้งพัดหน้าเป็นท่ารำสุดท้ายเพื่อนำนักแสดงออกจากเวที



ภาพที่ ๙ นักแสดงออกจากเวที  
ที่มา : คณบัญชีสร้างสรรค์

### ๓. การออกแบบเครื่องแต่งกาย

จากการศึกษาค้นคว้าหลักการออกแบบแบบเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย ผู้สร้างสรรค์จึงกำหนดให้ นักแสดงเป็นผู้สื่อสารผ่านการร่ายรำประกอบดนตรีในเรื่องการอวดความสวยงามของลวดลายของเครื่องคอม เมืองนคร โดยมีแนวคิดที่จะออกแบบลวดลายของเครื่องคอมเมืองนครลงในโครงสร้างของเสื้อผ้าที่ผสมผสาน การแต่งกายในรูปแบบยืนเครื่องพระนางและภาพจิตรกรรมฝาผนังของเหล่าเทวดานางฟ้า ด้วยเหตุผลที่ว่า ลวดลายของเครื่องคอมเมืองนครเป็นลวดลายไทยประเพณี ผู้สร้างสรรค์จึงศึกษาเครื่องแต่งกายจากการแสดง โขนละครของวังเจ้าพระยานครและการแสดงโนราในปัจจุบันที่มีความเชื่อร่วมกันว่าเป็นเครื่องราชพัสดุภรณ์ ของพระมหาภัตtriย์หรือความเป็นสมมุติเทพมาพสมพسانกันให้เกิดความน่าสนใจ รวมถึงศึกษานาฏยลักษณ์ ของท่ารำที่นำมาใช้ในการแสดงให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมให้เกิดลักษณะรูปแบบเครื่องแต่งกายใหม่ ซึ่งสามารถแบ่งการออกแบบได้เป็น ๓ ส่วน ได้แก่

๑. การออกแบบศิรากรณ
๒. การออกแบบถินิมพิมพากรณ
๓. การออกแบบพัสดุภรณ์

### ขั้นตอนการออกแบบเครื่องแต่งกาย

#### ขั้นตอนที่ ๑ : การร่างแบบเครื่องแต่งกาย

จากเดิมโครงแนวความคิดที่ได้วางไว้ในการออกแบบการแต่งกายด้วยวิธีการผสมผสานจากรูปแบบยืนเครื่องพระนาง เครื่องแต่งกายโนรา และภาพจิตรกรรมฝาผนังรูปเทวดานางฟ้า ผู้สร้างสรรค์จึงเริ่มจาก การร่างแบบเครื่องแต่งกายของตัวพระและตัวนางเพื่อเตรียมความพร้อมสู่กระบวนการผลิตและการประกอบสร้างต่อไป



เครื่องแต่งกายตัวแม่ฟ้า

เครื่องแต่งกายตัวแม่ฟ้า

#### ภาพที่ ๑๐ แบบร่างเครื่องแต่งกายตัวพระ

ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์



เครื่องแต่งกายตัวแม่ฟ้า

เครื่องแต่งกายตัวแม่ฟ้า

#### ภาพที่ ๑๑ แบบร่างเครื่องแต่งกายตัวนาง

ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์

ขั้นตอนที่ ๒ : การประกอบสร้างเครื่องแต่งกาย ได้ดำเนินการจัดสร้างเครื่องแต่งกายตามแบบร่าง ซึ่งสามารถแบ่งกระบวนการสร้างออกเป็น ๓ ส่วน ดังนี้

๑) การออกแบบศิราภรณ์



ภาพที่ ๑๒ การออกแบบศิราภรณ์

ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์

๒) การออกแบบนิมพิมพาภรณ์



ภาพที่ ๑๓ นิมพิมพาภรณ์ตัวพระ

ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์



ภาพที่ ๑๔ นิมพิมพาภรณ์ตัวนาง

ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์

### ๓) การออกแบบพัสดุภารณ์

#### กระบวนการออกแบบพัสดุภารณ์

**ขั้นตอนที่ ๑ :** การออกแบบลาย ผู้สร้างสรรค์และช่างผู้เขียนลายได้ศึกษาจากเอกสารหนังสือ เพื่อกำหนดลายให้เกิดความสวยงามและเหมาะสม ซึ่งจะเริ่มต้นจากการสร้างแพทเทิร์นเสื้อผ้าในแต่ละส่วน เช่น กรองคอ รัดสะเอว ชายใหญ่ ชายแครง เป็นต้น จากนั้นช่างก็จะวาดลายลงในกระดาษไขพิล์มและถ่ายลาย ด้วยหมึกดำในส่วนที่ต้องการให้เกิดสี หลังจากนั้นก็สามารถดำเนินการส่งร้านเพื่อทำบล็อกสกรีนต่อไป



ภาพที่ ๑๕ การออกแบบลาย

ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์

**ขั้นตอนที่ ๒ :** การสกรีนลาย ดำเนินการนำลายที่ได้ปรับพูดคุยกับช่างทำบล็อกสกรีนเพื่อให้ ข้อมูลสำหรับการทำงาน โดยเริ่มจากการวัดขนาดบล็อกเพื่อให้พอดีกับชิ้นงานจากนั้นนำลายที่ได้ป้อดกาวายาง ด้วยวิธีฉายแสง ฉีดน้ำเพื่อไล่ส่วนที่ไม่ต้องการออก เก็บลายที่ไม่สมบูรณ์ด้วยวิธีการใช้กาวยางแต้ม รอจนแห้ง จากนั้นตัดชิ้นผ้าให้พอดีกับขนาดของลายขนาดต่าง ๆ เพื่อให้适合ในการสกรีนลาย ขั้นตอนต่อไปดำเนินการ สกรีนลายด้วยสีลอยสีดำเนินผึ้งผ้าสีเหลืองทอง เลือกใช้ผ้าเครปชาตินพระมีเนื้อผ้าที่เนียนเรียบให้ความงาม หมายเหตุ การใช้งาน ขั้นตอนสุดท้ายช่างจะเป็นผู้เป็นผู้ปักลายผ้าด้วยความร้อนจากไดร์เพื่อให้งานแห้งและพร้อมที่ จะทำในขั้นตอนต่อไป



ภาพที่ ๑๖ การสกรีนลาย

ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์

ขั้นตอนที่ ๓ : กระบวนการตัดเย็บประกอบเป็นชุดเครื่องแต่งกาย ขั้นตอนนี้ถือว่าเป็นขั้นตอนสุดท้าย และเป็นขั้นตอนสำคัญที่จะทำให้เครื่องแต่งกายเกิดความสมบูรณ์และสวยงามสามารถใส่ในการแสดงได้อย่างเหมาะสม ในกระบวนการตัดเย็บนี้จะมีขั้นตอนโดยเริ่มจากการนำชิ้นผ้าที่ผ่านการสกرينเป็นที่เรียบร้อย ตัดขอบออกให้เว้นระยะจากลายประมาณ ๑ นิ้วครึ่ง แล้วทำการอัดผ้ากาวเพื่อเสริมให้เนื้อผ้ามีความเนียนเรียบ และสวยงาม ขั้นตอนต่อไปซ่างทำการรองผ้าเข็ง บางชิ้นส่วนจะใช้ไม่มีอนาคตันขึ้นอยู่กับบางชิ้นงานที่ต้องการให้เกิดการอยู่ตัวหรือต้องการให้มีความเคลื่อนตัวที่ดี เมื่อทำการรองผ้าเป็นที่เรียบร้อยซ่างจะทำการตัดเย็บ ชิ้นงานต่าง ๆ แล้วนำมาประกอบสร้างให้เป็นรูปทรงตามที่ผู้สร้างสรรค์ได้กำหนด



ภาพที่ ๑๗ กระบวนการตัดเย็บประกอบเป็นชุดเครื่องแต่งกาย

ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์



ภาพที่ ๑๘ เครื่องแต่งกายที่เสริจสมบูรณ์

ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์

#### ๔. การออกแบบดนตรี

จากการกำหนดในการสมมติฐานที่ ๑ น้ำดูริยางค์ของท่ารำวังเจ้าพระยาและน้ำดูริยางค์ของท่ารำในราชจักรแบบโครงสร้างดนตรีให้มีพันธุ์กันระหว่างดนตรีวงปี่พาทย์ของทางวังเจ้าพระยาและวงดนตรีพื้นเมืองโนราให้เกิดความไฟแรงด้วยท่วงท่านองและจังหวะในรูปแบบใหม่ โดยกำหนดโครงสร้างเป็น๔ ช่วง ได้แก่

ช่วงที่ ๑ : เป็นการบรรเลงเพื่อเปิดตัวนักแสดงเข้าสู่เวที

เกริ่นนำของด้วยฟ้องวงใหญ่และปี่ตี เพื่อนำนักแสดงเข้าเวทีเป็นลักษณะทำงานของเพลงรัว พร้อมทั้งสอดแทรกการขับร้องกลอนบทในรากสังคมคำกลอนสับกับการบรรเลงดนตรีโดยระดับเสียง (Key Signature) การร้องให้มีความกลมกลืนกับเสียงดนตรี

ช่วงที่ ๒ : เป็นการบรรเลงเพื่อนำเสนอท่ารำที่สร้างสรรค์มาจากลายณมเมืองนคร

ออกแบบทำงานของเพลงในอัตราจังหวะพิเศษ ในรูปแบบของเค้าโครงเพลงชนิดลาด การบรรเลงประกอบด้วยลวดลายณม บรรเลงนำของเป็นทางเปลี่ยนที่สื่อถึงอารมณ์ความพลิวไหวถึงลายเส้นของลายกนกเปลว ลักษณะทางเปลี่ยนใช้สำนวนนำของที่ไฟแรงอ่อนหวาน จังหวะซ้ำละมุนละไมให้ความรู้สึกผ่อนคลาย มีสมารธ ในช่วงการออกแบบลวดลายเครื่องณม โดยใช้เครื่องดนตรีวงปี่พาทย์เครื่องห้าอย่างเบา ผสมวงปี่พาทย์เครื่องห้าใบร摊 เพื่อให้เข้าถึงอารมณ์สุขุม มีความละเอียดละเอียด อ่อนช้อย และสวยงามตามลวดลายของเครื่องณม

ช่วงที่ ๓ : เป็นการบรรเลงเพื่อสื่อให้เห็นถึงความสุขและความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ลายณมเมืองนคร

โดยออกแบบเพลงเร็วทำงานในอัตราจังหวะชั้นเดียว เป็นนำของที่กระซับ มีช่วงนำของเพลงและจังหวะหน้าทับหยุดไปพร้อมกับท่ารำ เป็นการบรรเลงเพื่อนำนักแสดงออกจากเวที และจบการแสดงออกแบบทำงานของเพลงในจังหวะเร็ว บรรเลงทั้งหมด ๕ เที่ยว และในเที่ยวที่ ๕ จะจบแบบขาด ซึ่งตรงกับท่ารำที่นักแสดงตั้งชุมมอยู่กลางเวที เพื่อให้สอดคล้องกับท่ารำสื่อถึงความภาคภูมิใจในงานหัตถศิลป์อันล้ำค่าของชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช

ช่วงที่ ๔ : ในช่วงสุดท้ายดนตรีจะบรรเลงทำงานของเพลงรัว เพื่อนำนักแสดงออกจากเวที

กระบวนการออกแบบจังหวะและทำงานของเพลงในระบบทุกด้าน ลายณมเมืองนคร คณะผู้สร้างสรรค์ได้กำหนดชื่อวงดนตรีและชื่อเพลงที่ใช้สำหรับประกอบการแสดงขึ้นมาใหม่ เพื่อสร้างอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นของศิลปะเมืองนครศรีธรรมราชในอิกรูปแบบหนึ่งให้เกิดการพัฒนาด้านดนตรีเป็นพื้นฐานวัฒนธรรมตั้งเดิม ดังนี้

ชื่อวงดนตรี วงปี่พาทย์ศรีธรรมราช

ชื่อเพลงลายณมเมืองนคร ใช้บรรเลง ๔ ช่วงการแสดง ประกอบด้วย

เพลงที่ ๑ รัวนิ่งศรีธรรมราช

เพลงที่ ๒ วิจิตรลวดลายณม

เพลงที่ ๓ ชนสรัญศิลป์

เพลงที่ ๔ รัวศรีธรรมราช



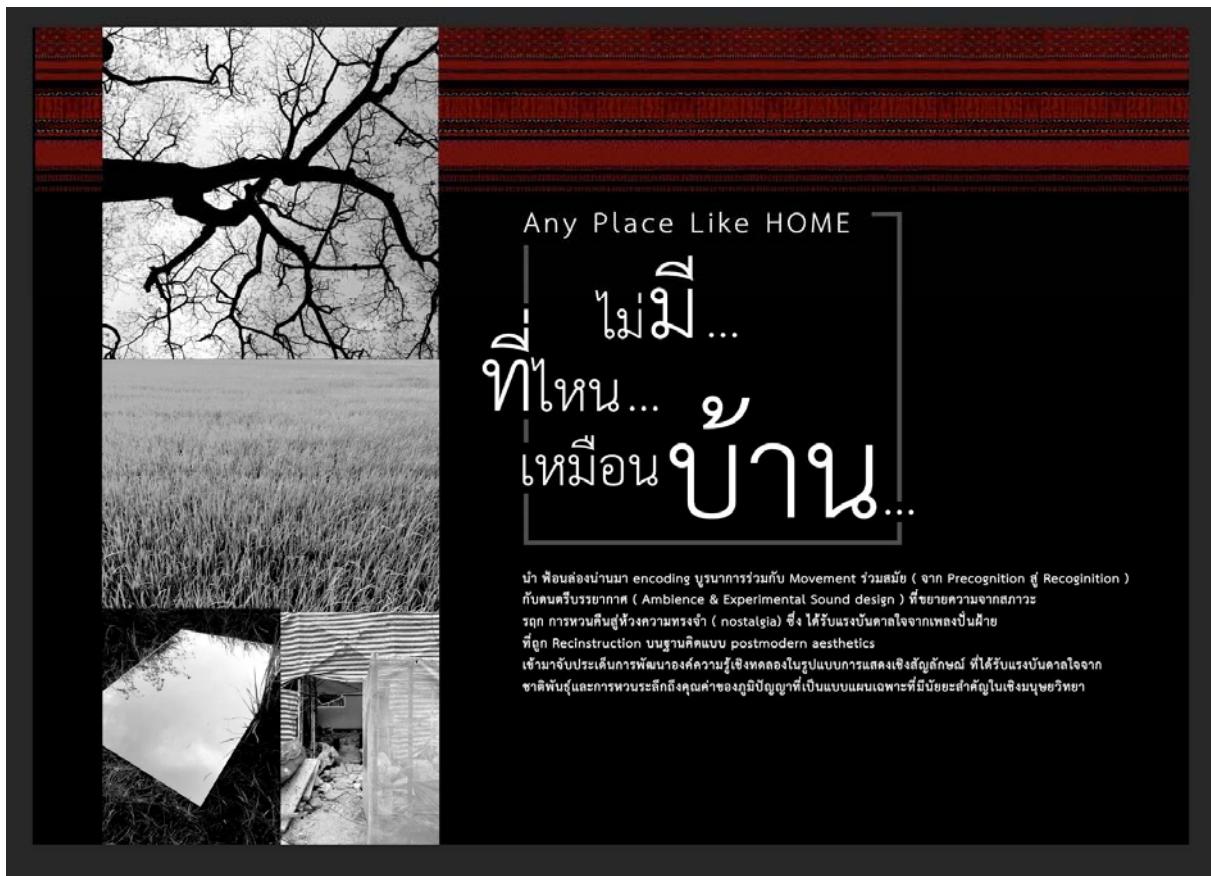
ภาพที่ ๑๙ วงดนตรีบรรเลงเพลงลายตามเมืองนคร  
ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์

### สรุป

นาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์ ชุด ลายตามเมืองนคร ได้รับแรงบันดาลใจจากความสวยงามของลวดลายบนผลิตภัณฑ์เครื่อง官เมืองนคร อันเป็นงานหัตถศิลป์ที่ทรงคุณค่าและมีประวัติศาสตร์คู่เมืองครามยาวนาน เริ่มต้นจากการศึกษาลวดลายของเครื่อง官แล้วนำมารอกแบบใหม่ให้เป็นลวดลายที่ปรากวูบเนคื่องแต่งกาย เป็นเอกลักษณ์ใหม่ที่รวมศิลปะหลายหลายประเภทมาบรรจบเป็นการแสดงระบำชุดนี้ ได้แก่ การออกแบบท่ารำที่มีพื้นฐานจากท่ารำแม่บทในราและท่ารำแม่บทสายวังเจ้าพระยานคร การออกแบบเครื่องแต่งกายที่นำเครื่องต้นโนราและเครื่องแต่งกายยืนเครื่องพระนางที่มีพื้นฐานจากเครื่องทรงของพระมหาชัตตري์ และออกแบบดนตรีที่มีการผสมผasanดนตรีพื้นเมืองในราและดนตรีของสายวังเจ้าพระยานคร การสร้างสรรค์การแสดงชุดนี้ จึงเป็นสื่อที่ช่วยส่งเสริมและเผยแพร่องค์ความเมืองนครให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางพร้อมทั้งสร้างคุณค่าให้กับงานหัตถศิลป์ชิ้นเอกนี้ได้ปราภุความงามต่อสายตาชาวโลกผ่านการแสดงชุด ลายตามเมืองนคร

### รายการอ้างอิง

ยงยุทธ ผันแปรจิตร. (๒๕๔๔). การศึกษาและพัฒนาเครื่อง官จังหวัดนครศรีธรรมราชเพื่อการออกแบบเครื่องประดับที่ทำจากโลหะผสม. ปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรม การออกแบบ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์.



ภาพที่ ๑ แนวคิดการแสดงสร้างสรรค์ ชุด ไม่มีที่ไหนเหมือนบ้าน (Any Place Like Home)

ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์



## ไม่มีที่ไหนเหมือนบ้าน (Any Place Like Home)

มหาวิทยาลัยเครเวร  
ผู้สร้างสรรค์ : อาจารย์ณัฐวัฒน์ สิทธิ  
รองศาสตราจารย์ประภาครี ครีประดิษฐ์

### แนวคิดในการสร้างสรรค์งาน

ไม่มีที่ไหนเหมือนบ้าน (Any Place Like Home) เป็นการแสดงที่ได้รับแรงบันดาลใจจากสภาวะสังคมในปัจจุบันที่มุ่งเน้นการนำวิทยาการสมัยใหม่เข้ามาเพื่อสนับสนุนและผลักดันให้ประเทศไทยเกิดการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม จนเกิดการแข่งขัน กดดัน ทำลายความเป็นตัวตนและชาติพันธุ์ ส่งผลกระทบต่อวิถีชนพื้นบ้านที่ก่อร่างขึ้นจากฐานความเชื่อทางวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตในแบบดั้งเดิม สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ก่อให้เกิดการทบทวนนัยยะสำคัญของการพัฒนาที่กำลังลดบทบาท และทำลายคุณค่าดั้งเดิมที่มีอยู่ หลายคนคิดอย่างจะกลับไปใช้ชีวิตอันสงบ อบอุ่น และสุขใจดังอดีต การหันระลึกถึงความสัมพันธ์ส่วนบุคคล ที่ผูกโยงกับบริบทของการเติบโต ช่วงเวลา สถานที่ ประสบการณ์ สภาวะแวดล้อม เหตุการณ์สำคัญ ด้วยอารมณ์ เชิงบวกผ่านเรื่องราวและประสบการณ์ที่เป็นอดีตถูกนำมาใช้เป็นแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน

### รูปแบบหรือขั้นตอนในการแสดง

การแสดงชุดนี้นำท่าทางประกอบการแสดงฟ้อนล่องน่านมาบูรณาการร่วมกับนาฏศิลป์ร่วมสมัย แสดงออกซึ่งการหันระลึกถึงคุณค่าด้านภูมิปัญญาวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งมีนัยยะสำคัญในเชิงมนุษยวิทยา แบ่งการแสดงออกเป็น ๔ ช่วง ดังนี้

๑. รถก	Nostalgia	เวลา ๒.๕ นาที
๒. ภาวะแห่งความสุข	An Ontology of Happiness	เวลา ๖ นาที
๓. นัยกวังค์ที่เลื่อนลอย	A Form of Melancholy	เวลา ๔ นาที
๔. ไม่มีที่ไหนเหมือนบ้าน	Any place like home	เวลา ๒.๕ นาที

รถก จิตที่กลับไปสู่ฐานกาย การกลับไปสู่สำนึกที่เชื่อมโยงกับการดำรงอยู่

ภาวะแห่งความสุข จิตที่ตั้งอยู่บนฐานกาย สภาวะแห่งสัมพันธ์ของกายและจิตที่ขับเคลื่อนไปในกระบวนการหนักรู้

นัยกวังค์ที่เลื่อนลอย จิตที่เคลื่อนไปสู่อนาคต พาหะแห่งความคิดที่นำเราไปสู่พื้นที่ และเวลาที่เคลื่อนออกจากปัจจุบัน

ไม่มีที่ไหนเหมือนบ้าน เรือนกายที่เป็นบ้านของจิต การเพ่งสภาวะจิตเพื่อเข้าใจฐานกายที่เป็นส่วนสำคัญในเชิงประสบการณ์ที่นำเราไปสู่อุตรภูมิ

### องค์ประกอบในการแสดง

ผู้แสดง จำนวน ๘ คน

เพลงและดนตรี ใช้ดันตรีบรรยายกาศ (Ambience & Experimental Sound Design) ที่ถอดความมาจากทำงานของเพลงปั่นฝ่าย โดยใช้วิธีスタイルโครงสร้างและทำการประกอบสร้างขึ้นใหม่ โดยแบ่งอารมณ์เพลงตามช่วงการแสดงทั้ง ๔ ช่วง ได้แก่ รถก ภาวะแห่งความสุข นัยกวังค์ที่เลื่อนลอย และไม่มีที่ไหนเหมือนบ้าน

เครื่องแต่งกาย เครื่องแต่งกายได้รับแรงบันดาลใจจากวัฒนธรรมการแต่งกายแบบพันเนี้ยบ และ การสวมช้อนทับเป็นชั้น ผสมผสานกับการออกแบบโครงเสื้อร่วมสมัยที่หยิบยกองค์ประกอบของเครื่องแต่งกาย แบบชาติพันธุ์ นำมารวบรวม สลายโครงสร้าง และประกอบสร้างขึ้นใหม่บนแนวคิดพหุวัฒนธรรมใช้เทคนิค การปักลดลายแบบชาติพันธุ์เพื่อสื่อถึงความพร่าเลือนในเชิงอุปลักษณ์ (Metaphor) ผ่านการเลือนให้ล่ายเท ทางวัฒนธรรมในเชิงมนุษยวิทยา โดยใช้สีดำ วัสดุเศษผ้า ลูกปัด และวัสดุธรรมชาติเป็นหลัก

อุปกรณ์ ตะเกียงน้ำมัน สื่อถึงการหวานรักถึงอดีต



ภาพที่ ๒ การแสดงสร้างสรรค์ ชุด ไม่มีที่ไหนเหมือนบ้าน (Any Place Like Home)  
ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์

## สรุป

การแสดงสร้างสรรค์ ชุด ไม่มีที่ไหนเหมือนบ้าน (Any Place Like Home) ได้รับแรงบันดาลใจจากบ้านในความหมายที่เป็นถิ่นที่และความเป็นพื้นถิ่น ผู้คน สายนา และความสัมพันธ์ระดับจิตวิญญาณ ถูกขยายความจากภูมิปัญญา และความตระหนักรู้จากการเป็นพื้นถิ่นสู่นัยยะของการใช้ชีวิตผ่านกาลเวลาที่นำพาจิตวิญญาณลัดล่องสำรวจเนื้อแท้ของตัวตนที่ก่อร่างขึ้นจากสำนึกในการดำรงอยู่

การแสดงได้ถอดความนำเสนอถึงความของบ้านที่เชื่อมโยงความหมายของรากเหง้าทั้งทางภูมิศาสตร์และในทางจิตวิญญาณ ถูกรื้อสร้างผ่านการแสดงร่วมสมัยที่หยิบยกโครงสร้างของวิถีวัฒนธรรม ด้วยการรื้อสร้างภาพแทนและความหมายในการฟ้อน (ล่องน่าน) ถูกถอดความผ่านกระบวนการทัศน์ของการออกแบบสูนัยยะ สำคัญเชิงโครงสร้าง วน ซ้ำ ต่ำ ช้า นัยวิถีของการแทนค่าสู่ภาษาท่าที่เป็นเพียงภาพแทนของการเคลื่อนไปของสำนึกผ่านความใคร่ครวญและตระหนักรู้ บ้านทั้งที่เป็นพื้นถิ่น และบ้านที่เป็นเรือนกาย ที่ให้จิตวิญญาณได้พำนักและเติบโต ถูกถ่ายทอดผ่านการแสดงร่วมสมัยนัยนาฏลักษณ์ที่เคลื่อนผ่านจิตวิถีด้วยความร่วมสมัย



## ระบบวัฒนธรรม

วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์  
ชื่อผู้สร้างสรรค์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุขสันติ แวงวรรณ  
นายชำนาญ แก้วสว่าง  
นางสาววิรตี้ จินตะไล  
นางสาวกนกโฉม สุนทรเมือง  
นางกนกเลขา พุนสวัสดิ์

### แนวคิดในการสร้างสรรค์งาน

ṅกฤษ ได้รับการยกย่องว่าเป็นนักสวยงามที่สุดของโลก จัดเป็นราชินีของนกทั้งปวง ชาวพุทธมีความเชื่อว่า ṅกฤษ เป็นสัตว์ที่มีความโกลาจิດพระพุทธเจ้า เป็นสัตว์ที่บำเพ็ญเพียรภวาน ถือธรรมะ ในอดีตจึงมักมีเรื่องราวของṅกฤษ ปรากฏตามภาพเขียน บทกวี และลักษณะเชื่อของชนหลายประเทศ ดังนั้นจึงได้มีการนำหางṅกฤษมาประกอบเป็นเครื่องใช้ในพิธีสำคัญต่าง ๆ กล้ายเป็นสัญลักษณ์ของความงาม ความพร้อม ความรัก ความสุข ความโชคดี และความเจริญในหน้าที่การเงิน ผู้มีความประณานในเรื่องดังกล่าวจึงนิยมนำṅกѹษตั้งไว้ที่ทำงานหรือประดับภาพṅกѹษในบริเวณบ้าน

ṅกѹษกับชนชั้นสูง มีความเกี่ยวโยงซึ้งกันและกันแต่ครั้งโบราณกาล ดังเช่น ในสถานที่ปฏิบัติธรรม วัดวาอาราม ในบ้านของเจ้านาย หรือพระราชาชั่ว มักจะมีการใช้หางṅกѹษเป็นเครื่องประดับทั้งสิ้น แม้กระนั้นพิธีแห่งเรื่องของเจ้านายชั้นสูง ก็จะเห็นว่ามีนายทหารหัวเรือคอยถือพุ่มหงันṅกѹษคอสั้นญานให้ฝ่าย และพิธีสำหรับพระบรมวงศานุวงศ์ในสมัยก่อน คือ พระราชนิสิตกันต์ เชื่อกันว่าได้รับอิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์ ยืนดู และถูกนำเข้ามาใช้ในราชสำนักไทย หรือเรียกว่าพิธีโกนจุกของพระราชโกรสพระราชนิศาของพระเจ้าแผ่นดิน และเจ้าเยี่ยงดับพระองค์เจ้าขึ้นไป ซึ่งในuhn มีการนำหางṅกѹษมาประกอบในพิธีดังกล่าว ในประกาศในพระราชพิธีสักันต์ สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์ ระบุไว้ว่า “การตั้งพระราชนิสิฐ พระมหาปราสาท คล้ายกับพระราชพิธีตรุษ และมีเข้าไกรลาส ราชวัตร ฉัตรทอง ฉัตรเงิน และฉัตรรายทาง นั่งกลาบас แลกรະเล่นต่าง ๆ อย่างสูง นางสรระแห่เครื่องขาว นางเชิญเครื่องมยุรฉัตร เสด็จมาทรงฟังพระสงฆ์สวัสดิ์พราหมณ์” (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, ๒๕๔๖)

มยุรฉัตร เป็นเครื่องสูงประกอบพระอิสริยยศในuhn แห่พระราชนิสิตกันต์ที่ทำมาจากหางṅกѹษ เป็นการนำหางṅกѹษมาประกอบกันเป็นแพพุ่ม มีลักษณะคล้ายเครื่องกันบังเป็นชั้น ๆ โดยผู้อัญเชิญมยุรฉัตร เรียกว่า นางเชิญมยุรฉัตร

จากการสำรวจดังกล่าว ผู้สร้างสรรค์จึงเกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์จาก การอัญเชิญหางṅกѹษของนางเชิญมยุรฉัตร ในชุด “ระบบวัฒนธรรม” โดยการนำหางṅกѹษ หรือหางมยุรฉัตร เป็นอุปกรณ์ประกอบการแสดง ออกรอบในuhn ตามความเชื่อในวิถีพุทธ และวิถีพราหมณ์ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ ๒ ประเด็น คือ ประเด็นแรก สร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์จากความเชื่อเรื่องมนคหางṅกѹษ และประเด็นที่ ๒ เพื่อสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์สำหรับงานพระราชพิธี และงานมงคล โดยศึกษาค้นคว้าเรื่องการใช้หางṅกѹษจากคติความเชื่อด้านศาสนา ทั้งพราหมณ์ พุทธ ภาคจีตกรรม นาฏกรรม เอกสารทางวิชาการในสังคมไทยตามวิถี จาริต และความเชื่อ เป็นข้อมูลพื้นฐานออกแบบสร้างสรรค์ ส่วนกระบวนการรำได้สร้างสรรค์กระบวนการท่ารำแม่บทมาสร้างสรรค์เป็นท่ารำแม่บทมยุริน สำหรับเป็น

กระบวนการท่ารำหลัก ประกอบสร้างกระบวนการรำในรูปแบบรำ เป็นลักษณะนาฏศิลป์ไทยร้อยละ ๘๐ และเป็นลักษณะนาฏศิลป์สกุลอื่นร้อยละ ๒๐ ออกแบบท่าเชื่อมและลีลาตามจินตนาการของผู้สร้างสรรค์ชุดการแสดง ผสมผสานดุริยางค์และบทเพลงถ่ายทอดออกมากในรูปแบบการแสดงนาฏศิลป์ในสมัยปัจจุบัน ด้วยคาดว่าจะเกิดชุดการแสดงนาฏศิลป์ที่ถ่ายทอดความเป็นไทยใหม่ ผ่านผู้แสดงที่แต่งกายแบบสตรีสูงศักดิ์ ในสมัยรัชกาลที่ ๑ ร่ายรำประกอบพัฒนกยุง สำหรับแสดงในงานพระราชพิธีงานมงคล เพื่อประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความเป็นไทย

### รูปแบบหรือขั้นตอนในการแสดง

นำเสนอด้วยการแสดงในรูปแบบรำ โดยศึกษากระบวนการท่ารำที่เกี่ยวข้องกับนกยุง ที่ปรากฏในรำแม่บท จากนั้นออกแบบสร้างสรรค์ผสานกับจินตนาการของผู้สร้างสรรค์ เป็นท่ารำแม่บทมายุริน แล้วจึงทดลองออกแบบลีลาและท่าเชื่อมผสานการใช้หางนกยุง จากข้อมูลภาพจิตกรรมต่าง ๆ และภาพถ่ายเป็นต้นแบบเรียบเรียงกระบวนการท่ารำ ประกอบจังหวะของทำงานเพลงเพื่อให้เกิดความกลมกลืนทั้งกระบวนการท่ารำและทำงานเพลง ออกแบบการแสดงแปรแปรในลักษณะต่าง ๆ จนจบการแสดง จำนวนจังหวะที่ต้องการแสดงให้แก่ผู้แสดงฝึกซ้อมกำหนดระดับมือ อารมณ์ การแต่งกาย การแต่งหน้า และทดลองแสดงตามลำดับ ถ่ายทอดภาพจินตนาการ สตรีชั้นสูงในสมัยรัชกาลที่ ๑ ถือพัฒนกยุงร่ายรำในงานพระราชพิธีและงานมงคลต่าง ๆ ใช้เวลาในการแสดง ๖ นาที แบ่งการแสดงเป็น ๓ ช่วง คือ

ช่วงที่ ๑ รำแพน แสดงกระบวนการท่ารำประกอบการแสดงแปรแปรในลักษณะต่าง ๆ ประกอบบทท้อง

ช่วงที่ ๒ รำเพย แสดงกิริยาการใบ ก พัด เพื่อแสดงถึงการใบ ก ปัด สิ่งอวมงคล หรืออัปมงคล

ช่วงที่ ๓ อำนวยพร แสดงการรำช่วงสุดท้ายเพื่ออวยพรให้เกิดความเป็นสิริมงคล

### องค์ประกอบในการแสดง

#### ผู้แสดง

ใช้ผู้แสดงหญิงล้วนที่มีรูปร่างสูงโปร่ง กำหนดความสูงที่ ๑๖๓-๑๖๕ ซม. จำนวน ๑๒ คน

#### เครื่องแต่งกาย

ออกแบบเครื่องแต่งกายโดยมุ่งเน้นถ่ายทอดความงามของสตรีไทยกับชุดไทยในพระราชพิธีภายใต้แนวคิด สะทวักใช้ หรูหารา สง่างาม ทันสมัย ต้อยอดซึ่งได้มีการเลือกใช้ผ้าและออกแบบลายผ้าที่นำมาตัดเย็บโดยสั่งผลิตจากระเทศอินเดียผ่านผู้ประกอบการค้าผ้าในประเทศไทย ใช้ผ้าเกล็ดพิมเสนอดีนทอง ปักด้วยเลื่อมสีทอง เป็นลายดอกพิกุลช่อเล็กและดอกพิกุลช่อใหญ่ ออกแบบตัดเย็บแบ่งเป็น ๓ ส่วนคือ ส่วนที่ ๑ สไบ ตัดเย็บด้วยผ้าปักลายดอกพิกุลช่อเล็กทั้งผืนเป็นลักษณะผ้าสไบสองชาย ร้อยลูกปัดเป็นตุ้งตึงติดที่ชายล่างจากหัวไหล่ผึ้งชายจนถึงผึ้งขา ส่วนที่ ๒ เกาะอก ตัดเย็บด้วยผ้าปักลายดอกพิกุลใหญ่ เป็นลักษณะเกาะอกเต็มตัว ส่วนที่ ๓ กระโปรง ตัดเย็บด้วยผ้าปักลายดอกพิกุลเล็กเป็นลักษณะกระโปรงสำเร็จ มีชิปหลัง ด้านหน้าเป็นจีบหน้านางและส่วนล่างจากเข่าลงไปบนอกมีลักษณะคล้ายทางปลา ยาวกรอมเท้า



ภาพที่ ๑ - ๒ เครื่องแต่งกายชุดประจำลมยุรา  
ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์

### เพลงและดนตรี

บทเพลงประกอบการแสดงประพันธ์โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุขสันติ แวงวรรณ โดยมีแนวคิดในการประพันธ์คือต้องการให้เป็นเพลงที่ฟังง่าย ใช้คำศัพท์ที่สื่อความหมายถึงถึงดีงามของไทย ใช้หลักการประพันธ์ในลักษณะกลอนสุภาพจำนวน ๒ บท ดังนี้

งานฉัตรรัตนโกสินทร์	งานแผ่นดินถินไทยงาม
งานหัตถศิลป์ทั่วเขตตาม	งานหลากหลายล้วนมวลประเพณี
ไทยมีชาติ ศาสนា	ไทยมีราชากษัตริ
ไทยมีประชาสามัคคี	คงความดีนิรันดร

ออกแบบสร้างสรรค์เพลงโดยการนำเสียงดนตรีไทย ผสานเสียงดนตรีไทยจากเสียงดนตรีอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งเสียงของดนตรีสากลมาประกอบกัน ถ่ายทอดเป็นบรรยากาศเพลงไทยในสมัยรัชกาลที่ ๑๐ ในขั้นตอนการประพันธ์ได้ยึดเอารูปแบบของล้านวนและทำนองแบบดนตรีไทยเป็นหลักแล้วผสมผสานดนตรีสากลเข้ามา เป็นส่วนประกอบ โดยใช้ทำนองสอดประสานแบบไทย ดังนี้

ช่วงที่ ๑ ดนตรีเปิดตัวโดยใช้ช่องว่างใหญ่เป็นทำนองหลัก จากนั้นนำเครื่องดนตรีสากลมาผสมส่งเข้า เนื้อร้องด้วยทำนองแบบไทยโดยมีเครื่องสายในวงออร์เคสตรามาบรรเลงประกอบ

ช่วงที่ ๒ จินตนาการถึงกิริยา ท่าทาง และความงดงามจิตริต่าง ๆ รวมทั้งความสวยงามของหญิงสาว จุดเด่นในท่อนนี้ คือ มีการร้องเอื้อนแบบเพลงไทยเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของทำนองบรรเลงผสมผสานกับ เครื่องดนตรีไทย ผสมเสียงจากเครื่องดนตรีอิเล็กทรอนิกส์บรรเลงร่วม และเพิ่มเสียงกลองอิเล็กทรอนิกส์ (Drum Machine) สอดแทรกบางช่วง

ช่วงที่ ๓ ใช้การออกแบบโดยคำนึงถึงเพลงในรูปแบบเพลงระบำ โดยมีการใช้จังหวะกลอง หรือหน้าทับ (Rhythmic Pattern) ใกล้เคียงกับทำนองไทย โดยนำกลองไฟฟ้าบรรเลงประกอบกับสำนวนและการบรรเลงแบบไทย ๆ ของเครื่องดนตรีไทยและดนตรีสากล โดยไม่คำนึงถึงหลักเพลงระบำไทยที่ต้องมีเที่ยวเพลง ท่อนเพลงชัดเจน และมีวิธีการบรรเลงแบบกลับตัน หากแต่เป็นการบรรเลงไปเรื่อย ๆ เพื่อบรรยายถึงความงามและความเป็นไทยใหม่ที่มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

### อุปกรณ์

ผู้สร้างสรรค์ได้ออกแบบพัดเป็นทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ ทำด้วยโลหะดุนลาย แบ่งเป็นกลีบคล้ายกลีบบัว ดุนลายเป็นรูปดอกพิกุลล้อมรอบส่วนกลางที่ดุนลายเป็นรูปพญานาค หมายถึง ปีมะโรงที่เป็นปีพระราชสมภพ ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาธิเบศรราชโ祐ดม บรรณาабพิตร พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ปิดทองทั้งอัน ด้านข้างแซมด้วยหางนกยูงสีขาวโดยรอบ มีพู่สีทอง ๒ อัน ห้อยที่ด้ามพัด



ภาพที่ ๓ - ๖ แสดงการออกแบบการสร้างสรรค์พัดวาลเมยรา

ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์



ภาพที่ ๗ การแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด วาลมยุรา

ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์



ภาพที่ ๘ การแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด วัฒนธรรม  
ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์

## สรุป

ผลงานสร้างสรรค์ ชุด ระบบวัฒนธรรม เป็นผลงานสร้างสรรค์ที่ได้รับแรงบันดาลใจจากมงคลเรื่อง หางนกยูงในพระราชประเพณีและในวิถีไทย มีวัตถุประสงค์ในการสร้างสรรค์ ๒ ประการ คือ ๑. นำความเชื่อ เรื่องมงคลหางนกยูงมาสร้างสรรค์ในรูปแบบการแสดงนาฏศิลป์ และประการที่ ๒ คือ เพื่อสร้างสรรค์การแสดง นาฏศิลป์สำหรับงานพระราชพิธีและงานมงคลต่าง ๆ ศึกษาการใช้หางนกยูงจากคติความเชื่อด้านศาสนา ทั้งพราหมณ์ พุทธ จากภพจิตรกรรม นาฏกรรม เอกสารทางวิชาการต่าง ๆ เป็นข้อมูลพื้นฐานในการออกแบบ สร้างสรรค์ แล้วจึงสร้างสรรค์กระบวนการท่ารำจากท่ารำแม่บท มาเป็นท่ารำแม่บทยืนไว้สำหรับเป็นกระบวนการ ท่ารำหลัก แล้วนำมาประกอบสร้างเป็นกระบวนการรำในรูปแบบระบบ ใช้ผู้แสดงหญิงจำนวน ๑๒ คน ใช้เวลา ในการแสดง ๖ นาที แบ่งการแสดงเป็น ๓ ช่วง คือ ช่วงที่ ๑ รำแพน ช่วงที่ ๒ รำเผยแพร่ ช่วงที่ ๓ อำนวยพร ถ่ายทอดความเป็นไทยใหม่ผ่านผู้แสดงที่แต่งกายแบบสตรีสูงศักดิ์ในสมัยรัชกาลที่ ๑๐ ร่ายรำประกอบพัดนกยูง สำหรับแสดงในงานพระราชพิธีงานมงคล เพื่อประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ความเป็นไทยสู่เวทระดับชาติและ ระดับนานาชาติ

## รายการอ้างอิง

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. (๒๕๔๖). ละครฟ้อนรำ : ประชุมเรื่องละครฟ้อนรำกับ ระบบรำเต้น ตำราฟ้อนรำ ตำนานเรื่องละครอิเหนา ตำนานละครดึกดำบรรพ์. กรุงเทพฯ : มติชน.  
เอนก นาวิกมูล. (๒๕๔๖). เปิดกรุภาพเก่า. กรุงเทพฯ : สายร้า.



ภาพที่ ๑ การแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด ท่อนดอกสะแบงແยงอีสาน  
ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์



## พื้นดอกสะแบงແຍງອືສານ

วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ผู้สร้างสรรค์ : นายศุภกร พานิชกิจ

นายเอกชัย ทองขาว

นายโยธิน พลเขต

นายชัยณรงค์ ตันสุข

นางสาวเกณิกา วงศ์นринทร์

นายประดิษฐ์ วิลาศ

นายณัฐพงษ์ กานนท์

นางสาวสุภาลักษณ์ วิปราษญ์

นายสุทธิพงษ์ นามประเสริฐ

นายสุริวัฒน์ แจ่มใส

### แนวคิดการสร้างสรรค์งาน

บุญพระเหวด หรือ บุญพระเวส หรือ บุญพระเวสสันดร เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า บุญมหาชาติ คือ งานมหาศุล ให้รำลึกถึงการบำเพ็ญบุญ คือ ความดีที่ยิ่งใหญ่อันมีการสละความไม่เห็นแก่ตัว เพื่อประโยชน์สุข อันໄพศาลของมวลชนมนุษย์ชาติเป็นสำคัญ ชาวอีสานนิยมจัดขึ้นในเดือนสี (ช่วงเดือนมีนาคม) เป็นบุญประจำปี ในศี๊สิบสองของจังหวัดร้อยเอ็ด ดังที่ปราษญอีสานได้ประพันธ์บทพญา (บทกลอน) เกี่ยวกับการทำบุญในช่วง เดือนสามเดือนสีไว้ว่า “ถึงเมื่อเดือนสามค้อยเจ้าหัวอยปั้นข้าวจี ตกเมื่อเดือนสีค้อยจัน้อยเทคน้มทรี” แปลว่า เมื่อถึงเดือนสาม (ช่วงเดือนกุมภาพันธ์) พระภิกษุสามเณรจะรำชาบ้านทำบุญข้าวจี และเมื่อถึงเดือนสี (ช่วงเดือนมีนาคม) สามเณรเทศกันท์มัทรีในงานบุญมหาชาติ ทั้งมีบทขับร้องหมวดลำที่ว่า “เพื่่าว่าเดือนสาม ค้อย ลมว้อย ว้อย พัดวี วี ยอดเดือนสีເຂາເບາວຸພະເຫວດຕັ້ງກົມທີ່ໂລນພຣ້ອມເຈ້າແໜ່ມ” แปลว่าเมื่อลมหนาว ของเดือนกุมภาพันธ์พัดผ่านไปจนถึงเดือนมีนาคมชาวอีสานจะทำบุญพระเวส โดยก่อนวันงานชาวบ้านจะไป รวมกันที่วัดเพื่อประดับตกแต่งศาลาโรงธรรม ประกอบด้วย ต้นกล้วย ต้นอ้อย และดอกไม้ตามฤดูกาลของ ภาคอีสาน โดยนำมาร้อยให้สวยงาม เช่น ดอกทองกวาว ดอกปีบ ดอกพะยอม และลูกสะแบง ซึ่งลูกสะแบงนั้น ชาวอีสานก็ถือว่าเป็นดอกไม้เช่นกัน โดยมีความเชื่อกันว่าถ้าผู้ใดได้นำดอกสะแบงมาบูชาจะได้ขึ้นบรรรค ชาวอีสานจึงนิยมนำลูกสะแบงมาร้อยประดับตกแต่ง อีกทั้งยังมีสีสันที่โดดเด่นและแข็งแรงทนทานมากกว่า ดอกไม้ชนิดอื่น ๆ (กฤษณา วรรณสุทธิ์, สัมภาษณ์, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๒) บรรพชนชาวไทยอีสานแต่โบราณ จึงถือเป็นเทศกາลที่ประชาชนทั้งหลายพึงสนใจร่วมกระทำบ่ำเพ็ญและได้อุรักษาสืบทอดเป็นวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามสืบไป

### รูปแบบหรือขั้นตอนในการแสดง

กรอบแนวคิดในการสร้างสรรค์การแสดงชุดพื้นดอกสะแบงແຍງອືສານ แบ่งการแสดงเป็น ๓ องค์ ดังนี้  
องค์ที่ ๑ “ประกาศงานบุญ” เกริ่นบทพญา ประกอบการแสดงลีลาท่าฟ้อนของหญิงสาว สืบให้เห็นถึง การเปลี่ยนผ่านถูกากลางจากถูกูหวานสู่ถูกูร้อน ด้วยเสียงโหดซึ่งเป็นเครื่องดนตรีประจำจังหวัดร้อยเอ็ดที่บ่งบอก ถึงช่วงเวลาที่ดอกสะแบงกำลังผลิดอกโดยจะมีลักษณะกลืนยาวเรียวสีขาวและสีชมพูในดอกเดียว หลังจาก เติบโตเต็มที่ดอกสะแบงก็จะสลัดกลีบดอกออกกล้ายเป็นผลที่มีสีแดงเข้ม

องก์ที่ ๒ “เก็บร้อยห้อยดอกสะแบง” แสดงให้เห็นถึงเลิลาท่ารำที่สนุกสนานของชายหนุ่มที่ซักชวนกันออกไปเก็บดอกสะแบงที่แก่จัดตามท้องทุ่งนามาให้กับหญิงสาวร้อยสีสันกับเครื่องจักสานของชาวอีสาน เช่น สวิงกระดัง สุ่ม เป็นต้น และชายหนุ่มได้ทำการประดับตกแต่งบริเวณสถานที่จัดงานซึ่งหมายถึง ช่วงเวลาของประเพณีของชาวอีสานคือบุญเดือนสีหรือบุญพระเหวดได้มาถึงแล้ว

องก์ที่ ๓ “งานบุญพระเหวด” เป็นการสืบทอดกันมาในความมหัศจรรย์ของดอกสะแบงที่ร้อยเสร็จแล้วผ่านเลิลาท่าฟ้อนของหญิงสาวที่จะนำเอาพุ่มดอกสะแบงที่ร้อยด้วยความประณีตลงมาไปร่วมประดับตกแต่งในงานบุญพระเหวด และแสดงถึงความสุข ความอิ่มบุญ และความสนุกสนานของผู้คนที่มาร่วมงานบุญพระเหวดด้วยการแห่พระเหวดเข้าเมือง

### องค์ประกอบในการแสดง

#### กระบวนการสร้างสรรค์ดนตรี

จังหวะที่ ๑ ได้แนวคิดทำนองลายลมพัดพร้าว มีท่วงทำนองที่ไพเราะอ่อนหวาน ได้กลิ่นอายของความเป็นอีสานประกอบกับบทพญา

จังหวะที่ ๒ ได้แนวคิดจากทำนองลำเพลิน มีท่วงทำนองที่มีจังหวะปานกลางให้ความรู้สึกกระชับกระเฉง เมื่อนักแสดงชายหนุ่มกำลังจะเดินไปเก็บดอกสะแบงตามท้องทุ่งนา

จังหวะที่ ๓ ได้แนวคิดจากทำนองแห่กลองยาว จังหวะจะคึกคัก ตื่นเต้น เร้าใจ สนุกสนานในงานบุญประเพณีต่าง ๆ ชาวอีสานจะนิยมแห่ด้วยวงกลองยาวอีสาน

#### กระบวนการสร้างสรรค์เครื่องแต่งกาย

๑. ลักษณะการแต่งกายของนักแสดงหญิงกลุ่มที่ ๑ “ประกาศงานบุญ”



ภาพที่ ๒ การแต่งกายของนักแสดงหญิงกลุ่มที่ ๑ “ประกาศงานบุญ”

ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์

สวมเสื้อแขนงระบบทอกกอกลมสีขาว แขนสามส่วน ตัดด้วยผ้าไหมทิพย์ นุ่งผ้าชนินไหหมคั้นลายนาคน้อยสีน้ำตาลสลับสีเขียว ชายผ้าถุงต่อด้วยเชิงสีแดงยกขิด ใช้ผ้าสไบไหมລາວคล้องที่คอทึ้งชายผ้าสไบทั้งสองข้างลงด้านข้างลำตัว ทรงผมเกล้ามวยລາວ พันรอบมวยผมด้วยอุบะดอกสะแบงสีแดง สวมเครื่องประดับเงิน ได้แก่ สร้อย ต่างหู กำไล และเข็มขัด

๒. ລັກຊະນະກາຣແຕ່ງກາຍຂອງນັກແສດງຫຼົງກຸມທີ ๒ “ຈານບຸນພະເໜດ”



ກາພທີ ๓ ກາຣແຕ່ງກາຍຂອງນັກແສດງຫຼົງກຸມທີ ๒ “ຈານບຸນພະເໜດ”

ທີມາ : ຄະະຜູ້ສ້າງສຽງ

ສວມເສື້ອແຂນກະບອກຄອກລົມສີ່ນິມພູວ່ອນ ແຂນສາມສ່ວນ ຕັດດ້ວຍຜ້າໄໝທີພຍ່ ນຸ່ງຜ້າຊື່ນໄໝມລາຍຕົ່ນ ສີ່ນໍ້າຕາລ ຂາຍຜ້າຖຸງຕ່ອດດ້ວຍເຈີສີແດງຍົກຈົດ ມ່ນດ້ວຍຜ້າສໄປລາຍສາເກດສີດອກອິນທິລົບກເດີຢັງໄກລ໌ດ້ານຊ້າຍ ທຽງຜມ ເກລຳມາວຍລາວ ມາຍຜມທັດດ້ວຍດອກອິນທິລົມສີ່ຂາວມ່ນໝາທາງດ້ານຊ້າຍ ສວມເຄື່ອງປະຕັບເຈີນ ໄດ້ແກ່ ສຮ້ອຍ ຕ່າງໜູ ກຳໄລ ແລະເຂີມຈັດ

๓. ລັກຊະນະກາຣແຕ່ງກາຍຂອງນັກແສດງໜ້າ “ເກົ່ບຮ້ອຍຫ້ອຍສະແບ່ງ”



ກາພທີ ۴ ກາຣແຕ່ງກາຍຂອງນັກແສດງໜ້າ “ເກົ່ບຮ້ອຍຫ້ອຍສະແບ່ງ”

ທີມາ : ຄະະຜູ້ສ້າງສຽງ

ສວມເສື້ອແຂນກະບອກຄອກລົມສີກຽມທ່າ ຕັດດ້ວຍຜ້າຜ້າຍຍົມຄຣາມ ນຸ່ງໂຈງກະບັນຜ້າໄໝທາງກະຮອກ ຮັ້ງສູງຄື່ງຕັ້ນຂາມ້ວນປລາຍຜ້າສອດໄປດ້ານໜັງແລ້ວເກົບປລາຍຜ້າໄວ້ດ້ານໜັງ ມັດເວຼດດ້ວຍຜ້າໄໝແພຣວາສີ່ຂາວ ຍກລາຍ ສີດຳ ໂພກຜ້າຮອບສີ່ຮະດ້ວຍຜ້າສໄປໄໝລາວສີ່ນໍ້າຕາລ ສວມຄຸນ່ອງສີ່ເນື້ອລາຍສັກຍັນຕົ້ນ ໄນສວມເຄື່ອງປະຕັບ

### กระบวนการสร้างสรรค์ท่ารำ

๑. ท่าฟ้อนแม่บอสาน นำมาสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ทั้งหมด ๗ ท่า ได้แก่ ท่าลมพัดพร้าว พระมหาสีหัน ท่าปูสิงหาน ท่าสาวน้อยบะเปง ท่าสาวน้อยลงทุ่ง ท่านาคเกี้ยวเกล้า ท่ายูงรำแพน
๒. ท่ามวยโบราณ ๔ ท่า ได้แก่ ท่าไถ่ผ้าบปรามาร ท่าไก่เสียบเล้า ท่าพระรามน้ำวัวคันศร
๓. ท่าฟ้อนที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ ผู้วิจัยได้แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ท่าฟ้อนขึ้นใหม่จากคำนิยาม การฟ้อนอีสานของหมอลำฉบับวรรณ ดำเนิน ศิลปินแห่งชาติ ได้นิยามไว้ว่า “ก้มตា รำกว้าง ไม่ห่วงตัว” และ ท่าที่ดัดแปลงมาจากท่ารำของนาฏศิลป์ไทย พร้อมกับท่าที่คิดค้นขึ้นมาใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับลายดันตรีพื้นบ้าน และอารมณ์ของการแสดง เช่น ท่าเก็บดอกสะแบง ท่าร้อยดอกสะแบง ท่าแท่บุญพระเหวด เป็นต้น

### กระบวนการสร้างสรรค์รูปแบบการแสดง

กระบวนการรูปแบบการแสดง พบว่ามีรูปแบบการแสดง ๖ ลักษณะ ประกอบด้วย แกลเอนี่ง แควหน้าไม่สมดุล แควแบบกลุ่มและแควตอน ซึ่งเป็นไปตามการใช้พื้นที่ และทิศทางของผู้แสดงเคลื่อนที่จาก จุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง มีความสัมพันธ์กับตำแหน่งตามหลักทฤษฎีการเคลื่อนไหวคือการเข้าหากระดาน แควครึ่งวงกลม แคววงกลม การตั้งชุม



ภาพที่ ๕ การแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด ฟ้อนดอกสะแบงய่องอีสาน  
ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์

### สรุป

การแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด ฟ้อนดอกสะแบงய่องอีสาน ได้แนวคิดมาจากการบุญพระเหวด หรือ บุญพระเวส หรืองานบุญมหาชาติ เป็นประเพณีบุญตามอัตลิบสองของชาวอีสาน เป็นประเพณีที่ชาวพุทธจะได้ บริจาคทานครั้งยิ่งใหญ่ พุทธศาสนาชนจะเก็บดอกไม้มาร้อยเป็นมาลัยเพื่อตกแต่งศาลาการเปรียญสำหรับงาน บุญมหาชาติ โดยมีความเชื่อกันว่าถ้าผู้ใดได้นำดอกสะแบงมาบูชาจะได้ขึ้นสรวงสรรค์ การแสดงแบ่งเป็น ๓ องก์ ได้แก่ องก์ที่ ๑ ปราการงานบุญ องก์ที่ ๒ เก็บร้อยห้อยดอกสะแบง และองก์ที่ ๓ งานบุญพระเหวด ใช้ผู้แสดง หญิง ๑๖ คน และชาย ๘ คน แต่งกายตามรูปแบบของภาคอีสาน บรรเลงดนตรีพื้นบ้านอีสานประกอบ การลำพูน โดยใช้อุปกรณ์ประกอบ ได้แก่ ตะกร้า และดอกสะแบง

### รายการอ้างอิง

กฤษณา วรรณสุทธิ์. ศิลปินดีเด่น สืบสาน อนุรักษ์ พัฒนาศิลปวัฒนธรรมอีสาน. สัมภาษณ์, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๒.



## แสงสว่างดั้งสุรีย์ อัคนีมหาภูมิกา

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี  
ผู้สร้างสรรค์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์วงศ์ราชนา วุฒิช่วย  
อาจารย์พิชิต ทองชิน  
นางสาวรัชนีวรรณ ปราภู  
นางสาวจิราตัน พหลหลัง  
นางสาวภัทรพร เอ็โภบุตร

### แนวคิดในการสร้างสรรค์งาน

ประเพณีจุดไฟตุ่มกากอกรพรรษาของจังหวัดยโสธรที่มีมานานมากกว่า ๒๐๐ ปี ได้รับการรือฟื้นขึ้นใหม่ หลังจากที่ได้หายไปจากชุมชนบ้านทุ่งเต้ จังหวัดยโสธร โดยการร่วมมือของเจ้าอาวาส ชาวบ้านทุ่งเต้และ จังหวัดยโสธรได้ขยายงานร่วมกับ ททท. จังหวัดอุบลราชธานีเพื่อส่งเสริมและพัฒนางานระดับชุมชนให้เติบโต ขึ้นเป็นงานระดับจังหวัด คณะผู้สร้างสรรค์จึงได้ศึกษาประวัติความเป็นมาของประเพณี โดยการรวบรวม เอกสารและลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลนำมาเรียนเรื่อง วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อออกแบบการแสดงโดยนำ รูปแบบการประดิษฐ์ไฟตุ่มกากที่เป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านทุ่งเต้และการถ่ายไฟตุ่มกากเพื่อเป็นพุทธบูชา นำมาสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านร่วมสมัยซึ่งใช้ทุกภูมิปัญญาศิลป์ร่วมสมัยนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการ ออกแบบเป็นชุดการแสดงที่สะท้อนปริบพหังสังคมของชาวอีสาน ความวิจิตรที่เกิดจากตีความเชื่อ แรงศรัทธา กับภูมิปัญญาชาวบ้านก่อให้เกิดความสนุกสนาน รื่นเริง และความสามัคคีในหมู่สังคม เพื่อเชิดชูคุณค่า วัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นอีกทั้งยังจะเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวและสืบทอดประเพณีจุดไฟตุ่มกากไม่ให้ สูญหายไป นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายมากยิ่งขึ้นผ่านชุดการแสดง แสงสว่างดั้งสุรีย์ อัคนีมหาภูมิกา

### รูปแบบหรือขั้นตอนในการแสดง

รูปแบบการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านร่วมสมัยชุด แสงสว่างดั้งสุรีย์ อัคนีมหาภูมิกา แบ่งออกเป็น ๓ ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ ๑ นำเสนอตั้งแต่การไปเก็บผลตุ่มกากและวิธีการประดิษฐ์ไฟตุ่มกากโดยการแกะสลัก

ช่วงที่ ๒ ฝ่ายชายนำตุ่มกากที่ประดิษฐ์ได้อย่างสมบูรณ์มาให้หญิงสาว มีการหยอกล้อเกี้ยวพาราสี ของหนุ่มสาว

ช่วงที่ ๓ ตามความเชื่อที่สืบทอดกันมาแต่บรรพบุรุษ คือ ชายหนุ่มหญิงสาวแห่ไฟตุ่มกากไปถวายวัด เพื่อเป็นพุทธบูชา และแสดงถึงความรื่นเริงสนุกสนานของผู้คนที่ร่วมงาน

## องค์ประกอบในการแสดง

### เครื่องแต่งกาย

คณะผู้สร้างสรรค์ได้แนวคิดการแต่งกายแบบเดิมของชาวบ้านทุ่งแต็ ตำบลทุ่งแต็ อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร นำมาดัดแปลงโดยออกแบบพสมพسانให้มีความสวยงามและเหมาะสมกับการแสดงแบบนาฏศิลป์ พื้นบ้านร่วมสมัย โดยสืบทอดจากแบบให้เป็นสีฟ้าซึ่งเป็นสีประจำจังหวัดยโสธร และยังคงใช้ผ้าฝ้ายย้อมครามที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวยโสธร เพื่อคงความเป็นอีสานและประเพณีดั้งเดิม มีรายละเอียดดังนี้

นักแสดงชาย สวมเสื้อคอกลม แขนสั้น ตัดเย็บด้วยผ้าฝ้ายย้อมครามมีลวดลาย นุ่งกางเกงขา กวาย สีกรมท่า ยาวถึงข้อเท้า ตกแต่งด้วยผ้าชนิดเดียวกันกับเสื้อ รัดเอว ไม่ปล่อยชายผ้าด้วยผ้าสีฟ้าไม่มีลวดลาย ระดับเอวด้วยสร้อยผูกเอวที่มีลักษณะเป็นลูกปัดโลหะนำมาร้อยเป็นเส้นยาวร้อยสลับกันลูกเล็กและลูกใหญ่ ส่วนชายทั้งสองข้างใช้เป็นผลตุमการประดับตกแต่งด้วยลูกปัดโลหะและลูกปัดไม้ สวมกำไลสีเงินขนาดใหญ่

นักแสดงหญิง ผู้แสดงเกล้า้ม ขดมวยผมไว้กลางศีรษะ ประดับผมด้วยผลตุมกาแกะสลักช่อดอกตูมกาสีเหลือง และปักปินที่มวยผมด้านซ้าย สวมเสื้อเกาะอกสีฟ้า ห่มสไบร์ดอกด้วยผ้าฝ้ายย้อมครามที่มีลวดลายทับผ้าสไบสีฟ้าไม่มีลวดลายทำเป็นสไบ ๒ ชั้น พาดไฟหลังซ้าย กลัดด้วยเข็มกลัดดอกตูมกาสีเหลืองที่อกซ้าย สวมกระโปรง มีลักษณะตัดเย็บมาจากการผ้าเครปสีฟ้าไม่มีลวดลายและผ้าฝ้ายย้อมครามพันนำมาตัดเย็บต่อ กัน ตกแต่งด้วยชายผ้าถุงสีแดงส้มเพื่อให้เกิดความสวยงามเหมาะสมกับการแสดงแบบพื้นบ้านร่วมสมัยและมีผ้าห้อยข้างลักษณะเป็นทางให้หายพกด้านซ้าย รัดเอวด้วยผ้าสีฟ้าไม่มีลวดลาย ประดับเอวด้วยสร้อยผูกเอวที่มีลักษณะเป็นลูกปัดโลหะนำมาร้อยเป็นเส้นยาวร้อยสลับกันลูกเล็กและลูกใหญ่ ส่วนชายทั้งสองข้างใช้เป็นผลตุมการประดับตกแต่งด้วยลูกปัดโลหะและลูกปัดไม้ สวมกำไลสีเงินขนาดใหญ่ สวมเครื่องประดับสีเงิน ได้แก่ ต่างหู สร้อย และกำไลข้อมือ

### เพลงและดนตรี

เพลงและดนตรี กำหนดรูปแบบแนวทางดนตรีเพื่อให้เหมาะสมกับการแสดงชุด แสงสว่างด้วยสีรุ้ย อัคนี หมายความว่า หมายความชัดเจนในการประดิษฐ์แนวเพลง โดยใช้ดนตรีพื้นเมืองอีสานพสมพسانกับดนตรีสากล และกำหนดรูปแบบการแนวทางของดนตรีให้เป็นแบบร่วมสมัยโดยการยึดทำงานของดนตรีพื้นเมืองอีสาน พสมพسانกับดนตรีสากล ใช้หลักโครงสร้างของดนตรีอีสานเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดยโสธร คือ ลายเชิงบังไฟ นำมาเป็นทำงานที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ แบ่งออกเป็น๓ ช่วง ดังนี้ ช่วงที่ ๑ รุ่งอรุณวันใหม่ เป็นการรังสรรค์ขึ้นจากเสียงไก่ขัน เสียงนก เสียงสัตว์นานาชนิด เพื่อแสดงให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณ และที่พร้อมจะดำเนินชีวิตไปข้างหน้า ช่วงที่ ๒ เป็นการรังสรรค์จากความเป็นอีสาน เสียงพิณ โหนด แคน เป็นดนตรีร่วมสมัยแต่ความเป็นอีสานยังอยู่ในจิตวิญญาณของนักแสดง และช่วงที่ ๓ การรังสรรค์ดนตรีจากบุญประเพณีกลองยาวและเชิงบังไฟ ยังคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และกลิ่นอายของวัฒนธรรมในจังหวัดยโสธร

### ท่ารำ

คณะผู้สร้างสรรค์นำท่ารำจากนาฏศิลป์พื้นบ้านมาพสมพسانกับนาฏศิลป์ไทย และออกแบบเพิ่มเติม เพื่อให้เหมาะสม โดยเลียนแบบจากท่ารำที่มีใน การประดิษฐ์ไฟตุมกา อิริยาบถธรรมชาติ เช่น การหยอกล้อ กี้ยวparaสีของหนุ่มสาวชาวบ้าน และในช่วงของการแห่ขบวน คณะผู้วิจัยได้นำท่ารำจากประเพณีบุญบังไฟ ซึ่งเป็นประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดยโสธรมาปรับปรุงและสร้างสรรค์ขึ้นใหม่เพื่อให้เกิดความสวยงาม

### อุปกรณ์ประกอบการแสดง

๑. ผลตูมกา
๒. เหล็กปลายแหลม
๓. โคมไฟตูมกา



ภาพที่ ๑ การแต่งกายของนักแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด แสงสว่างดั่งสุรีย์ อัคนีหามากตูมกา  
ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์



ภาพที่ ๒ การแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด แสงสว่างดั่งสุรีย์ อัคนีหามากตูมกา  
ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์

## สรุป

ผลงานสร้างสรรค์ ชุด แสงสว่างดังสุรีย์ อัคนีมากตูมกา สืบเนื่องมาจากประเพณีจุดไฟตูมกาที่เป็นประเพณีชุมชนบ้านทุ่งแต่ ปฏิบัติสืบทอดกันมาในวันออกพรรษาไม่น้อยกว่า ๒๐๐ ปี แต่ในช่วง ๕๐ ปีที่ผ่านมาได้เลื่อนหายไป จึงนำมาสร้างสรรค์เป็นการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านร่วมสมัย โดยแบ่งการแสดงออกเป็น ๓ ช่วง คือ ช่วงที่ ๑ นำเสนอตั้งแต่การไปเก็บผลตูมกาและวิธีการประดิษฐ์ไฟตูมกา ช่วงที่ ๒ ฝ่ายชายนำตูมกาที่ประดิษฐ์ได้อย่างสมบูรณ์มาให้หญิงสาว มีการหยอกล้อเกี่ยวกับราศีของหนุ่มสาว และช่วงที่ ๓ ตามความเชื่อที่สืบทอดกันมาแต่บรรพบุรุษคือชายหนุ่มหญิงสาวแห่งไฟตูมกาไปถวายวัด เพื่อเป็นพุทธบูชา และแสดงถึงความรื่นเริงสนุกสนานของผู้คนที่ร่วมงาน ใช้นักแสดงทั้งหมด ๑๒ คน เป็นชาย ๔ คน และหญิง ๘ คน ดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงเป็นการผสมผasan กันระหว่างดนตรีพื้นบ้านภาคอีสานกับดนตรีสากล การแต่งกายได้นำเอาผ้าယ้อมครามของชาวโโซธรมาออกแบบให้ร่วมสมัย ทำรำได้นำเอาอิริยาบถในขั้นตอนการแกะสลักตูมกาท่าเชิงบึ้งไฟสมกับท่าเต้นแบบนาฏศิลป์พื้นบ้านร่วมสมัย



## ສະໄໝເກີ່ວສາວ

ວິທະຍາລັບນາງຸປະລິປນຄຣາະສົມາ ສຖາບັນບັນທຶກພັນຄືລົ້ມ

ຜູ້ສ້າງສරຕີ : ດຣ. ວາສນາ ຮົມໂພຈີ

ດຣ. ສຸກຮັດນ ຖອງພານິຍ່

ນາຍຫຼຸລທອງໃຈ ຜົ່ງຮັມຍໍ

ນາຍກຸ່ງກົງເທືອນທໍ່ ເສກົານໂຂຕິຈິນດາ

ນາຍສຸຮັດເຈ ເນື່ອມຄຳ

### ແນວຄົດໃນການສ້າງສරຕີງານ

ໜ້າເຍືອ ເປັນໜັກລຸ່ມນ້ອຍທີ່ພົຍພມາຈາກເມືອງຄົງ ແຄວນທລວງພຣະບາງແລະເມືອງອັຕປູອ ແຄວນຈຳປາສັກສາຮາຣນຮູ້ປະຊາບີປ່າໄຍປປະຊານລາວ ໂດຍການນຳຂອງພຣະຍາກຕະຫີລາ ຫ້ວໜ້ານຳໜັນເຟ່າເຍືອ ອພຍພາທາງເຮືອ ລ່ອງຕາມແມ່ນ້ຳໂຈງແລະແມ່ນ້ຳມູລ ມາຕັ້ງຄື້ນຮູ້ນບັນບັນເມືອງໃນເຂດໄກລ້າລຳນ້ຳບຣິເວນຄໍາເກອຣາຢີໄສລ ຈັງຫວັດຕະຫີສະເກເຂ ອັດລັກໜົນທ່າງວັດນອຣມທີ່ໄດ້ດີເດີນຂອງໜ້າເຍືອ ດີວ່າເຄື່ອງດົນຕຣີກົດຕີສີທີ່ເຮີຍກວ່າ ສະໄໝ ກາຍາເໝາຣ ແປລວ່າ “ເຂາສັ່ວງ” ເປັນເຄື່ອງເປົ້າຂອງໜ້າເຍືອທຳມາຈາກເຂາຄວາຍ ມີຄວາມດັ່ງຮະດັບເສີຍສູງ ໄນມີຮະບບໂນ຃ຕໍ່ທີ່ແນ່ນອນ ເປັນສັນລັກໜົນແຫນຄວາມອຸດຸມສົມບູຮົນ ໃຊ້ປະກອບພິຈິກຮມແລະກິຈກຮມທີ່ສຳຄັຟເກົ່ານັ້ນ ເຊັ່ນ ພິຈິກຮມບວງສຽງພຣະຍາກຕະຫີລາແລະການແຂ່ງເຮືອຍາວປະເພີນປະຈຳປີ ໄນນິຍມນຳມາເປົ້າເລີ່ມ ທຳໄທກາສືບທອດແລະຄ່າຍຫອດກຸມືປັ້ງປຸງທີ່ຄື່ນຄ່ອຍ ຈັງສູງຫຍ່າໄປ ຄວາມສຳຄັຟດັ່ງກ່າວເພື່ອສະຫຼັອນວິສີ່ວິຕຂອງໜ້າເຍືອໃນການເປົ່າສະໄໝແລະວັດນອຣມທີ່ຄື່ນໄວ້ເປັນລາຍລັກໜົນອັກຊຣສາມາຮຄສືບຄັນແລະພື້ນຝົວວັດນອຣມຂອງໜຸ່ມໜຸນຕຳບລົງ ອຳເກອຣາຢີໄສລ ຈັງຫວັດຕະຫີສະເກເຂ ໃຫ້ສືບທອດຕ່ອໄປ ຄະຜູ້ສ້າງສරຕີຈຶ່ງມີແນວຄົດສ້າງສරຕີໜຸດການແສດງ “ສະໄໝເກີ່ວສາວ” ເພື່ອເປັນການພື້ນຝົວຄືລປວດນອຣມທີ່ຄື່ນແລະເປັນການພົມແພຣ່ຄືລປວດນອຣມດ້ານການແສດງທີ່ສືບທອດກັນມາຕັ້ງແຕ່ປະບຸບຸຮຸຈາກຮຸນສູ່ຮຸນໃຫ້ຄົງອູ່ຕ່ອໄປ

### ວັດຖຸປະສົງຄົດ

ເພື່ອສຶກຂາປະວັດທີ່ຄວາມເປັນນາຂອງສະໄໝແລະເພື່ອສ້າງສරຕີການແສດງ ຜຸດ “ສະໄໝເກີ່ວສາວ” ໂດຍສຶກຂາຄົນຄວ້າຂໍ້ມູນຈາກການສົມກາຍົນ ລົງພື້ນທີ່ເກີບຂໍ້ມູນວິສີ່ວິຕວັດນອຣມຄວາມເປັນອູ່ຂອງໜ້າເຍືອ ອຳເກອຣາຢີໄສລ ຈັງຫວັດຕະຫີສະເກເຂ ໃຫ້ສືບທອດຕ່ອໄປ ຄະຜູ້ສ້າງສරຕີຈຶ່ງມີແນວຄົດສ້າງສරຕີໜຸດການແສດງ “ສະໄໝເກີ່ວສາວ” ເພື່ອເປັນການພື້ນຝົວຄືລປວດນອຣມທີ່ຄື່ນແລະເປັນການພົມແພຣ່ຄືລປວດນອຣມດ້ານການແສດງທີ່ສືບທອດກັນມາຕັ້ງແຕ່ປະບຸບຸຮຸຈາກຮຸນສູ່ຮຸນໃຫ້ຄົງອູ່ຕ່ອໄປ

### ຮູບແບບທີ່ຮູ້ອໍານຸ້ມສົມພາບໃນການແສດງ

ການແສດງຈຸດ ສະໄໝເກີ່ວສາວເປັນພລງານນາງຸປະລິປນທີ່ມີຄວາມແປປກໃໝ່ແລະແຕກຕ່າງຈາກນາງຸປະລິປນພື້ນບັນທຶກທີ່ເຄີຍມີອູ່ແຕ່ເດີມໂດຍຢັງຄົງຮັກຊາວັດລັກໜົນວັດນອຣມປະຈຳທີ່ຄື່ນຂອງໜຸ່ມໜຸນຕຳບລົງ ອຳເກອຣາຢີໄສລ ຈັງຫວັດຕະຫີສະເກເຂ ເພື່ອໃຫ້ໃນການສ່າງເສີມຄືລປວດນອຣມປະຈຳໜຸ່ມໜຸນ ໂດຍໄມ້ໃຫ້ເກີດຄວາມຄລາດເຄລື່ອນໄປຈາກຂອງເດີມ ເຊັ່ນ ທ່າຮ່າຍຮ່າມ ແລະການແຕ່ງກາຍ ໄດ້ນຳທ່າຮ່າມແມ່ບຫອສານແລະການເຂົ້າພື້ນບັນຫອສານມາພື້ນພາບສານໃໝ່ມີຄວາມເຮີຍຈ່າຍຕົ້ນແບບການແສດງຂອງໜ້າບັນຫາຕີພັນອຸ້ງເຍືອ ແລະຄູກຕ້ອງຕາມປະເພີນໄວ້ສະບັບປະບຸບຸຮຸຈ ແລະປະເພີນແຂ່ງເຮືອທີ່ໃຫ້ສະໄໝສືບທອດຕ່ອກກັນມາ ປະຢຸກຕີໃຫ້ສະໄໝມີຈຸດເດີນເປັນອຸປະກິດຂອງນັກແສດງຝ່າຍໜ້າ ຕີ່ສະໄໝ ເນັ້ນລັກໜົນການເກີ່ວສາວສິ່ງທີ່ຫຼັງຈາກນັກແສດງຝ່າຍໜ້າ ໂດຍຜູ້ໜ້າເກີ່ວສາວດ້ວຍທ່າເປົ່າສະໄໝມີລື່າທະນັກທະແນສົມໝາຍຫາຕີ ແຫຼັງແກຣ່ງເປັນທີ່ຕ້ອງຕາຂອງໜຸ່ງສາວ ສ່ວນທ່າຮ່າຍຂອງໜຸ່ງສາວຈະອ່ອນຂ້ອຍ

สวยงาม มีความเขินอายและรักนวลสงวนตัว การสร้างสรรค์สื่อถึงความส่ง่งาม ความสวยงาม ความสุภาพ เรียบร้อยของชายและหญิงให้สอดคล้องกับบุคลิกของสังคมปัจจุบัน มีลำดับช่วงการแสดง ดังนี้

ช่วงที่ ๑ เสียงใหม่ ชาบ ในยามเช้า ส่งเสียงสะไภءเพื่อเรียกผ้ายายให้มารวมพลเป่าสะในในประเพณี บูชาเลี้ยงศาลบรรพบุรุษชาวเยอ

ช่วงที่ ๒ ชายและหญิงเมื่อประกอบกิจกรรมตามประเพณีบูชาเลี้ยงศาลบรรพบุรุษชาวเยอแล้วซักชวน กันไปชมประเพณีการแข่งขันเรือยาว มีการใช้สะในประกอบการแข่งเรือ โดยใช้สัญญาณการเป่า รวมพล ล่อง และเทียบท่า มีจังหวะที่เร้าใจ สนุกสนาน เกี้ยวพาราสี

ช่วงที่ ๓ ยามเย็น แสดงให้เห็นถึงสิ่นสุดการทำกิจกรรมต่าง ๆ ฝ่ายชายชวนหญิงสาวกลับบ้านและ คุ้มครองป้องกันโดยเป่าสะในเป็นระยะ ๆ ตลอดการเดินทาง

### องค์ประกอบในการแสดง



ภาพที่ ๑ ลักษณะการแต่งกายของชาวส่วยหญิงและชาย

ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์

ผู้แสดง ใช้ผู้แสดงผู้ชาย ๘ คน และผู้หญิง ๘ คน

กระบวนการท่ารำ รูปแบบการแปรแปร มีทั้งหมด ๘ แวร ท่ารำมีทั้งหมด ๓๓ ท่า

เครื่องแต่งกาย ใช้ลักษณะการแต่งกายชายและหญิงของชาวเยอ จังหวัดศรีสะเกษ มีเครื่องประดับเงิน และใช้ดอกคำราดทัดหุ้ ใช้ผ้าโพกศีรษะที่มีลักษณะเฉพาะ

อุปกรณ์ นักแสดงผู้ชายถือสะในประดิษฐ์คนละ ๑ อัน รวมทั้งหมดจำนวน ๘ อัน

วงดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง วงดนตรีพื้นบ้านประยุกต์ชนเผ่าเยอ ได้แก่ กลองยาวจำนวน ๒ ใบ สะใน ๔ อัน มีขนาดต่างเสียงกัน โปงลาง แคน ໂຫວດ พิน เปส เครื่องประกอบจังหวะ

ระยะเวลาในการแสดง ๗ นาที



ภาพที่ ๒ ลักษณะของสะใน  
ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์



ภาพที่ ๓ ลักษณะท่ารำโดยฝ่ายชาญเปาสะใน  
ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์

#### ดนตรีและการวางแผนประกอบการแสดง

สะในเป็นเครื่องดนตรีของชาวเยอจังหวัดศรีสะเกษ ปัจจุบันมีการนำสะในบรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีชั้นอื่น ๆ เช่น แคน กลอง พิณ ฉิ่ง ฉับ เทคนิคการเปาสะในถือว่าเป็นเทคนิคเฉพาะตัว คือ การดูดลมเข้าตลอดไม่มีการเปาลมออก การเปาสะในออกจากจะใช้ปากดูดลมเข้าไปให้เกิดเสียงแล้วยังต้องใช้มือข้างหนึ่งปิดและเปิดตรงปากท่อ (ปลายขาด้านที่มีขนาดใหญ่ใช้เป็นปากลำโพงถือว่าเป็นจุดที่สำคัญรองจากลิ้น) และมืออีกข้างจะใช้นิ้วหัวแม่มือปิดและเปิดตรงปลายท่อ (ปลายขาด้านเล็กเป็นจุดที่สำคัญเกี่ยวกับการเปลี่ยนระดับเสียง) เพื่อให้เกิดเสียงที่แตกต่างกัน ผู้ที่มีความชำนาญการเปาสะในจะต้องได้รับการฝึกฝนด้านเทคนิคเป็นอย่างดีโดยเนพะการฝึกลมและการฝึกมือทั้งสองข้างให้มีความประสานอย่างลงตัวกับจังหวะลมที่ดูดเข้า

เพลงประกอบการแสดงสร้างสรรค์ ชุด “สะในเกี้ยวสา” ประพันธ์เพลงโดย นายทูลทองใจ ซึ่งร่วมกับนายวิวิท กตเศลิ และคณะวิจัย สืบเนื่องจากสนใจเป็นเครื่องเป่าให้สัญญาณชนิดหนึ่งที่มาจากความมีลิ้นสำหรับเป่าให้เกิดเสียงที่ทำด้วยไม้ไผ่ติดไว้ข้างเข้า cavity มักระเลงเดียว ๆ ไปตามอารมณ์ของผู้เป่า มี ๓ เสียง ไม่มีการบรรเลงรวมวง จึงร่วมกันคิดประดิษฐ์สะในขึ้น โดยนำสะในมาปรับโครงสร้างเสียงให้มีเสียงประสานและนาฬิกาฟังยิ่งขึ้นเพิ่มมากยิ่งขึ้น คือ เสียง ด ร ม, พ ช ล, ช ล ท แล้วนำมาบรรเลงพร้อมกัน เป็นเสียงประสานหลาย ๆ เสียง ทำให้การแสดงมีความน่าสนใจยิ่งขึ้น เครื่องดนตรีที่ใช้ได้ปรับวงดนตรีพื้นบ้าน ชนเผ่าเยอจาก การใช้กลองทوم เปลี่ยนมาใช้กลองยาวจำนวน ๒ ใบ และนำเครื่องดนตรีบางชิ้นมาผสม มีแคน โหวด พิน จึงเรียกชื่อว่า วงศ์พื้นบ้านประยุกต์ชนเผ่าเยอ แนวคิดในการประพันธ์ใช้ทำงานอย่างเพลง พื้นบ้านอีสานเข้ามาเป็นองค์ประกอบของโครงสร้างทำงานเพลง เพื่อให้มีความสมบูรณ์ สื่อสาร และถ่ายทอด อารมณ์ให้ชัดเจน โดยใช้สะใน ๕ ตัว เป็นประสานเสียง ด้วยเสียง ด ร ม, พ ช ล, ช ล ท เข้ามา มีส่วนร่วม ในการบรรเลงดนตรี ซึ่งเป็นการสร้างสีสันความแปลกใหม่ให้กับดนตรีให้มีเสียงก้องกังวน สดใส ไพเราะน่าฟัง สื่อเสียงสะในได้ชัดเจน

### เพลง สะในเกี้ยวสา

ทำงานที่ ๑ ทำงานสะในรวมพล ผสมลายเพลงพื้นบ้านอีสาน ใช้บรรเลงเพื่อร่วมพลสะใน

จังหวัดกลอง	จังหวัดกลอง	จังหวัดกลอง	- - - ด	- - ล ร	- ด ร ม	ล မ ช ร	ม ด ล ด
ร ด ล ร	ม ด ร ม	ล မ ช ร	ม ด ร ม	- ด ล ร	ม ด ร ม	ล မ ช ร	ม ด ล ด
ร ด ล ร	ม ด ร ม	ล မ ช ร	ม ด ร ม	- ด ล ร	ม ด ร ม	- ด ล մ	ร ด ท ล

ทำงานที่ ๒ ทำงานสะในล่อง ผสมลายพื้นบ้านอีสานที่ใช้บรรเลงประกอบการแสดงแข่งเรือยawa มีจังหวะปานกลาง

- - - մ	- չ - լ	չ լ դ մ	- չ - լ	- դ - մ	- չ - լ	չ լ դ մ	- չ - լ
- - - ծ	- ր - մ	ր մ շ ծ	- ր - մ	- - - լ	- դ - ր	դ ր մ լ	- դ - ր
- - - չ	- լ - թ	լ թ ր մ	- չ - լ	- - - չ	- լ - թ	լ թ ր մ	- չ - լ

ทำงานที่ ๓ ทำงานสะในเทียบท่า ผสมลายพื้นบ้านอีสาน มีจังหวะเร็ว กระชับ กระฉับกระเฉงใช้บรรเลงเกี้ยว

- - - -	- - - լ	- - չ մ	ր մ շ լ	- - - թ	- չ թ լ	- չ - մ	ր մ շ լ
- - - -	- մ - լ	- լ շ մ	ր մ շ լ	- - - թ	- չ թ լ	- չ - մ	ր դ ր մ
- - - -	- մ շ ր	մ ր դ լ	չ լ դ ր	- - - -	- մ շ ր	մ ր դ լ	չ լ դ ր

### สรุป

การสร้างสรรค์ชุดการแสดง “สะในเกี้ยวสา” เป็นการสร้างสรรค์ผลงานและอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน โดยเฉพาะการผสมผสานเครื่องดนตรี สะใน ให้มีความโดดเด่นทั้งดนตรีและท่ารำประกอบการแสดงได้อย่างชัดเจน ให้สามารถสืบสานต่อกันไปได้อีกยาวนานบนพื้นฐานของความดั้งเดิม ดังนั้นผลงานการสร้างสรรค์การแสดงชุดนี้จึงเป็นการสร้างสรรค์ผลงานแบบผสมผสานวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสานให้ของชนเผ่าเยอที่ทรงคุณค่า ต่อสังคมอันเป็นการรักษาวัฒนธรรมให้ยั่งยืนสืบไป



## ร่ายเพลงหงส์ลอดลาย

วิทยาลัยนาฏศิลปสุพรรณบุรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ผู้สร้างสรรค์ : ว่าที่ร้อยตรี วีรกร ศุขศาสตร์

นายนารี สาสังเคราะห์

นายพนม บุญเหลือ

นายจักกฤษณ์ วัฒนาภูล

### แนวคิดในการสร้างสรรค์งาน

การแสดง ชุด ร่ายเพลงหงส์ลอดลายได้แนวคิดจากกลุ่มชาติพันธุ์จังหวัดสุพรรณบุรีที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ที่แตกต่างกัน หนึ่งในชาติพันธุ์ที่ยังคงดำรงวิถีชีวิตและเป็นกลุ่มชนสำคัญที่มีจำนวนประชากรอาศัยอยู่ในประเทศไทยคือ กลุ่มชาติพันธุ์จีนที่เข้ามาอาศัยนับแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน โดยมีศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนการสืบทอดอันเป็นมรดกแห่งองค์ความรู้ที่สำคัญภายใต้การนำของนายบรรหาร ศิลปอาชา อธิบดีกรมศิลปากร จีนที่ ๒๑ ซึ่งท่านมีเชือสายของชาวจีนและมีถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยท่านได้นำเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชนชาติจีนสู่การพัฒนาในรูปแบบของการท่องเที่ยว ด้วยการสร้างอุทยานมังกรสร้างสรรค์ หมู่บ้านมังกรสร้างสรรค์และพิพิธภัณฑ์ลูกหลวงพันธุ์มังกร เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองเนื่องในโอกาสที่ประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน มีความสัมพันธ์ไม่ต่างจากการทุตครบ ๒๐ ปี เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๘ นับได้ว่าสถานที่ดังกล่าวเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดสุพรรณบุรีที่มีชื่อเสียง มีนักท่องเที่ยวทั้งในจังหวัดและจังหวัดอื่น ๆ ให้ความสนใจเยี่ยมชมเป็นอย่างมาก ด้วยเป็นสถานที่ท่องคุณค่าแห่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีน รวมทั้งเป็นสถานที่จัดงานประเพณีที่สำคัญ เช่น งานประเพณีตรุษจีน งานประเพณีทึ่งกระจาด เป็นต้น

อุทยานมังกรสร้างสรรค์ จังหวัดสุพรรณบุรี มีประติมารูปตัวมังกรขนาดใหญ่ที่เด่นเป็นสง่าและสวยงาม อันเป็นเอกลักษณ์และสัญลักษณ์ของสถานที่ ตลอดจนเรื่องราวของลูกหลวงพันธุ์มังกรในอดีตจากประเทศไทย สู่ศูนย์แคนความอุดมสมบูรณ์ของเมืองสุพรรณบุรี จึงได้นำสู่แนวคิดการสร้างสรรค์การแสดง โดยนำตัวมังกรมาสร้างสรรค์เป็นผลงานขึ้นใหม่ อันแสดงถึงความยิ่งใหญ่ การแสดงอิทธิฤทธิ์ของตัวมังกรในรูปแบบต่าง ๆ และนำหงส์มาประกอบการแสดงโดยมุ่งเน้นในลีลาของความอ่อนช้อยดงงามเพื่อแสดงให้เห็นถึงมังกรและหงส์เป็นสัญลักษณ์ของชีวิตคู่ที่สมบูรณ์พูนสุข มีความเจริญรุ่งเรือง ความอุดมสมบูรณ์ การมีอำนาจเจริญ ตามคติและความเชื่อที่สืบทอดของชาวจีน ออกแบบผสมผสานแนวคิดความเชื่อดังกล่าวสู่รูปแบบการแสดงที่เป็นนาฏศิลป์จีน รวมทั้งเป็นผลงานที่سانสัมพันธ์ระหว่างชุมชนไทยจีนในจังหวัดสุพรรณบุรี ตลอดจนมุ่งส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยวิถีการท่องเที่ยวในท้องถิ่น โดยใช้มิติทางวัฒนธรรมด้วยการสร้างสรรค์การแสดงอันมีที่มาของลูกหลวงพันธุ์มังกร ภายใต้ชื่อ “ร่ายเพลงหงส์ลอดลาย” ซึ่งหมายถึง ท่วงท่าของมังกรและหงส์ที่ส่งงาม

### รูปแบบหรือขั้นตอนในการแสดง

การแสดงแบ่งรูปแบบออกเป็น ๓ ช่วงการแสดง ดังนี้

ช่วงที่ ๑ “ร่ายเพลง” เป็นช่วงแรกของการแสดงที่นำเสนอการปรา凯ตัวมังกรที่ใช้ผู้แสดงชาย จำนวน ๙ คน ออกมาระดมแสดงอิทธิฤทธิ์อย่างอีกเทิมและน่าเกรงขาม ด้วยการออกลีลาท่ารำและการเคลื่อนไหวรูปแบบนาฏศิลป์จีนผสมผสานกับท่ารำนาฏศิลป์ไทย (โขน) ใช้กระบวนการการแสดงขึ้นลง ภาระร่วมกับการเปลี่ยนมาเรื่องราวกระบวนการเพลงของกลองจีนในการเดินทำนองอันรุกเร้าและสลับกับเพลงที่มีท่วงท่าของเรือเพื่อดูส่งงามและน่าเกรงขาม

**ช่วงที่ ๒ “ทรงส์” การเปิดตัวนักแสดงหญิง จำนวน ๑๗ คน ที่แสดงเป็นทรงส์ ด้วยลีลาท่าทางที่สง่างาม รูปแบบนาฏศิลป์จีนที่อุกมาเริงระบำบนห้องฟ้า โดยใช้ผ้าที่ปลายแขนโบกพลิ้วสะบัดไปมาเป็นท่วงท่าที่ดูคล้าย ทรงส์กำลังร่อนบิน ประกอบเข้ากับทำนองเพลงซ้ำและรีวิวสลับกัน**

**ช่วงที่ ๓ “ลอดลาย” เป็นช่วงที่มังกรกับทรงส์ ต่างร่ายรำให้สอดคล้องและเคลื่อนไหวผสมผสานกัน มีทั้งกระบวนการต่อตัว แปรແเวลา เป็นรูปแบบต่าง ๆ ที่น่าตื่นตาตื่นใจ รวมทั้งการแสดงที่สื่อให้เห็นถึง การรวมพลังและความสามัคคีอันยิ่งใหญ่ของลูกหลานพันธุ์มังกร**

### องค์ประกอบในการแสดง

#### ๑. ผู้แสดง ใช้นักแสดงทั้งหมด จำนวน ๒๑ คน โดยแบ่งเป็น

๑.๑ นักแสดงชาย จำนวน ๘ คน โดยนักแสดงชายแสดงเป็นมังกร จะต้องเป็นนักแสดงที่มีรูปร่าง สูงใหญ่ แข็งแรง และเคลื่อนไหวได้คล่องแคล่วว่องไวอย่างมีทักษะ เพราะการแสดงชุดนี้นักแสดงชายต้องออก ลีลาท่ารำได้สวยงามตามนาฏศิลป์จีนและไทย

๑.๒ นักแสดงหญิง จำนวน ๑๒ คน โดยนักแสดงหญิงจะต้องมีใบหน้าเรียวทึ่งดงماให้สัดส่วนที่ดี รูปร่างสมส่วน สูงโปร่ง และเป็นผู้ที่มีพื้นฐานทางนาฏศิลป์ไทยและนาฏศิลป์สร้างสรรค์อย่างมีทักษะเช่นเดียวกับ นักแสดงชาย

#### ๒. เครื่องแต่งกาย ใช้เครื่องแต่งกาย ๒ รูปแบบ ดังนี้

๒.๑ รูปแบบเครื่องแต่งกายชุดมังกร (ผู้ชาย) ประกอบไปด้วยเสื้อแขนยาวสีทองประดับด้วยเลื่อมที่ ทำคล้ายเกล็ดมังกร รองคอเชิงช้อนที่มีลวดลายแบบจีน ประดับผ้าคาดเอวสีทองตัดกับเสื้อตัวที่ตกแต่งลวดลาย พร้อมห้อยหน้า ห้อยข้าง และผ้าปิดกันรูปสามเหลี่ยมประดับลวดลายมังกร ส่วนการเงงมีลักษณะของ ปลายนารูดรัดติดกับข้อเท้า และสวมรองเท้าหุ้มสันสีดำ ส่วนเครื่องประดับประกอบไปด้วยหัวเข็มขัด เชือกพัน รอบเอวห้อยสายติดพู่ห้อย ข้อมือประดับตกแต่งลวดลายสวยงาม โดยโทนสีของตัวมังกรเป็นสีทอง ศีรษะทำ เป็นรูปมังกรครึ่งหัวแบบมีต่อนบนสีทอง เผยหน้าผู้แสดงที่แต่งหน้าแบบเจ้า มีผ้าคลุมจากศีรษะที่ทำเป็นเกล็ด จากส่วนหัวยาวถึงไหล่

๒.๒ รูปแบบเครื่องแต่งกายชุดทรงส์ (ผู้หญิง) ประกอบไปด้วยเสื้อเกาะอกสีเนื้อ สวมเสื้อคอก Jin แบบ ตั้งใช้แขนเสื้อยาวรวมพื้นสำหรับการสะบัดให้พลิ้วไหวไปมาตามท่วงท่า โหนสีฟ้า กระโปรงทรงบานยาว เเต้มตัวสีแดงและสีฟ้า (แบบช้อน) ประดับด้วยผ้ารัดสะเอว ๒ ชิ้น ที่นำมารัดช้อน มีพู่ห้อยตามขอบรัดเอว สวมรองเท้าเจ็บ เครื่องประดับประกอบไปด้วย สร้อยคอ ต่างหู ข้อมือ ส่วนเครื่องประดับศีรษะทำจากผ้าและ โลหะเป็นรูปทรงสีทองติดบนศีรษะที่มุ่นหมายทรงสูงด้านบน

#### ๓. เพลงและดนตรี

แนวคิดในการประพันธ์เพลง สืบเนื่องจากชาวจีนเดินทางเข้ามาในเมืองไทยตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย ส่วนใหญ่นั้นเข้ามาทำการค้าขายจนมาถึงสมัยกรุงธนบุรี จึงมีชาวจีนเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นจำนวนมาก เมื่อมี คนไทยอพยพเข้ามาอยู่ในเมืองหลวงมากขึ้นเรื่อย ๆ จึงทำให้เกิดการกระจายตัวของกลุ่มจีนไปยังแหล่งที่ตั้ง จังหวัดอื่น ๆ อีกประการหนึ่งนั้นชาวจีนที่เข้ามาอยู่ในเมืองไทยมีได้มาเพื่อตั้งถิ่นฐานทำการค้าขายเพียง อย่างเดียว หากแต่ได้นำวัฒนธรรมทางดนตรีเข้ามาด้วย จังหวัดสุพรรณบุรีก็เป็นอีกหนึ่งสถานที่ ที่ชาวจีนได้นำ วัฒนธรรมทางดนตรีเข้ามาสร้างเสียงเพลงหรือที่ชาวสุพรรณบุรีรู้จักกันในชื่อวงหล่อโก้ว

วงหล่อโก้วเป็นวงดนตรีโบราณของชาวจีนแต่จีวิมีความเก่าแก่ เน้นเครื่องประกอบจังหวะที่เป็นโลหะ ตีให้เกิดเสียงกังวาน บทเพลงและดนตรีมีความสำคัญต่อพิธีกรรมเพราตนตรีเป็นตัวกลางสื่ออารมณ์และความรู้สึก ทำให้ผู้ฟังเกิดความศรัทธาและความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรมมากยิ่งขึ้น ซึ่งมีการสืบทอดมาเป็นระยะเวลานาน คนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดสุพรรณบุรีมีความเชื่อว่างหล่อโก้วเป็นวงดนตรีที่มีบทบาทความสำคัญ ต่อการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในจังหวัดสุพรรณบุรี วงหล่อโก้วนั้นใช้บรรเลงแท่หรืออัญเชิญเจ้าพ่อ เจ้าแม่ในประเพณีงานทึ้งกราจดของจังหวัดสุพรรณบุรีตลอดมาอีกด้วย จากที่มาและเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้เกิดแนวคิดการสร้างสรรค์เพลงและดนตรีประกอบการแสดงชุด “ร่ายหลงหลงส์ลดลาย” จากวงหล่อโก้ว เพื่อให้เกิดอัตลักษณ์ในความเป็นเพลงจีนมากขึ้น จึงได้นำทำงานของเพลงบางส่วนของวงหล่อโก้ว เมืองเจาโจ ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน มาเป็นต้นแบบในการประพันธ์เพลง ทั้งนี้เพื่อให้ทำงานของเพลงนั้นใกล้เคียงกับ เพลงจีนมากที่สุด โดยได้รับความอนุเคราะห์อย่างดียิ่งจากนักธุรกิจชาวจีนคือ อาจารย์เนินชีนเหวย ที่ประกอบ ธุรกิจส่งออกเครื่องดนตรีจีนในประเทศไทย ได้เป็นผู้ติดต่อกับนักดนตรีของเมืองเจาโจ ในเรื่องการขออนุญาต นำทำงานของเพลงของวงหล่อโก้วที่มีอยู่เป็นต้นแบบในการประพันธ์เพลง ทั้งนี้ทำงานของเพลงที่นำมาเป็นต้นแบบ การประพันธ์ชื่อว่าเพลง “เสี่ย่เจ่ง” มีความหมายว่าเป็นการเฉลิมฉลองในเทศกาลอันเป็นมงคล เช่น พิธีเชิญเจ้า พิธีกรรมส่งเจ้า พิธีกรรมแท่เปiy และพิธีกรรมขึ้นศาลเจติ พิธีกรรมที่ได้กล่าวมานี้ล้วนแล้วเป็นพิธีกรรมอันเป็น สิริมงคลตามความเชื่อของชาวจีน

เครื่องดนตรีที่ใช้ในการบรรเลงเป็นการผสมผสานระหว่างเครื่องดนตรีในแต่ละชนิดเพื่อให้เกิด ความสอดคล้องกับกระบวนการทำท่าที่ใช้ในการแสดงชุดนี้ รวมถึงเครื่องประกอบจังหวะที่เป็นเครื่องทองเหลืองและ กลองจีน โดยมีแนวคิดในการใช้จังหวะความหนักเบาตามกระบวนการท่ารำ เพื่อเลือกใช้ให้เหมาะสมกับอารมณ์ ของเพลงและการแสดง การประพันธ์เพลงในครั้งนี้ได้นำเครื่องดนตรีไทยชนิดเครื่องสาย คือ ซอตัวง และซออ้อ เข้ามามีบทบาทในการบรรเลงเพื่อให้สำเนียงเพลงนั้นยังคงมีความเป็นอัตลักษณ์ของเครื่องสายไทยที่ผสมผสาน เครื่องดนตรีที่ใช้ดำเนินการทำง คือ ขิม ขลุย ซอตัวง ซออ้อ ปีจีน ตีต้า เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบจังหวะ คือ เครื่องทองเหลืองต่าง ๆ กลองจีน ฉบับ ฉบับใหญ่ ล้อ ฉิมป้อ แต่งเล็ก แต่งใหญ่ ตัวโก้ว



ภาพที่ ๑ - ๒ ท่วงท่าและเครื่องแต่งกายของผู้แสดงมังกรและหงส์  
ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์



ภาพที่ ๓ ท่วงท่าและเครื่องแต่งกายของผู้แสดงมังกรและหงส์  
ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์

“ร่ายหลงหงส์ลดลาย” นับเป็นผลงานสร้างสรรค์ที่นำเสนอให้เห็นถึงการผสมผสานของท่วงที ลีลา นาฏศิลป์ไทยและนาฏศิลป์จีนได้อย่างเหมาะสมกลมกลืน นำมาซึ่งความภาคภูมิใจในการนำเสนอเรื่องราวของชาติพันธุ์จีนในจังหวัดสุพรรณบุรี สู่การนำเสนอในรูปแบบการแสดงที่มีความส่งงาม น่าเกรงขาม อันเป็นมงคล แห่งความเชื่อและศรัทธาที่สืบท่องกันมา ดำเนินไว้ซึ่งสัญลักษณ์แห่งลูกหลวงพันธุ์มังกรอย่างสมบูรณ์และมั่นคง รวมทั้งการนำไปสู่ผลผลิตด้านการแสดงที่ส่งเสริมยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวและการต่อยอดสู่วัฒนธรรม สร้างสรรค์เพื่อท้องถิ่นและชุมชนอย่างยั่งยืน

## สรุป

การแสดงสร้างสรรค์ ชุด ร่ายหลงหงส์ลดลาย เป็นการแสดงท่วงทีท่าของมังกรและหงส์ที่ส่งงาม สร้างสรรค์จากแนวคิดชาติพันธุ์จีนในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยการนำเอกลักษณ์และสัญลักษณ์ตลอดจนเรื่องราว ของลูกหลวงพันธุ์มังกรสู่แนวคิดการสร้างสรรค์ที่นำตัวมังกรและหงส์มานำเสนอ แสดงให้เห็นถึงความเชื่อแห่ง สัญลักษณ์ของชีวิตที่สมบูรณ์พูนสุข มีความเจริญรุ่งเรือง ความอุดมสมบูรณ์ โดยแบ่งรูปแบบการแสดงออกเป็น ๓ ช่วง ดังนี้ ช่วงที่ ๑ “ร่ายหลง” เป็นช่วงแรกของการแสดงที่นำเสนอการปราภูตัวมังกร ๔ ตัว ช่วงที่ ๒ “หงส์” การเปิดตัวของนักแสดงหญิง จำนวน ๑๒ คน ที่แสดงเป็นหงส์ ด้วยลีลาท่าทางที่ส่งงาม รูปแบบ นาฏศิลป์จีนที่อุกมาเริงระบำบนท้องฟ้า โดยใช้ผ้าที่ปลายแขนใบกพลิ้วสะบัดไปมาเป็นท่วงท่าที่ดุคล้ายหงส์ กำลังร่อนบิน ประกอบเข้ากับทำนองเพลงชาและเร็วสลับกัน และช่วงที่ ๓ “ลดลาย” เป็นช่วงที่มังกรกับหงส์ ต่างร่ายรำให้สอดคล้องและเคลื่อนไหวผสมผสานกัน มีทั้งกระบวนการทำการต่อตัว แปรແتا เป็นรูปแบบต่าง ๆ น่าตื่นตาตื่นใจ รวมทั้งการแสดงที่สืบทอดให้เห็นถึงการรวมพลังและความสามัคคีอันยิ่งใหญ่ของลูกหลวงพันธุ์มังกร



## ลายนาฏยจุฬามณี

มหาวิทยาลัยครินทร์วิโรฒ  
ผู้สร้างสรรค์ : นางสาวณัฐชนันท์ จาเรือครพัฒน์  
นางสาวสุรีรัตน์ จีนพงษ์

### แนวคิดในการสร้างสรรค์งาน

วัดจุฬามณีตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลท่าหอง อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก ที่เป็นวัดเก่าแก่ของจังหวัดพิษณุโลก สันนิษฐานว่ามีการสร้างขึ้นในราช พ.ศ. ๑๖๙๐ ลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของวัด คือ พระปรางค์ โดยลักษณะของพระปรางค์มีลักษณะตามลวดลายแบบขอมและศิลปะสมัยอยุธยา สันนิษฐานว่า นำจะสร้างขึ้นในสมัยพุทธและในสมัยอยุธยาได้รับการบูรณะจากสมเด็จพระบรมไตรโลกนกاث ทำให้มีลวดลายบางอย่างแปลกลไปจากที่เคยทำกันมาซึ่งมีอิทธิพลลวดลายประดับแบบจีนเข้ามาผสม ศิลปะของพระปรางค์ จึงผสมผสานกับด้วยศิลปะแบบขอม ไทย และจีนที่เป็นเอกลักษณ์ของพระปรางค์ อีกทั้งรูปแบบเฉพาะที่ปรากฏอย่างเด่นชัดคือนิยมลวดลายพรมพฤกษา เช่น ลายอุบะเพื่อตกแต่งดอกไม้ ลายบัวหงายเทพพนม ลายช่อดอกลายบัวลูกพัก ลายประทุมหลอก ลายหงส์คابสร้อยดอก (สันติ เล็กสุขุม, ๒๕๓๘, น. ๑) และจากความเชื่อทางศาสนา มีความเชื่อกันว่า จุฬามณีเจดีย์ เป็นเจดีย์ที่อยู่บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เป็นที่บรรจุพระจุฬามณีและพระเขี้ยวแก้วของพระโคตมพุทธเจ้า เมื่อถึงวันพระบรรดาเทวดาและพระหัตถ์หลายจะพาภันманมัสการกัน สำหรับมนุษย์ที่ได้มา ก็จะพาภันมานมัสการพระจุฬามณีเจดีย์สถาน (กัญญ์ภัทร ชูศรี และคณะ, ๒๕๖๒)

จากลวดลายปูนปั้นของเจดีย์วัดจุฬามณีที่มีความงดงามนั้นมีเอกลักษณ์ความโดดเด่นสื紛ได้ถึงความเจริญในงานศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมไทยที่มีการผสมผสานรูปแบบศิลปะขอม ไทย และจีน อีกทั้งมีคติความเชื่อทางด้านไตรภูมิ อนเป็นคตินิยมในทางพระพุทธศาสนาอีกรูปแบบหนึ่ง (กรมศิลปากร, ๒๕๔๔) จากการศึกษาพบว่าลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของวัดจุฬามณี คือ ลายหงส์คابสร้อยดอก เนื่องจากหงส์เป็นคติความเชื่อที่สืบทอดต่อกันมาตั้งแต่โบราณมา มีความหมายว่า ทิศเบื้องบน หรือสวรรค์ ดังนั้นหากกล่าวถึงลวดลายหงส์คابดอกวัดจุฬามณีที่มีรูปเทวดาชาวอัญชาติ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์แสดงถึงสรวงสรรค์ เปรียบเสมือนว่าดินแดนแห่งนี้เป็นดินแดนแห่งมงคลตามความเชื่อที่มีมา สรวนลายเพื่อองอุบะ ลายบัวหงายเทพพนม ลายประทุมหลอกเปรียบเสมือนจิตที่บริสุทธิ์สื่อถึงความเป็นมงคล และเสมือนเป็นสาขาวงของพระพุทธเจ้า (สันติ เล็กสุขุม, ๒๕๓๘, น. ๔ - ๕)

จากการศึกษาข้อมูลในข้างต้น ผู้สร้างสรรค์งานมีแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานทางนาฏศิลป์ โดยมีแนวคิดของการนำลวดลายปูนปั้นที่มีความหมายนำมาออกแบบการแสดงที่สะท้อนถึงคติ ความเชื่อในไตรภูมิที่เชื่อกันว่า จิตที่บริสุทธิ์เป็นสาขาวงของพระพุทธเจ้าจะนำพาทุกชีวิตไปสู่สวรรค์

### รูปแบบหรือขั้นตอนในการแสดง

รูปแบบการแสดงนำเสนอด้วยรูปแบบนาฏศิลป์ประยุกต์ โดยแบ่งออกการแสดงออกเป็น ๒ ช่วง ช่วงที่ ๑ เป็นการนำเสนอลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์มี ๔ ลาย ได้แก่ ลวดลายบัวหงายเทพพนม ลายเพื่องอุบะดอกไม้ ลายประทุมหลอก ที่สื่อถึงคติคนที่มีจิตบริสุทธิ์ การเข้ามาร่วมตัวกันประพฤติตนในศิลป์ได้เข้ามาอยู่ในดินแดนแห่งธรรมแห่งศาสนา

ช่วงที่ ๒ เป็นการนำเสนอถึง ลายหงส์คابสร้อยดอก ที่สื่อถึงคติที่ได้ที่ได้บรรลุและสำเร็จในการปฏิบัติธรรมด้วยจิตแห่งญาณวิสุทธิ์และได้ขึ้นไปสู่สรวงสรรค์ในชีวิตหลังความตาย

## องค์ประกอบในการแสดง

ผู้แสดง ผู้แสดงหญิง จำนวน ๑๒ คน

เครื่องแต่งกาย ออกแบบเครื่องแต่งกายสื่อ漉ลายปูนปั้นของวัดจุฬามณีที่มี漉ลายบัวหาย เทพนม 漉ลายเพื่องอุบดอกไม้ ลายประทุมหลอก ลายทรงศศกานทร้อยดอก มาออกแบบเป็น漉ลายบนเสื้อผ้าที่ผสมกับลักษณะศิลปะการออกแบบเครื่องแต่งกายสมัยอยุธยา

ตัวเสื้อเป็นเสื้อแขนงระบบทอกสีเขียวหยก ชายเสื้อขาวคลุมสะโพก สื่อถึงธรรมะ นั่นก็คือ ธรรมชาติ ห่มสีเปลือกเมล็ดท่องลายทรงศศกานทร้อยดอกสื่อถึงความบริสุทธิ์ ความสงบ

ผ้านุ่ง นุ่งจีบหน้านางยารกรรมเท้า สีน้ำตาล เพื่อสื่อถึงสีอิฐของพระปรางค์วัดจุฬามณี ส่วนชายผ้านุ่ง เป็น漉ลายของผ้าเป็นของสมัยอยุธยา

ทรงผม เกล้าผมสูงตามสมัยอยุธยา สวมสร้อยคอ กำไล เข็มขัด ดอกไม้ประดับที่มี漉ลายมาจาก漉ลายบัวหายเทพนม 漉ลายเพื่องอุบดอกไม้ ลายประทุมหลอก ลายทรงศศกานทร้อยดอก

## เพลงและดนตรี

ดนตรีได้สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ โดยเลือกดนตรีแต่ละช่วงให้มีความสัมพันธ์กับการแสดง การสื่อความหมาย และกำหนดเพลงที่ช่วยสื่อสารอารมณ์ของนักแสดงไปสู่คนดูได้ โดยกำหนดเพลงตามรูปแบบการแสดง ดังนี้

ช่วงที่ ๑ ดนตรีเปิดขึ้นมาด้วยเสียงระฆัง สื่อถึงธรรมตามความหมายของ漉ลายบัวหายเทพนม ที่ให้ความรู้สึกสงบ นิ่ง และจิตที่บริสุทธิ์

ดนตรีเพิ่มเสียง ลดเสียงระฆังและหายไป มีเสียงตะโพนเข้ามาเพื่อสื่อถึง漉ลายเพื่องอุบ ที่ให้ความรู้สึกถึงคนที่จิตเหงาแน่น มนคงตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรม

ดนตรีเพิ่มน้ำหนักของเสียงค่อยๆ ดังขึ้นแน่นขึ้น สื่อถึงการปกป้องคุ้มครองตามความหมายของ漉ลายประทุมหลอก ให้ความรู้สึกแยกความชัด ความไม่ดี การอยู่ในศีลธรรมย่อมเป็นการปกป้องตัวเอง

ช่วงที่ ๒ ดนตรีมีจังหวะที่เร็วขึ้น และมีเสียงระฆังเข้ามาเป็นระยะสื่อถึงลายทรงศศกานทร้อยดอกให้ความรู้สึกการหลุดพ้น การก้าวผ่านชีวิตหลังความตายแล้วไปสู่สวรรค์

## สรุป

การแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด ลายนาฏยจุฬามณี ได้แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ โดยมีแนวคิดของการนำ漉ลายปูนปั้นเจดีย์วัดจุฬามณีที่มีความงดงาม มีเอกลักษณ์ความโดดเด่น สื่อถึงความเริ่มต้นในงานศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมไทยที่มีการผสมผสานรูปแบบศิลปะข้อม ไทย และจีน อีกทั้งยังมีคติความเชื่อทางด้านไตรภูมิ อันเป็นคตินิยมในทางพระพุทธศาสนา นำมาออกแบบการแสดงที่สะท้อนถึงคติความเชื่อทางไตรภูมิที่ว่า จิตที่บริสุทธิ์การเป็นสาวกของพระพุทธเจ้าจะนำพาทุกชีวิตไปสู่สวรรค์

การแสดงแบ่งเป็น ๒ ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ ๑ เป็นการนำเสนอ漉ลายที่เป็นเอกลักษณ์มี ๔ ลาย ได้แก่ 漉ลายบัวหายเทพนม ลายเพื่องอุบดอกไม้ ลายประทุมหลอกที่สื่อถึงคนที่มีจิตบริสุทธิ์ การเข้ามาร่วมตัว ประพฤติดนในศีลได้เข้ามายในดินแดนแห่งธรรมแห่งศาสนา และช่วงที่ ๒ เป็นการนำเสนอถึงลายทรงศศกานทร้อยดอกสื่อถึงคนที่ได้บรรลุและสำเร็จในการปฏิบัติธรรมด้วยจิตแห่งญาณวิสุทธิ์และได้ขึ้นสู่สรวงสวรรค์ในชีวิตหลังความตาย ใช้ผู้แสดงหญิง จำนวน ๑๒ คน ออกแบบเครื่องแต่งกายสื่อ漉ลายปูนปั้นของวัดจุฬามณีที่มี漉ลายบัวหายเทพนม 漉ลายเพื่องอุบดอกไม้ ลายประทุมหลอก ลายทรงศศกานทร้อยดอก ผสมกับลักษณะกับศิลปะการออกแบบเครื่องแต่งกายสมัยอยุธยา สร้างสรรค์ดนตรีขึ้นใหม่โดยเลือกดนตรีแต่ละช่วงให้มีความสัมพันธ์กับการแสดง การสื่อความหมาย และกำหนดเพลงที่ช่วยสื่อสารอารมณ์ของนักแสดงไปสู่คนดู



ภาพที่ ๓ - ๒ การแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด ลายนาฏยจุฬามณี  
ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์

#### รายการอ้างอิง

กรมศิลปากร. (๒๕๔๕). ศิลปะอยุธยา งานช่างหลวงของแผ่นดิน. กรุงเทพฯ : ด่านสุทธารการพิมพ์.  
กัญญาภัทร์ ชูศรี และคณะ. (๒๕๖๒). การพัฒนาเรขาศิลป์บนบรรจุภัณฑ์สินค้าที่ระลึกจากລາຍປຸນປັ້ນ  
ວັດຈຸພາມນີ້ ຈັງຫວັດພິເສດຖະກິນໂລກ. การนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา  
มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ ๑๗. [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก <http://gnru2017.psru.ac.th>  
สันติ เล็กสุขุม. (๒๕๓๙). ปรางค์และลายปูนปั้นประดับ วัดจุฬามณี. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยและพัฒนา  
มหาวิทยาลัยศิลปากร